

V. D. Κωνσταντίνου
 του Νίκου Κωνσταντίνου

Γενόμενος επί Τριτάτου Τριμήνου επί
 Τριτάτου επί 1906 περίοδο Πόλεως επί
 Κρατικής Πόλεως.

Γενόμενος επί Γενόμενος επί
 Μικτού Κρατικού επί Τριτάτου
 επί επί Πόλεως Τ. Πόλεως
 επί Μικτού επί 1906 επί
 του Τριτάτου

Επί επί επί επί
 Πόλεως Τ. Πόλεως επί
 Πόλεως επί 1912 Πόλεως επί
 Πόλεως

Επί επί
 επί Κρατικού, Πόλεως
 Επί επί
 Κρατικού επί
 Πόλεως επί Κρατικού.



Λαμπρός Βενιζ. 1909



(4)



ΤΟ ΚΡΑΝΙΟ ΠΟΥ... ΧΡΩΣΤΑΕΙ

(Από τούς μαύρους χρόνους τών αγώνων
τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς.)

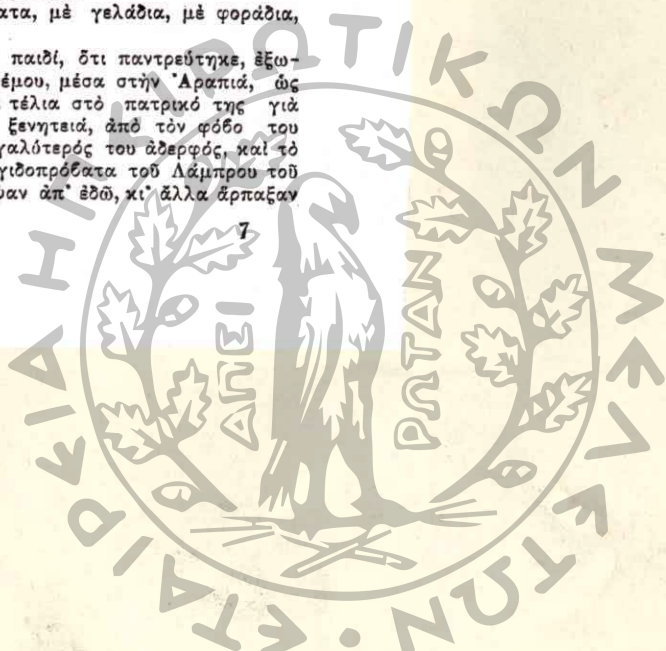
Ελεφτοκαρυά είναι ένα χωριό από τὰ δεκάξη χωριά τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν ποῦ ἦταν κεφαλοχώρια ὡς τὰ 1866 κι' ἀπὸ τότε κ' ὕστερα τ' ἄρπαξαν οἱ Ἀγάδες τῶν Φιλιατῶν Ντεμάτες καὶ Σεϊκάντες καὶ τ' ἄκαναν τοιφλίκια τους ὡς τὰ 1912, ποῦ λευτερώθηκε ἡ Ἡπειρο ἀπὸ τὴν ἀντίχριστον Τουρκιά.

Ἀγᾶς, δηλαδὴ ἀφέντης σ' αὐτὸ τὸ χωριό εἶταν κάποιος Μέτες, ποῦ λέγονταν ἐπίσημα Μεχμέταγας, κι' ἕνας ἀπὸ τοὺς ραγιαδες του, δηλαδὴ τοὺς κολλήγους του, κάποιος Λάμπρος Βενέτης, ἀποικὸς ἀπὸ τὸ Μαλούνι (κι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ δεκάξη χωριά), ἕνα γραφικὸ χωριὸ μέσα σ' ὠμορφα βουνά καὶ λόγγα, ποῦ δὲν εἶχε πολλή γεωργήσιμη γῆ, κι' ὅσα παιδιὰ εἶχαν ζῆλο νὰ ἐργαστοῦν καὶ νὰ προκόψουν, ἢ πάγαιναν στὴν ξενητεία, ἢ τραβιῶνταν σ' εὐφορώτερα χωριά, ὅπου εὕρισκαν καλὰ χωράφια νὰ δουλέψουν.

Ὁ Λάμπρος Βενέτης, τίμιος καὶ ἐργατικὸς, πρόκοψε στὴν Ελεφτοκαρυά κι' ὅλοι οἱ Μαλουνιώτες εἶχαν γύρισμα στὸ σπίτι του, πηγαίνοντας στὰ Γιάννινα ἢ ἐρχοντας ἀπ' ἐκεῖ. Ἀπόχτησε παιδιὰ, κορίτσια, ἔκανε ἀρκετὰ γιδοπρόβατα, γελᾶδια, φορᾶδια, μάζευε πολλὰ γεννήματα, κι' εἶταν ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σύμφερνε στὸν Ἀγᾶ, τὸν Μέτη καὶ προπάντων στοὺς πολλοὺς Ἀγάδες τῶν Φιλιατῶν, ποῦ ἤθελαν τοὺς ραγιαδες γυμνοὺς, ξεσκούφωτους, ξεπόδετους καὶ πεινασμένους.

— Ὁδ Ντιὰ! Ραγιαῖς μὲ γιδοπρόβατα, μὲ γελᾶδια, μὲ φορᾶδια, μὲ γεννήματα, μὲ χρήματα.

Μὲ μιά συκοφαντία τὸ πρῶτό του παιδί, ὅτι παντρεύτηκε, ἐξωρίστηκε ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση κατ' ἀνέμου, μέσα στὴν Ἀραπιά, ὡς ἀντάρτης, καὶ γύρισε ἡ νύφη μὲ τὰ τέλια στὸ πατρικὸ της γιὰ πάντα, τὸ δευτέρου τοῦ ἐφυγε γιὰ τὴν ξενητεία, ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ μὴν πάθῃ κι' αὐτὸ ὅ,τι ἔπαθε ὁ μεγαλύτερός του ἀδερφός, καὶ τὸ τρίτο του πέθανε. Ἔτσι, ἔπεσαν τὰ γιδοπρόβατα τοῦ Λάμπρου τοῦ Βενέτη σὲ ξένα χέρια, κι' ἄλλα ἔκλεψαν ἀπ' ἐδῶ, κι' ἄλλα ἄρπαξαν



ἀπ' ἐκεῖ, ὥς ποῦ δὲν ἔμειναν πλείονα ἀπὸ δέκα. Τὸ ἴδιο ἔπαθαν καὶ τὰ γελάδια καὶ τὰ φοιᾶδια καὶ τὰ γεννήματα λιγότεσαν! Δαίμονας, θαρρεῖς καὶ φθόνους δὴν αὐτὴν τὴν εὐτυχία τοῦ Λάμπρου Βενέτη, καὶ τὴν ἔκανε μαύρη δυστυχία, κι' ἀληθινὰ σωστὸς δαίμονας εἶταν ὁ Ἀγᾶς ὁ Μέτης.

Μιά μέρα ὁ Μέτης, πνιγμένος ἀπὸ εὐτυχία, ποῦ ἔδλεπε τὸν ραγιά τοῦ δυστυχισμένου, ὅπως τὸ ἐπιθυμοῦσε, τὸν φώναξε καὶ τοῦ εἶπε :

— Θέλεις νὰ σοῦ κάνω τὴν καλωσύνη νὰ σοῦ δανείσω χίλια γρόσια, μὲ τρία τὰ ἑκατὸ τὸν μῆνα διάφορο;

Ἡ καλωσύνη τοῦ Ἀγᾶ εἶταν γιὰ τὰ τρία τὰ ἑκατὸ τὸν μῆνα τόκο κι' ὄχι γι' ἄλλο.

Δέχτηκε τὴν πρότασιν ὁ Λάμπρος Βενέτης, εὐχαρίστησε τὸν Ἀγᾶ τοῦ, ἔλαβε τὰ χίλια γρόσια κι' ἔδωκε τὸ ἀπαιτούμενο κι' ἀπαράιτητο χρεωστικό.

Τὸ ποσό αὐτὸ τὸ μεταχειρίστηκε γιὰ ν' ἀναγοράσῃ ἓνα ζευγάρι βώδια γιὰ νὰ δουλέψῃ τὰ χωράφια του, καὶ νὰ πάρῃ αὐτὸς τὸ φωμί του, κι' ὁ Ἀγᾶς τὸ ἀποκομμένο γεώμαρό του, τὸ λεγόμενο κείμι, κάνει δὲν κάνει τὸ χωράφι καὶ τὰ τριακόσια ἐξήντα γρόσια του, ποῦ ἔκανε ὁ χρονικὸς τόκος πρὸς τὰ τρία τὰ ἑκατὸ τὸ μῆνα.

Πέρασαν πέντε χρόνια, τοῦ ἔσκιζε τὴ γῆ ὁ Λάμπρος Βενέτης γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ θρέψῃ τὸ σπῖτι του, ἀλλ' οὔτε τὸ σπῖτι του κατῶρωνε νὰ καλοθρέψῃ, οἶον ἄλλοτε, οὔτε καὶ τοῦ Ἀγᾶ τοῦς τόκους νὰ πληρώνῃ. Τότε ὁ Ἀγᾶς τὸν ἔσφιξε πολὺ γιὰ τὸ χρέος καὶ δὲν ἤθελε μὲ κανένα τρόπο νὰ τὸν καρτερήσῃ γι' ἄλλη χρονιά πλεῖο. Τί νὰ κάνῃ ὁ καῦμένος ὁ Λάμπρος ὁ Βενέτης; Πούλησε ὅσα γιδάκια καὶ προβατάκια τοῦ εἶχαν μείνει, πούλησε καὶ τὰ βώδια καὶ τὰ χαλκώματα τοῦ σπιτιοῦ του, ὥς κι' αὐτὴ ἀκόμα τὴν κάπα του, ὅ,τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε, κι' ἔμεινε μὲ τὸ ῥάχτυλο στὸ στόμα, ποῦ λέει ὁ λόγος, δανειστικὴ κι' ὅσα μποροῦσε νὰ δανειστῇ γιὰ νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του, κι' ὅσα χρήματα ἔμασε, τὰ πῆγε ὅλα στὸν Ἀγᾶ.

— Πάρ' τα, Ἀγᾶ μου, δὲν γιὰ νὰ πληρωθῇ τὸ χρέος μου κι' ἐμένα ὥς μὲ πάρῃ τὸ ποτάμι ὁ Καλαμάς!

Ὁ Ἀγᾶς ἔδραλε τὸ τζουμπένι του, εἶδος φορητὸ κατὰστιχο, ἤρθε τὴν μερίδα τοῦ χρεώσι τοῦ, βάνει τὸν τόκο πρὸς τρία τὰ ἑκατὸ τὸν μῆνα, καὶ τόκο στὸ τόκο καὶ βρίσκει τέσσερες χιλιάδες ἑξακόσια πενήντα δύο γρόσια καὶ μισό! Τί γένο, πῶχουν κάνει τὰ χίλια γρόσια σὲ πέντε χρόνια.

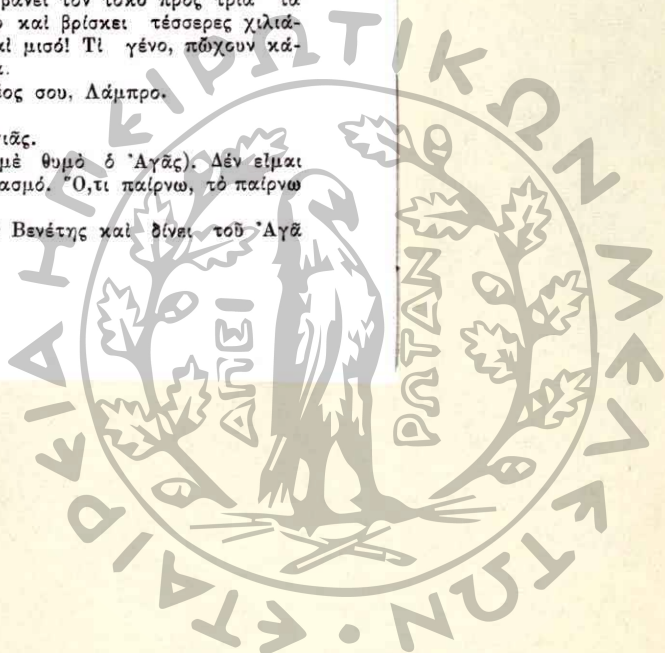
— 4.652 1)2 γρόσια κάνει τὸ χρέος σου, Λάμπρο.

— Σὰν πολλὰ εἶν' Ἀγᾶ μου!...

Τόλμησε νὰ εἰπῇ ὁ δύστυχος Ραγιαῆς.

— Τόσα εἶναι σωστά! (Τεῦ εἶπε μὲ θυμὸ ὁ Ἀγᾶς). Δὲν εἰμαι κλέφτης νὰ σὲ κλέψω στὸν λογαριασμό. Ὅ,τι παίρνω, τὸ παίρνω μὲ τὸ δίκιο τοῦ λογαριασμοῦ.

Βγάζει ὁ καῦμένος ὁ Λάμπρος ὁ Βενέτης καὶ δίνει τοῦ Ἀγᾶ



λίρες, ναπολεόνια, μισή έγγλέζικη, κάμποσα μετζήτια, κάτι τέταρτα μετζιτιού, και μερικά γροσάκια. 'Ο 'Αγας τὰ λογαριάζει με χαρά. Χίλια, δυό χιλιάδες, τρεις χιλιάδες, τρεις χιλιάδες πεντακόσια, τέσσερες χιλιάδες έξακόσια σαράντα έξη γρόσια και μισό..... Χαίρεται ο 'Αγας, άλλ' άπελπίζεται ο δύστυχος Ραγιάς, γιατί ήλπιζε νά του περισσέψουν τετρακόσια-πεντακόσια γρόσια νά πάρη τὰ μάτια του και νά φύγη για τήν ξενητιά, κι' έμεινε σάν τήν σταλαμματα άπό τό δέντρο, χωρίς ένα λεφτό, χωρίς καμμιά έλπίδα!

— Κι' έξη γρόσια ακόμα, Λάμπρο, (του ειπε ο 'Αγας) για νά σου δώσω τό χρεωστικό σου νά ξεφλήσωμε.

— Ποῦ νά τὰ βρω, 'Αγᾶ μου, τὰ έξη γρόσια. "Όσα ειχα σοῦ τᾶδωκα όλα! Δέν μῶμεινε πλειό οὔτε στάλι στην γλώσσα! Αυπήσου με και δός μου τό χρεωστικό μου!

— Θέλω και τὰ έξη γρόσια! Δέν σοῦ δίνω τό χρεωστικό, αν δέν λάδω και τὰ έξη γρόσια.

"Ελεγε ο Μέτερ, σάν αγας που ειταν, κι' ο καϊμένος ο Λάμπρος ο Βενέτης, γερασμένος, παθιασμένος, με τήν ψυχή στά δόντια, άπαντούσε σάν ραγιάς που ειταν.

— Δέν έχω άλλια, 'Αγᾶ μου! "Όσα ειχα σοῦ τᾶδωκα όλα! Μοναχά ψυχή έχω. Πάρ' την κι' αὔτην νά γλυτώσω!

— Θα τήν επαιρνα, αν μπορούσα νά τήν πουλήσω και νά πιάσω τὰ έξη γρόσια, αλλά τί νά τήν κάνω τήν ψυχή σου, που δέν αξίζει τίποτε;

— Τέλος, εκεί που 'ο 'Αγας ζητούσε, κι' ο Ραγιάς δέν ειχε νά δώση, ακούοντας ένας άλλος τόν δραματικό διάλογο, μπήκε στην μέση νά τους συμβιάση και τό κατώρθωσε. 'Ο 'Αγας έδωκε τό χρεωστικό τῶν χιλίων γροσιών, και πήρε από τόν χρεώστη του νέο χρεωστικό για έξη γρόσια με τρία τὰ εκατό τόν μήνα τόκο...

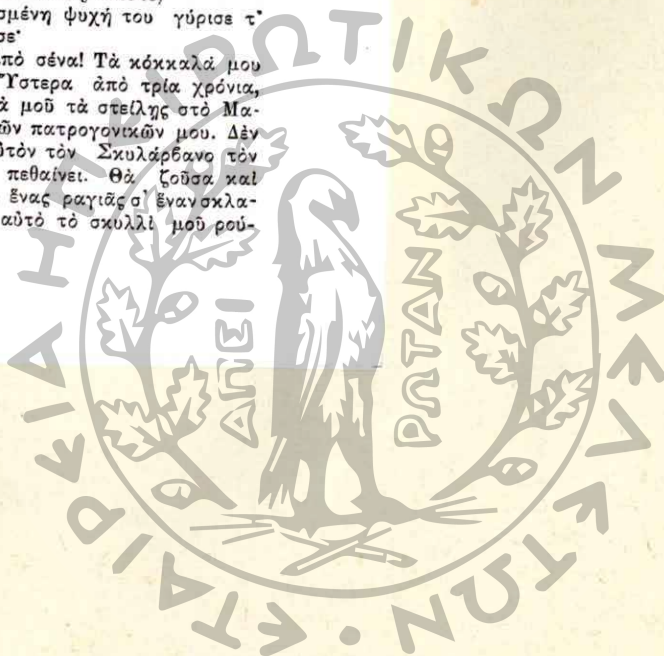
Αὔτη ή δραματική σκηνή έγινε στα 1905.

Δέν πέρασαν πολλοί λίγοι μήνες και ο Λάμπρος ο Βενέτης αρρώστησε βαρυά, και ζήτησε τόν παπα νά τόν μεταλάβη. 'Ο παπας πήγε άμέσως και τόν μετάλαβε, γύρισε τ' άρτοφόρι στην 'Εκκλησία και μεταπήγε στο προσκέφαλο του μελλοθάνατου.

— Μην άπελπίζεσαι έτσι, εύλογημένε! (Του ειπε ο παπας) Είναι μεγάλη ή χάρη του Θεού. . . Πέρ μου θέλεις τίποτε;

'Ο άρρωστος, πριν βγῇ ή χυλιοβασανισμένη ψυχή του γύρισε τ' άποκομμένα μάτια του και του άπάντησε:

— Παπα μου! "Ενα πράγμα απαιτώ από σένα! Τὰ κόκκαλά μου νά μὴ μείνουν έδῶ στην Λεφτοκαρυά! "Υστερα από τρία χρόνια, νά μου τὰ βγάλης από τό μνήμα και νά μου τὰ στείλῃς στο Μανλούνι μου, όπου είναι και τὰ κόκκαλα τῶν πατρογονικῶν μου. Δέν θέλω νά μείνουν έδῶ, Παπα! Φοβοῦμαι αὔτόν τόν Σκυλάρβανο τόν Μέτε, και πεθαμένος ακόμα! Αὔτός με πεθαίνει. Θα ζούσα και θα ειμουν καλά, όσο μπορεί νάναι καλά ένας ραγιάς! Έγαν σκλαβωμένον τόπο, σάν τό δικό μας. 'Αλλ' αὔτό τό σκυλλί μου ρού-



λίρες, ναπολεόνια, μισή έγγλέζικη, κάμποσα μετζήτια, κάτι τέταρτα μετζιτιού, και μερικά γροσάκια. 'Ο 'Αγας τὰ λογαριάζει με χαρά. Χίλια, δυο χιλιάδες, τρεις χιλιάδες, τρεις χιλιάδες πεντακόσια, τέσσερες χιλιάδες εξακόσια σαράντα έξη γρόσια και μισό..... Χαίρεται ο 'Αγας, άλλ' απελπίζεται ο δύστυχος Ραγιάς, γιατί ήλπιζε νά τοῦ περισσέψουν τετρακόσια-πεντακόσια γρόσια νά πάρη τὰ μάτια του και νά φύγη γιά τήν ξενητιά, κι' έμεινε σάν τήν σταλαμματαία από τό δέντρο, χωρίς ένα λεφτό, χωρίς καμμιά έλπίδα!

— Κι' έξη γρόσια ακόμα, Λάμπρο, (τοῦ εἶπε ο 'Αγας) γιά νά σοῦ δώσω τό χρεωστικό σου νά ξεφλήσωμε.

— Ποῦ νά τὰ βρῶ, 'Αγᾶ μου, τὰ έξη γρόσια. "Όσα εἶχα σοῦ τᾶδωκα δλα! Δέν μῶμεινε πλειό οὔτε στάλι στήν γλώσσα! Λυπήσου με και δός μου τό χρεωστικό μου!

— Θέλω και τὰ έξη γρόσια! Δέν σοῦ δίνω τό χρεωστικό, ἀν δέν λάβω και τὰ έξη γρόσια.

"Ελεγε ο Μέτες, σάν αγας ποῦ εἶταν, κι' ο καῦμένος ο Λάμπρος ο Βενέτης, γερασμένος, παθιασμένος, με τήν ψυχή στα δόντια, απαντοῦσε σάν ραγιάς ποῦ εἶταν.

— Δέν ἔχω άλλα, 'Αγᾶ μου! "Όσα εἶχα σοῦ τᾶδωκα δλα! Μοναχά ψυχή ἔχω. Πάρ' την κι' αὐτήν νά γλυτώσω!

— Θά τήν ἔπαιρνα, ἀν μποροῦσα νά τήν πουλήσω και νά πιάσω τὰ έξη γρόσια, άλλα τί νά τήν κάνω τήν ψυχή σου, ποῦ δέν ἀξίζει τίποτε;

— Τέλος, ἐκεῖ ποῦ ὁ 'Αγας ζητοῦσε, κι' ο Ραγιάς δέν εἶχε νά δώσῃ, ἀκούοντας ἕνας άλλος τόν δραματικό διάλογο, μῆκε στήν μέση νά τοῦς συμβιάσῃ και τό κατώρθωσε. 'Ο 'Αγας ἔδωκε τό χρεωστικό τῶν χιλίων γροσίων, και πήρε ἀπό τόν χρεώστη του νέο χρεωστικό γιά έξη γρόσια με τρία τὰ ἑκατό τόν μῆνα τόκο...

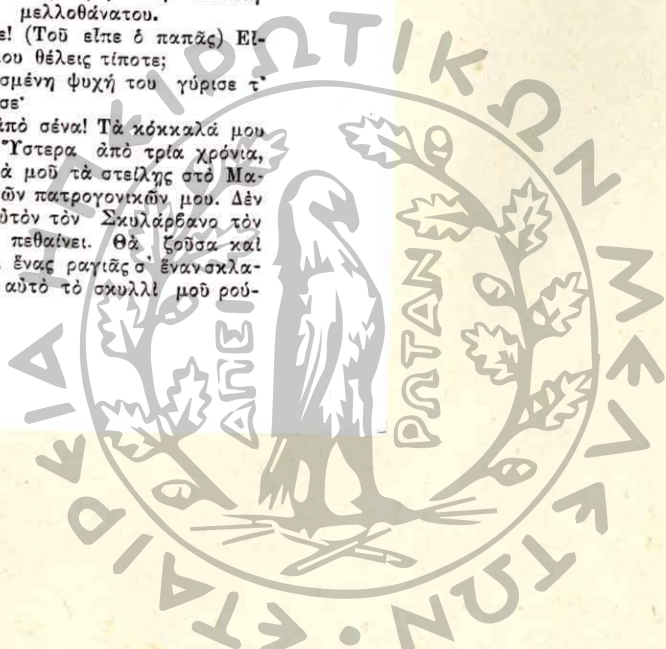
Αὐτή ἡ δραματική σκηνή ἔγινε στα 1905.

Δέν πέρασαν πολλοί λίγοι μῆνες και ο Λάμπρος ο Βενέτης ἀρρώστησε βαρυά, και ζήτησε τόν παπᾶ νά τόν μεταλάβῃ. 'Ο παπᾶς πήγε ἀμέσως και τόν μετάλαβε, γύρισε τ' ἀρτοφόρι στήν 'Εκκλησία και μεταπήγε στό προσκέφαλο τοῦ μελλοθάνατου.

— Μὴν ἀπελπίζεσαι ἔτσι, εὐλογημένε! (Τοῦ εἶπε ο παπᾶς) Εἶναι μεγάλη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. . . Πές μου θέλεις τίποτε;

"Ο ἀρρωστος, πρίν βγῇ ἡ χιλιοβασανισμένη ψυχή τοῦ γύρισε τ' ἀποκομμένα μάτια του και τοῦ ἀπάντησε:

— Παπᾶ μου! "Ενα πρᾶγμα ἀπαιτῶ ἀπό σένα! Τὰ κόκκαλά μου νά μὴ μείνουν ἐδῶ στήν Λεφτοκαρυά! "Υστερα ἀπό τρία χρόνια, νά μοῦ τὰ βγάλῃς ἀπό τό μνήμα και νά μοῦ τὰ στείλῃς στό Μαλούνι μου, ὅπου εἶναι και τὰ κόκκαλα τῶν πατρογονικῶν μου. Δέν θέλω νά μείνουν ἐδῶ, Παπᾶ! Φοβοῦμαι αὐτόν τόν Σκυλάρβανο τόν Μέτε, και πεθαμένος ακόμα! Αὐτός με πεθαίνει. Θά ζοῦσα και θά εἶμουν καλά, ὅσο μπορεῖ νάνα καλά ἕνας ραγιάς σ' ἑνανσκληθωμένον τόπο, σάν τό δικό μας. 'Αλλ' αὐτό τό σκυλλί μου ρού-



μπορῶντας νὰ φανταστῇ, ὥς που μποροῦσε νὰ φτάσῃ ἡ φαντασία ἐνὸς Ἀγᾶ τῶν Δεκάξῃ Χωρίων τῆς Τσιαμπουριάς τῶν Φιλιππίνων.

— Ἀμάν, Ἀγᾶ μου! Τί εἶν' αὐτό, ποῦ μοῦ κάνεις; Δός μου τὸ ξένο τὸ κεφάλι νὰ τὸ βάλω στὴν θέση του. Ἀμάν, Ἀγᾶ μου! Δός μου το!

Ὁ Ἀγᾶς τραβοῦσε γιὰ τὴν κατοικία του, κάνοντας τὸν κουφό, εὐχαριστημένος καὶ χαρούμενος, κι' ὁ παπᾶς ἐξακολουθοῦσε νὰ τὸν παρακαλᾷ ἀπὸ πίσω μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια, μὲ τὴν ἀπελπισία στὴν καρδιά καὶ μὲ τὸ φαρμάκι στὴν ψυχὴ.

— Ἀμάν, Ἀγᾶ μου! Δός μου τὸ κεφάλι τὸ ξένο. . . γιατί θὰ τὸ μάθῃ ὁ Δεσπότης καὶ θὰ μοῦ κόψῃ τὴν λειτουργία . . . Θὰ μὲ κάνῃ ἀργό.

— Παπᾶ! (γύρισε καὶ φώναξε ὁ Ἀγᾶς μὲ θυμὸ) Δὲν τὸ δίνω αὐτὸ τὸ καύκαλο, ἀν' δὲν μὲ πληρώσῃ ὅσα μοῦ χρωστάει! Θὰ τὸ πᾶω στοὺς Φιλιππίνους καὶ θὰ τοῦ κάνω νταβᾶ (ἀγωγὴ).

— Γιατί, Ἀγᾶ μου, νὰ κάνῃς αὐτὸ τ' ἀνήκουστο πράγμα; Τί νταβᾶ θέλεις νὰ κάνῃς; σ' ἓνα ἄψυχο; σ' ἓνα κόκκαλο;

— Θὰ κάνω! (μοιγκρίσε ὁ Ἀγᾶς, σὰν θεριό). Μοῦ χρωστάει ἔξῃ γρόσια ἐδῶ καὶ τρία χρόνια. Δὲν τὸ πιστεύεις; Νὰ διάβαινε τὸ χρεωστικό του. (Κ' ἔβγαλε ἀπὸ τὸ τζουλιμπένι του τὸ χρεωστικό) Τί θαρρεῖς; Εἶμαι ἄδικος; Δὲν κάνω ἀδικίες ἐγώ!

Ὁ παπᾶς, χωρὶς κἄν νὰ ρίξῃ μᾶτι στοῦ χρεωστικό, βγάζει ἀμέσως ἀπὸ τὸν κόρφο του ἓνα τέταρτο μετζίτιου κι' ἓνα γροσάκι, ποῦ κάνουν ἔξῃ γρόσια, καὶ τοῦ τὰ δίνει, λέγοντας του μὲ κάποια μυστικὴ χαρὰ:

— Νά, τὸ χρέος, τοῦ σοῦ θέλει τὸ κεφάλι καὶ δός μου το.

Ὁ Ἀγᾶς, βλέποντας τὴν τόση προθυμία τοῦ παπᾶ νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος τοῦ κεφαλιοῦ, ἄρχισε νὰ μετανοιῶνῃ, γιατί ζήτησε ἔξῃ γρόσια μονάχα, κ' εἶπε στὸν ἴδιο τόνο:

— Πῶς νὰ σοῦ τὸ δώσω ἔτσι, ὥρὲ παπᾶ, ποῦ αὐτὸ τὸ καύκαλο χρωστάει κι' ἄλλα πολλὰ ἀκόμα.

— Καὶ τί ἄλλο σοῦ χρωστάει ἀκόμα, Ἀγᾶ μου, ἔξω ἀπὸ τὰ ἔξῃ γρόσια, ποῦ μοῦ εἶπες ὅτι λέγει τὸ χρεωστικό του;

— Τί ἄλλο; Χμ! Πῶς δὲν χρωστάει ἄλλο, ὥρὲ παπᾶ; Καὶ τὸ διάφορο τρία χρόνια καὶ τόσους μῆνες, πρὸς τρία τὰ ἑκατὸ τὸν μῆνα; δὲν τὸν λογαριάζεις; Πῶς νὰ χάσω ὥρὲ, στὰ καλὰ καθούμενα τριῶν χρόνων καὶ τόσων μηνῶν διάφορο;

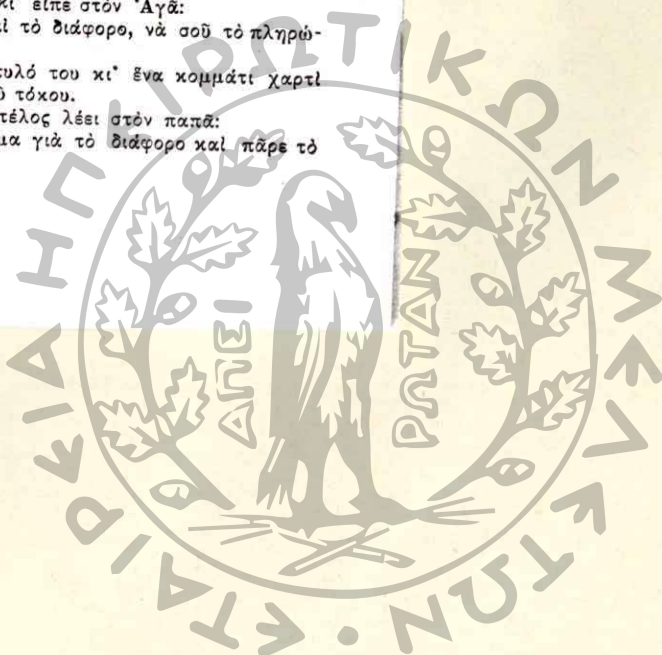
Ὁ παπᾶς, ἀκούοντας ὅτι μόνον ὁ τόκος ἔμεινε ἀκόμα, ἀνέπνευσε. Φοβῶνταν κἄν ἄλλο χειρότερο, κι' εἶπε στὸν Ἀγᾶ:

— Καὶ πόσα εἶναι Ἀγᾶ μου, καὶ τὸ διάφορο, νὰ σοῦ τὸ πληρώσω κι' αὐτό;

Ὁ Ἀγᾶς ἔβγαλε τὸ μολυβοκόντυλό του κι' ἓνα κομμάτι χαρτί κι' ἄρχισε νὰ κάνῃ τὴν πράξιν τοῦ τόκου.

Ἐγραψε, ἔγραψε ἀριθμοὺς καὶ τέλος λέει στὸν παπᾶ:

— Εἰ! δός μου ἓνα μετζίτι ἀκόμα γιὰ τὸ διάφορο καὶ πᾶρε τὸ καύκαλο!



ΑΠΟ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ

ΤΟ ΚΡΑΝΙΟ ΠΟΥ ΧΡΩΣΤΟΥΣΕ

Η Λεφτοκαρυά βρίσκεται άπάνω στην γωνιά, που σχηματίζουν δυό Ηπειρωτικά ποτάμια, ο Καλαμάς κι' η Λαγκάδισσα, κι' είναι ένα χωριό από τὰ «Δεκάξη-Χωριά» τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν, που εἴταν κεφαλοχώρια ὡς τὰ 1863, καί τ' ἄρπαξαν ἀπὸ τὰ τότε κι' ὀστεραφί Φιλιακιῶτες Ἀγάδες Ντεμάτες καί Σεϊκᾶτες καί τᾶκαναν «διὰ τῆς βίας» τσιφλίκια τους, ὡς τὰ 1913, ποῦ λευτερώθηκε ἡ Ἡπειρο ἀπὸ τὴν ἀντίχριστη Τουρκιά, καί δὲν τόλμησαν πλειά οἱ ἄρπαγες Ἀγάδες νὰ πατήσουν τὸ πόδι τους σ' αὐτὰ τὰ χωριά, ὡς ἰδιοκτῆτες.

Ἀγᾶς(1), δηλαδὴ ἀφέντης σ' αὐτὸ τὸ χωριό, τὴν Λεφτοκαρυά, εἴταν, μὲ πεντέξη ἄλλους μαζῇ, ὁ Μῆτε Ντούτσις, ποῦ λέγονταν ἐπίσημα: Μεχμέτ-Ἀγᾶς Ντίνο(2), κι' ἕνας ἀπὸ τοὺς ραγιαδες του,

1) Λέξη τούρκικη = κύριος, δεσπότης.

2) Αὐτός, ὅταν ἔγεινε Ελληνική ἡ Ἡπειρο τσιούλωσε τ' αὐτιά του, ὑποκρινόμενος τὸν πιστὸν τοῦ Κράτους, καί τὸν ἀφωσιωμένον, ἀλλ' ὅταν καταλήφθηκαν τὰ Γιάννινα ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς, ἔγεινε ὁ μεγαλύτερος τύραννος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, σκότωσε τὸν Σταδρὸν Κολοδό, ἀλλ' εὔρε κι' αὐτὸς τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας του. Ὅταν ἔφυγαν οἱ Ἰταλοί, τοὺς ἀκολούθησε κι' αὐτὸς στὴν Ἀλβανία, ὅπου πῆγε καί

δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς γεωργούς του, εἴταν ὁ Λάμπρος Βενέτης, ἄποικος ἀπὸ τὸ Μαλουνί, — ἄλλο χωριό κι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ Δεκάξη-χωριά — ἕνα γραφικὸ χωριὸ μέσα σ' ἄγρια βουνά καί λόγγους, ποῦ δὲν εἶχε πολλὴ γεωργήσιμη γῆ, κι' ὅσα παιδιὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ χωριὸ εἶχαν ζῆλο νὰ ἐργαστοῦν καί νὰ προκόψουν, ἢ πῆγαιναν στὴν ξενιτειά, ἢ κατέφευγαν σ' εὐφορώτερα χωριά, ὅπου εὑρίσκαν καλὰ χωράφια νὰ δουλέψουν.

Ὁ Λάμπρος Βενέτης, ὄντας τίμιος κι' ἐργατικὸς ἄνθρωπος, πρόκοψε στὴν Λεφτοκαρυά, κι' ὅλοι οἱ Μαλουινῶτες εἶχαν γύρισμα στὸ σπίτι του, πηγαίνοντας στὰ Γιάννινα, ἢ ἐρχόμενοι ἀπ' ἐκεῖ. Απόχτησε παιδιὰ καί κορίτσια, ἔκανε ἄρκετὰ γιδοπρόβατα, γελάδια, φοράδια, κι' ἄλλο βιό, ἐσόδεψε πολλὰ γεννήματα κι' ἔφτασε νὰ γένῃ ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σύμφερε στὸν Ἀγᾶ του, τὸν Μῆτε-Ντούτσι καί σ' ὅλους τοὺς Ἀγάδες τῶν Φιλιατῶν, ποῦ ἤθελαν τοὺς γυμνοὺς, ξεσκούφωτους, ξυπόλυτους, καί πεινασμένους, γιὰ νὰ μὴν εἶναι ἱκανοὶ νὰ σηκώσουν κεφάλι.

= Οὐ Ντιά!(1) (ἔλεγαν). Πάσι ραγιαδες

τὸν σκότωσε ὁ ἀδερφὸς του φφνεμένου Κολοδοῦ.

1) = πρὸς Διός!, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ!

μέ γιδοπρόβατα, μέ γελάδια, μέ φοράδια,
μέ γεννήματα, μέ χρήματα, μέ βιό!

Με μιὰ συκοφαντία πρὸς τὴν τούρκικη
Διοίκηση τῶν Φιλιατῶν, ποῦ εἶταν πάντα
τυφλὸ ὄργανο τῶν Αγάδων, τὸ πρῶτο
παιδί τοῦ Λάμπρου Βενέτη, τριῶν μερῶν
γαμπρός, μέ τὰ γαμπριάτικα τὰ φορέματα
ἀκόμα, κατηγορήθηκε ὡς «κομίτας» δη-
λαδὴ ὡς ὄργανο ἐλληνικῆς ἐπαναστατικῆς
ἐταιρείας, ἀνύπαρχτης, κι' ἐξωρίστηκε
«ἐπί-ζωῆς» κατ' ἀνέμου μέσ στήν Αραπιά,
ὅπου φένει ὁ ἥλιος τὸ καρδέλλι του, καί
γύρισε ἡ νύφη μέ τὰ τέλια στὸ κεφάλι
στὸ πατρικὸ της γιὰ πάντα, σὰν χήρα, τὸ
δεύτερό του τὸ παιδί πῆρε τὰ μάτια του
γιὰ τὴν ξενιτειά, ἀπὸ τὸν φόβο μὴν παθῇ
κι' αὐτὸ ὅ,τι ἔπαθε ὁ μεγαλύτερος ἀδελ-
φός του, καί τὸ τρίτο τοῦ πέθανε!

= «Ἐπαθες ἓνα κακό; Καρτέρια κι' ἄλ-
λο!» λέει μιὰ παροιμία. Ἐτσι, ἔπεσαν τὰ
γιδοπρόβατα τοῦ Λάμπρου Βενέτη σὲ ξένα
χέρια, κι' ἄλλα ἔκλεψαν ἀπ' ἐδῶ κ' ἄλλα
ἄρπαξαν ἀπ' ἐκεῖ τὰ ὄργανα τῶν Αγάδων
ὡς που δὲν τῷμειναν πλειότερα ἀπὸ δέκα
κεφάλια μοναχά. Τὸ ἴδιο ἔπαθαν καί τὰ
γελάδια καί τὰ φοράδια, καί τὰ πρόβατα,
καί τὰ γεννήματα. Θαρρεῖς κι' εἶχε φθο-
νῆσαι δαίμονας ὅλην τὴν εὐτυχία τοῦ Λάμ-
πρου Βενέτη καί τὴν ἔκανε μαύρη δυστυ-
χία, κι' ἀλήθεια σωστός δαίμονας ἀπὸ τὸν
Ἄδην ἦταν ὁ Αγάς του, ὁ Μέτε-Ντούτσις!

Μιὰ μέρα, πνιγμένος ὁ Μέτε-Ντούτσις
ἀπὸ τὴν εὐτυχία του, πῶδλεπε τὸν ρα-
γιὰ του τρισδυστυχισμένον, ὅπως καί τὸ
προσπαθοῦσε καί τὸ ἐπιθυμοῦσε, τοῦ φώ-
ναξε καί τοῦ εἶπε ~~μὲς μέρα~~:

= Θέλεις νὰ σοῦ κάνω τὴν καλωσύνη
νὰ σοῦ δανείσω χίλια γρόσια πρὸς τρία
τὰ ἑκατὸ τὸν μῆνα διάφορα, γιὰ νὰ εὐκο-
λῶθῃς ν' ἀγοράσης ὅ,τι σοῦ χρειάζεται;

Ὁλη ἡ καλωσύνη τοῦ Αγά εἶταν γιὰ τὰ
τρία τὰ ἑκατὸ τὸν μῆμα τόκο κι' ὄχι γι'
ἄλλο τίποτε.

Δέχτηκε τὴν πρόταση ὁ Λάμπρος Βενέ-
της, ὡς εὐεργεσία τοῦ Αγά του, τὸν εὐ-
χαρίστησε, ἔλαβε τὰ χίλια γρόσια, ποῦ
ἀντιπροσώπευαν δέκα λίρες τούρκικες,
παρὰ καῖτι, κι' ἔδωκε τὸ ἀπαιτούμενο
χρεωστικὸ ὁμολόγο, ἀρχίζοντας νὰ πιστεῦῃ
ὅτι ἔχουν καμμιά φορά κι' οἱ διαδόλαι
ἀγγελικὲς στιγμές.

Αὐτὸ τὸ ποσὸ τὸ μεταχειρίστηκε ὁ
Λάμπρος Βενέτης γιὰ ν' ἀγοράσῃ ἓνα
ζεугάρι βῶδια, γιὰτὶ τοῦ εἶχε φάγῃ ὁ λύ-
κος τὸ ζεугάρι του, δυὸ βῶδια ἀστέρια,
ποῦ τὰ θαυμαίνονταν ὅλη ἡ Λεφτοκαρυά,
ἡ Ραβέννη. ἡ Μπράνια, καί τὸ Κούτσι, =
τὰ περὶχωρα = γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ δου-
λέψῃ νὰ χωράφια του, γιὰ νὰ πάρῃ κι'
αὐτὸς τὸ ψωμί του, κι' ὁ Αγάς τ' ἀπο-
κομμένο γεώμορό του, τὸ λεγόμενο «κε-
σίμι» (1), κὰν δίνη κὰν δὲν δίνη τὸ χωράφι,
καί τὰ τριακόσια ἐξῆντα γρόσια του,
πῶκανε χρονικῶς ὁ τόκος τῶν χίλιων γροσ-
σιῶν, ποῦ τοῦχε δανείσει πρὸς τρία τὰ
ἑκατὸ τὸν μῆνα.

Πέρασαν πέντε ἀκέρια χρόγια ἀπὸ τότε,
πῶσκιζε τὴν γῆ ὁ Λάμπρος Βενέτης μέ
τ' ἀλέτρι του γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ θρέψῃ τὸ
σπίτι του, νὰ δώκῃ τ' ἀποκομμένο γεώ-
μορο, = τὸ κesiμι = χαράτσι τῆς γῆς =
καί τοὺς τόκους τοῦ δανείου, ἀλλὰ δὲν
κατῶρθονε οὔτε τὸ σπίτι του νὰ καλο-
θρέψῃ, σὰν ἄλλοτε, οὔτε τὸ κesiμι, καί
τοὺς τόκους τοῦ Αγά νὰ πληρώνῃ ἀκέρια.
Τότε τὸν ἐσφίξε πολὺ ὁ Αγάς γιὰ τὸ χρέος
καί δὲν ἤθελε μέ καλέναν τρόπο νὰ τὸν

1) Δέξη τούρκικη = ἀποκομμένο κατ'
ἐκτίμησιν.

καρτερέση γι' ἄλλη χρονιά πλειό! Τι γὰ-
κανε τότε ὁ καυμένος ὁ Λάμπρος Βενέτης;
Πούλησε ὅσα γιδάκια καὶ προδατάκια τοῦ
εἶχαν μείνει ἀκόμα, πούλησε τὰ βώδια καὶ
τὰ χαλκώματα τοῦ σπιτιοῦ του, πούλησε
ὅς κι' αὐτὴν τὴν κάππα του ἀκόμα, ὅ,τι
εἶχε καὶ δὲν εἶχε, κι' ἔμεινε μὲ τὸ δάχτυ-
λο στὸ στόμα, ποῦ λέει ὁ λόγος, δανεί-
στηκε κι' ἀπὸ ἕναν συγγενῇ του ὅ,τι μπο-
ροῦσε νὰ δανειστῇ, γιὰ ν' ἀποξοφλήσῃ τὸ
χρέος του πρὸς τὸν Ἀγᾶ, κι' ὅσα χρήμα-
τα οἰκονόμησε ἀπ' ὅλα αὐτά, τὰ πῆγε
ὅλα στὸν Ἀντίχριστο!

= Πάρ' τα ὅλ', Ἀγᾶ μ'! (τοῦ εἶπε),
γιὰ νὰ ξεπληρωθῇ τὸ χρέος μου, καὶ νὰ
μὴν σ' ἔχω ἀπανθωιό μου βᾶρος, σὺν βου-
νό, κι' ἐμένα ἄς μὲ πάρῃ τὸ ποτάμι!

Ἐβγαλε ὁ Ἀγᾶς τὸ τζομπένι(1) τοῦ ἕνα
εἶδος φορητὸ κατάστιχο, ἤρρε τὴν μερίδα
τοῦ χρεώστη του, ἔβαλε τὸν τόκο στὸ
κεφάλι, πρὸς τρία τὰ ἑκατὸ τὸν μῆνα καὶ
τόκο στὸν τόκο, καὶ βρῆκε χρωστούμενα
χρήματα, γρόσια τέσσερες χιλιάδες ἑξα-
κόσια πενήντα δύο καὶ μισό! Τι γέννον,
πῶχουν κάνει ἐκεῖνα τὰ χίλια γρόσια ἀ-
πάνω σὲ πέντε χρόνια!

= 4652 γρόσια καὶ μισὸ κάνει, Λάμ-
προ, τὸ χρέος σου! (Τοῦ εἶπε ὁ Ἀγᾶς, ὁ
Μέτε Ντούτσις.)

= Σὺν πολλὰ εἶν' Ἀγᾶ μου (τόλμησε
νὰ εἰπῇ ὁ δύστηνος ραγιάς.)

= Τόσα εἶναι, σωστά. (Τοῦ εἶπε σο-
βαρᾶ ὁ Ἀγᾶς.) Δὲν εἶμαι κλέφτης ἐγὼ νὰ
σὲ καταχραστῶ στὸν λογαριασμό. Εἶμαι
ἀγᾶς καὶ τίμιος, κι' ὅ,τι σοῦ παίρνω, σοῦ
τὰ παίρνω μὲ τὸ δίκιο τοῦ λογαριαμοῦ...

Βγάζει ὁ καυμένος ὁ Λάμπρος Βενέτης

καὶ δίνει τοῦ ἄκαρδου Ἀγᾶ λίρες τούρκι-
κες κι' ἐγγλέζικες, ναπολεόνια, μεντζί-
τια(1), καὶ τέταρτα μεντζιτιοῦ καὶ με-
ρικὰ γροσσάκια. Τὰ λογαριάζει ὁ Ἀγᾶς
μὲ χαρὰ Σάβλων: χίλια, δύο χιλιάδες,
τρεῖς χιλιάδες πεντακόσια, τέσσερες χι-
λιάδες ἑξακόσια σαράντα ἑπτὰ καὶ μισό...
Χαίρεται ὁ Ἀγᾶς, ποῦ παίρνει τόσα χρή-
ματα κι' ἀπελπίζεται ὁ δύστηνος ραγιάς,
γιατὶ ἤλπιζε νὰ τοῦ περισσέφουν τετρα-
κόσια-πεντακόσια γρόσια, ὅσα 'θὰ τοῦ
χρειάζονταν γιὰ νὰ πάρῃ τῶν ὁματιῶν
του, νὰ φύγῃ γιὰ τὰ ξένα, ρίχνοντας
μαύρη πέτρα πίσω του, κι' ἔμεινε τώρα
σὺν ἡ σταλαγματιά ἀπὸ τὸ δέντρο, χωρὶς
ἕνα λειανὸ στήν σακκούλα του, χωρὶς
κάμμιὰ ἐλπίδα στήν καρδιά του! Εἶταν
τόση καὶ τέτοια ἡ πίκρα τῆς καρδιάς του,
ποῦ καὶ φεῖδι ἂν φτυοῦσε στὸ στόμά θὰ
τὸ φαρμάκονε!

= Καὶ πέντε γρόσια ἀκόμα, Λάμπρο!
(μούγκρισε χαρούμενος ὁ Ἀγᾶς) γιὰ νὰ
σοῦ δώσω τὸ χρεωστικὸ σου νὰ ξοφλήσωμε
μιὰ γιὰ πάντα.

= Ποῦ νὰ τὰ βρῶ, Ἀγᾶ μου, τὰ πέντε
γρόσια, ποῦ μοῦ ζητᾶς ἀκόμα, Σοῦ τᾶ-
δωκα ὅλα ὅσα εἶχα! Δὲν μῶχει μείνει
πλειὸ οὔτε σάλιο στήν γλῶσσα! Λυπήσου
με, σὲ παρακαλῶ, καὶ δός μου τὸ χρεω-
στικὸ μου... Ἐτσι νὰ ζήσης. Λυπήσου με!

= Θέλω ἀκόμα καὶ τὰ πέντε γρόσια!
Δὲν σοῦ δίνω τὸ χρεωστικὸ σου, ἂν δὲν
μοῦ δώκῃς καὶ τὰ πέντε μου γρόσια!

Ἐλεγε ὁ Μέτε-Ντούτσις, σὺν Ἀγᾶς κι'
ἀπαντοῦσεν ὁ καυμένος ὁ Λάμπρος Βενέ-
της, σὺν ραγιάς, γερασμένος παράγκληρα

1) Λέξη περσικὴ = σημειωματάριο,
χαρτοφυλάκιο (τζιλντμπέντ).

1) Λέξη ἀραβικὴ, τὸ μεγαλύτερο ἀρ-
γυρὸ τούρκικο νόμισμα, ποῦ ἀντιστοιχεῖ μὲ
πέμπτο τῆς λίρας, παρὰ κατὶ.

ἀπὸ τὴν λύπη, πικραμένος, παθιασμένος
μὲ τὴν ψυχὴν στὰ δόντια.

— Δὲν ἔχω ἀλλὰ, Ἀγᾶ μου, νὰ σοῦ
δώκω. Σοῦ τᾶδωκα ὅλα, ὅσα εἶχα. Ψυχὴ
μονάχα ἔχω τώρα! Πᾶρ' τὴν κι' αὐτὴν
πρὶν φτερουγίσῃ, γιὰ νὰ γλυτώσω!

Θὰ σοῦ τὴν ἐπαιρνα, (τοῦ ἀπάντησε ὁ
Μέτε-Ντούτσιε με σκληρότητα χιλίων δη-
μιῶν) ἂν μποροῦσα νὰ τὴν πουλήσω καὶ
νὰ πάρω τὰ πέντε μου γρόσια, ποῦ μοῦ
χρωστᾷς, ἀλλὰ τί νὰ τὴν κάνω, τὴν ψυχὴ
σου, ποῦ δὲν ἀξίζει τίποτε;

Τέλος, ἐκεῖ ποῦ ζητοῦσε ὁ Ἀγᾶς καὶ
δὲν εἶχε νὰ δώσῃ ὁ ραγιᾶς, ἕνας Λεφτο-
καρύτης ὁ Γιώργος-Νικόλας, ἀκούοντας
αὐτὸν τὸν δραματικὸν διάλογο, μπῆκε
στὴν μέση νὰ τοὺς συμβιδάσῃ καὶ τὸ κα-
τῶρθωσεν. Εἰδὼκε ὁ Ἀγᾶς τὸ χρεωστικὸ
ὁμολόγο τῶν χιλίων γροσσιῶν καὶ πῆρε
ἀπὸ τὸν χρεώστη Λάμπρον Βενέτη νέο ὁ-
μολόγο γιὰ πέντε γρόσια, πρὸς πέντε τὰ
ἐκατὸ τὸν μῆνα τόκο!

Αὐτὴ ἡ δραματικὴ ἀκμὴ ἐγένετο στὰ
1905, ὅταν ἡ Ἡπειρο σφάδαζε κάτω ἀπὸ
τὴν ἀτιμὴν φτέρνα τοῦ Τούρκου!

Δὲν πέρασε πολὺς-λίγος καιρὸς κι' ἐπε-
σε στὸ στρώμα ὁ Λάμπρος Βενέτης. Μέρα
μὲ τὴν μέρα πῆγαινε χειρότερα. Κόντευε
νὰ τὰ κλείσῃ καὶ ζήτησε τὸν Παπᾶ-Βα-
σίλῃ νὰ τὸν μεταλάβῃ. Πῆγε ἀμέσως ὁ
Παπᾶς καὶ τὸν μετᾶλαβε μὲ τ' ἄρτοφῶρι,
καὶ γυρίζοντάς το στὴν ἐκκλησιᾶ, ἐπέστρε-
ψε στὸ προσκέφαλο τοῦ μελλοθάνατου.

— Μὴν ἀπελπίζεσαι ἔτσι, εὐλογημένε,
(τοῦ εἶπε ὁ παπᾶς). Εἶνε μεγάλη ἡ χάρις
τοῦ Θεοῦ... Πέ μου τί ἄρρωστικὸ θέλεις
νὰ σοῦ φέρω νὰ φᾶς;

Κι' ὁ ἄρρωστος, πρὶν βγῇ ἡ χιλιοθα-
σανισμένη του ψυχὴ, γύρισε τ' ἀποκαρω-
μένα μάτια του καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἀλήθεια, παπᾶ μου, ἤθελα ἓνα ἄρ-

ρωστικὸ νὰ φάω αὐτὴν τὴν ὥρα, ἀλλὰ
δὲν εἶσαι ἄξιός νὰ μοῦ τὸ δώκῃς...

— Πέ μου, εὐλογημένε, τί ἄρρωστικὸ
θέλεις, κι' ἂν δὲν βρίσκεται στὸ χωριό
μας νὰ στείλω στὰ Γιάννηνα νὰ σοῦ τὸ
φέρω... (τοῦ ἀπάντησε πρόθυμος ὁ πα-
πᾶς.)

— Ἦθελα νὰ πᾶς στοὺς Φιλιᾶτες. νὰ
σκίσῃς τὰ στήθια τοῦ Μέτε-Ντούτσιε, ποῦ
μοῦ χάλασε τὸ σπίτι, καὶ μοῦ σδύνει τὴν
ζωή, νὰ βγάλῃς ἀπὸ μέσα τὴν καρδιά του
καὶ νὰ μοῦ τὴν φέρῃς νὰ τὴν φάω ὅμη!
Κι' ἂν δὲν τύχῃ νὰ βρεθῇ στοὺς Φιλιᾶτες
ὁ Μέτε-Ντούτσιε... σκίσε ὅποιον Ἀγᾶ τὰ
στήθια σοῦ λάχῃ μπροστά καὶ φέρε μου
τὴν καρδιά του νὰ τὴν φάω! Παπᾶ-Βα-
σίλῃ, θέλω νὰ φάω, νὰ ροκανήσω καρδιά
Ἀγᾶ! Λέγω νὰ ροκανήσω γιατί, οἱ καρ-
διές τῶν Ἀγάδων ἔχουν κόκκαλα, δὲν ἔ-
χουν κρέας! Ἀλλὰ δὲν εἶσαι ἱκανὸς νὰ
μοῦ φέρῃς τ' ἄρρωστικὸ, ποῦ σοῦ γυρεύω,
γιατί ὁ Ἀγᾶς ἔχει σπαθί, ποῦ κόβει, κι'
ἐσὺ ἔχεις Σταυρό, κι' ὁ Σταυρὸς δὲν κό-
βει, ἀγιάζει!

Κι' ὕστερα ἀπὸ λίγη σιωπὴ ἐξακολού-
θησε:

— Ἐνα πράγμα ἀπαιτῶ, παπᾶ μου,
τούτην τὴν στιγμὴ ἀπὸ σένα... πράγμα,
πῶρχειται ἀπὸ τὸ χέρι σου, κι' ὅχι σὰν
ἐκεῖνο, ποῦ σοῦ εἶπα πρὶν... Νὰ μὴν μοῦ
ἀφήσῃς τὰ κόκκαλά μου νὰ μείνουν ἐδῶ
στὴν Λεφτοκαρυά, ἀλλ' ὕστερα ἀπὸ τρία
χρόνια νὰ μοῦ τὰ βγάλῃς, ἀπὸ τὸ μνήμα
μου καὶ νὰ μοῦ τὰ στείλῃς στὸ Μαλδόνι,
στὸν τόπο, ποῦ γεννήθηκα, ὅπου εἶναι
καὶ τὰ κόκκαλα τῶν προγόνων μου. Δὲν
θέλω νὰ μείνουν τὰ κόκκαλά μου ἐδῶ
στὴν Λεφτοκαρυά, παπᾶ μου, γιατί φο-
βοῦμαι αὐτὸν τὸν σκυλάρδανο τὸν Μέτε-
Ντούτσιε, καὶ πεθαμένος ἀκόμα. Αὐτὸς μὲ
κατάγνησε τέτοιον! Αὐτὸς μὲ σκότωσε!

Θά εἶμουν καλὰ καὶ θά ζοῦσα, ὅσα μπο-
ρεῖ νᾶναι καλὰ ἕνας ραγιᾶς, σ' ἕναν τό-
πον σκλαβωμένον, σὺν τὸν δικό μας, ἀλ-
λὰ μοῦ ρούφηξε αὐτὸ τὸ σκυλί τὸ αἷμα
τῆς καρδιάς μου! Πᾶν' τὰ παιδιὰ μου
ἀπ' αὐτόν! Πάη τὸ ζωντανό μου βιό ἀπ'
αὐτόν! Πάη τὸ ψωμί μου ἀπ' αὐτόν!
Πάη κι' ἡ ζωὴ μου ἀπ' αὐτόν! Δὲν μ'
ἄφησε τὸ σκυλί, τ' ἄγαρηνό, οὔτε τὰ θαψ-
τικά μου!

Καὶ λέγοντας αὐτὰ τὰ φαρμακωμένα
λόγια, ποῦ μπορούσαν νὰ φαρμακώσουν
ἐφτά ποτάμια, παράδωκε στὸν Πλάστη
τὴν χιλιοθασσανισμένη ἐλληνοχριστιανικὴ
ψυχὴ του.

Μαθόντας ὁ Ἀγᾶς, ὁ Μέτε-Ντούτσις,
τὸν θάνατο τοῦ χρεώστη τοῦ Λάμπρου
Βενέτη, λυπήθηκε τὰ πέντε γρόσια, ποῦ
εἶχε νὰ λάβῃ ἀπ' αὐτόν. Δὲν τὸν ἔμελλε,
τόσο γιὰ τὸ ποσό, ὅσο γιὰ τὴν κατάρθρωση
ἕνας ραγιᾶς νὰ φάῃ γρόσια ἐνὸς Ἀγᾶ!
Αὐτὸ δὲν μπορούσε νὰ τὸ χωγέψῃ κι' ἔ-
λεγε μέσα του:

= Οὐ Ντιᾶ! Εἶν' ὁ μόνος ραγιᾶς, ποῦ
μπόρεσε νὰ μοῦ φάῃ χρήματα καὶ πᾶη
χρεώστης μου στὸν ἄλλον κόσμον!



Ο παπᾶς δὲν λησμόνησε τὴν διαθήκη
τοῦ Λάμπρου Βενέτη, καὶ κλειώνοντας τρία
χρόνια ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του,
ἄνοιξε τὸν τάφο του κι' ἔδγαλε τὰ κόκ-
καλά του, τᾶβαλε σὲ μιὰ ἄσπρη πάννινη
σακκούλα, τ' ἀπόθεκε κάτω ἀπὸ τὸν
τέμπλο τῆς ἐκκλησιάς, καὶ περίμενε νὰ
διαδῇ κηέννας Μαλουσιώτης νὰ τοῦ τὰ
δῶσῃ νὰ τὰ πᾶῃ στὸ Μαλουνί.

Ο Διάβολος τῶφερε νὰ τὴν καὶ ὁ Ἀγᾶς.
ὁ Μέτε-Ντούτσις, ἔκαϊνες τῆς ἡμέρας στὴν
Λεφτοκαρυά, ποῦ σύναζε τὰ κεσίμια του

κι' ἄμα ἔμαθε ὅτι ὁ παπᾶς εἶχε βγάλει
τὰ κόκκαλα τοῦ Λάμπρου Βενέτη, τοῦ
ραγιᾶ του, ἀπὸ τὸν τάφο, τοῦ φώναξε
καὶ τοῦ εἶπε:

= Παπᾶ. Νὰ μοῦ δώκῃς τὸ κλειδί νὰ
μπῶ στὴν ἐκκλησιᾶ, γιὰ τὴν μοῦ εἶπαν ὅτι
ἔχετε κρυμμένα ἐκεῖ μέσα ἐλληνικά ντου-
φέκια καὶ φουσεκία.

Μποροῦσε ν' ἀρνηθῇ τὸ κλειδί ὁ παπᾶς
μπροστὰ σὲ μιὰ τέτοια κατηγορία τοῦ
Τούρκου; Ὁ παπᾶς πιστοποιῶσε μὲ τὴν ἄρνη-
σὴ του ὅτι εἶταν πραγματικῶς κρυμμένα
μέσα στὴν ἐκκλησιᾶ ἐλληνικά ὅπλα καὶ
πυρομαχικὰ γιὰ ἐπανάσταση κι' ἄλλοι-
μονο ὅχι μόνον στὸν παπᾶ καὶ στὴν Λεφ-
τοκαρυά, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλα τὰ περὶ χωρὰ
τῆς! Θεὸς φυλάξοι νᾶκανε ἀλλοιωτικά!
Τὶ βρέχει ὁ οὐρανὸς καὶ δὲν τὸ πίνει ἡ
γῆ; Τὶ πρόσταζε τότε ὁ Ἀγᾶς καὶ δὲν
τῶκανε ὁ ραγιᾶς;

Καὶ τῶδωκε ἀμέσως τὸ κλειδί.

Ο Μέτε-Ντούτσις μπροστὰ κι' ὁ παπᾶς
ἀπὸ πίσω ἔφτασαν στὴν ἐκκλησιᾶ καὶ
μπήκαν καὶ οἱ δύο τους μέσα.

Βλέποντας ὁ Μέτε Ντούτσις τὴν πᾶν-
νινη σακκούλα μὲ τὰ κόκκαλα τοῦ Λάμ-
πρου Βενέτη μέσα, καὶ σὰν νὰ μὴν γνώριζε
τίποτε, ρώτησε τὸν παπᾶ:

= Τίνος κόκκαλα εἶν' αὐτὰ στὴν σακ-
κούλα;

= Τοῦ δυστυχισμένου τοῦ ραγιᾶ σου,
τοῦ Λάμπρου Βενέτη...

Τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ παπᾶς.

= Μὴν κάνῃς κἄνα λάθος, ὦρὲ παπᾶ;
Ρώτησε ὁ Ἀγᾶς.

= Οχι, Ἀγᾶ μου (ἀπολογήθηκε ὁ πα-
πᾶς). Αὐτοῦ τοῦ δυστυχισμένου εἶναι...
Τᾶχω βγάλει ἐγὼ μὲ τὰ χέρια μου τὰ
ἴδια ἀπὸ τὸν τάφο του...

Απάνω-ἀπάνω ἀπ' ὅλα τὰ κόκκαλα,

ὅπως συνηθίζεται, εἶταν τὸ γυμνὸ καύκαλο, δηλαδή τὸ κρανίον τοῦ ξεχωνιασμένου Λάμπρου Βενέτη. Απλῶς ὁ Ἀγᾶς καὶ πῆρε τὸ κρανίον, βάνοντας τὸν ἀντίχειρα καὶ τὸν δείκτη τοῦ ζερβιοῦ τοῦ χειριοῦ μέσα στὰ μεγάλα κοιλώματα, ποῦ εἶχαν μιὰ φορὰ μάτια κι' ἐδλεπαν, καὶ βγῆκε ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, σὺν νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος, χαρούμενος γιὰ τὸ μεγάλο του κατόρθωμα!

Βγαίνει καὶ τρέχει ἀπὸ πίσω του κι' ὁ παπᾶς, μὴν γνωρίζοντας, οὔτε μπορῶντας νὰ φανταστῇ, ὥς ποῦ μποροῦσε νὰ φτάσῃ ἢ τυραννικὴ φαντασία ἐνὸς Ἀγᾶ τῶν Δεκάξῃ χωριῶν τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν, τῆς λεγομένης Τσιαμουριάς.

= Ἀμάν, Ἀγᾶ μου! (φώναξε ὁ παπᾶς) Τί εἶν' αὐτό, ποῦ μοῦ κάνεις τοῦ δυστοχισμένου! Δός μου τὸ καύκαλο νὰ τὸ βάλω στὴ θέση του! Ἀμάν, Ἀγᾶ μου, δός μου τὸ καύκαλο!

Ὁ Ἀγᾶς ἔκκνε τὸν κουρὸ καὶ τραβοῦσε πρὸς τὴν κκοτοικία του, εὐχαριστημένος καὶ χαρούμενος, ἐνῷ ὁ παπᾶς ἐξακολουθοῦσε νὰ τὸν παρακαλᾷ ἀπὸ πίσω, μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια, μὲ τὴν ἀπελπισία στὴν καρδιά, καὶ τὸ φαρμάκι στὴν ψυχή..

= Ἀμάν, Ἀγᾶ μου! Δός μου τὸ καύκαλο νὰ τὸ βάλω στὴν θέση του μὲ τ' ἄλλα τὰ κόκκαλά του, γιὰτ' εἶναι κρίμα κι' ἁμαρτία ἀπὸ τὸν Θεό, κι' ἅμα τὸ μάθη ὁ Δεσπότης θὰ μὲ κάνῃ ἀργό, θὰ μοῦ κόψῃ τὴν λειτουργιά...

= Παπᾶ Βασίλη! Πιπᾶ Βασίλη! (Γύρισε ναι τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἀγᾶς μὲ θυμό). Δὲν τὸ δίνω ἐγὼ αὐτὸ τὸ καύκαλο, ἀν δὲν μοῦ πληρώσῃ πρῶτα ὅσα μοῦ χρωστᾷ. Θὰ τὸ πᾶω στοὺς Φιλιάτες καὶ θὰ τοῦ κάνω νταβᾶ(1) στὸ Δικαστήριον γιὰ

νὰ γένῃ τὸ μολόγημα.

= Γιατί, Ἀγᾶ μου, (ἐξακολουθῆσε ὁ παπᾶς) νὰ κάνῃς αὐτὸ τὸ ἀνήκουστο πρᾶγμα; Τί νταβᾶ νὰ κάνῃς ἐνὸς ἄψυχου, ἐνὸς κόκκαλου;

= Θὰ τοῦ κάνω. (μούγκρισε ὁ Ἀγᾶς ὁ Μέτε-Ντούτσις, σὺν θερίῳ). Μοῦ χρωστᾷ πέντε γρόσια ἐδῶ καὶ τρία χρόνια καὶ πλεῖστον, κεφάλι, χῶρια τὸ διάφορον πέντε τὰ ἑκατὸ τὸν μῆνα! Δὲν τὸ πιστεύεις; Νά, διάδασε τ' ὁμολόγόν του. (Πέταξε τὸ κρανίον καταγῆς, σὺν παλιόκολόκυθῳ, κι' ἔδγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του τ' ὁμολόγον). Εἶμαι ἄδικος, θαρρεῖς; Δὲν κάνω ἐγὼ ἀδικίες. Μὲ λέν Μέτε-Ντούτσις ἐμένα καὶ ὦ μὲ τὸ δίκιο κι' ὄχι μ' ἀδικίες σὺν κι' ἐσῶς.

Ὁ παπᾶς, χωρὶς νὰ ρίξῃ κἄν μάτι στὸ χρεωστικὸ ὁμολόγον, ἔδγαλε ἀμέσως ἀπὸ τὸν κόρφο του ἓνα τέταρτον μεντζιτιοῦ, πῶκανε πέντε γρόσια σωστά, καὶ τοῦ τῶδωκε, λέγοντάς του μὲ κάποια μυστικὴ χαρά:

= Νά, Ἀγᾶ μου, τὸ χρέος, ποῦ σοῦ θέλει αὐτὸ τὸ καύκαλο, καὶ δός μου τὸ νὰ τὸ πᾶω στ' ἄλλα τὰ κόκκαλα...

Βλέποντας ὁ Ἀγᾶς τὴν τόση προθυμία τοῦ παπᾶ νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος τοῦ κρανίου, ἄρχισε νὰ μετανοιόνη, γιὰτὶ ζήτησε πέντε γρόσια μοναχά, κι' ὄχι πλεῖστον, κι' εἶπε στὸν ἴδιον τόγον:

= Πῶς νὰ σοῦ τὸ δώκω ἔτσι, ὥρὲ παπᾶ, γιὰ πέντε γρόσια μοναχά, ποῦ μοῦ χρωστᾷ κι' ἄλλα ἀκόμα αὐτὸ τὸ παλιό καύκαλο;

= Καὶ τί ἄλλο σοῦ χρωστᾷ, Ἀγᾶ μου, ἔξω ἀπὸ τὰ πέντε γρόσια, ποῦ μοῦ εἶπες ὅτι διαλαβαίνει τὸ χρεωστικὸ ὁμολόγόν του;

Ρώτησε ὁ παπᾶς μὲ φόβον κι' ἀπορία.

= Τί ἄλλο; (ἀπάντησε μὲ ἀναίδεια χί-

1) Δέξη ἀρχεϊκὴ = ἀγωγή.

λιων σκυλιών ὁ Ἀγᾶς, ὁ Μέτε-Ντούτσιες Χμ. Πῶς λές ὅτι δὲν χρωστᾷς ἄλλα, ὦρὲ παπᾶ; Καὶ τὸ διάφορο, τρία χρόνια κι- τόσους μῆνες, πρὸς πέντε τὰ ἑκατὸ τὸν μῆνα, κεφάλι καὶ τόκο μᾶζι, δὲν τὸ λο- γαριάζεις; Πῶς νὰ ζημιώσω, ὦρὲ, στὰ καλὰ καθούμενα τριῶν χρονῶν καὶ τότε μνητῶν τόκο; Δὲν εἶν' ἁμαρτία;

Ακούοντας ὁ παπᾶς ὅτι μόνον γιὰ τὸν τόκο εἶταν ὁ λόγος ἀνάπνευσε. Φοβῶνταν μὴν εἶταν κινέν' ἄλλο χειρότερο, ποῦ δὲν θὰ μπορούσε γὰ τὸ κᾶνῃ, κι' εἶπε στὸν Ἀγᾶ:

= Καὶ πόσα κᾶνῃ, Ἀγᾶ μου, αὐτὸ τὸ διάφορό σου, γιὰ νὰ σοῦ τὸ ξεπλερώσω κι' αὐτό, ἀφοῦ μέ βρῆκε καὶ μέ βρῆκε τὸ ταξιράτι (1).

Εἰδὼς ὁ Ἀγᾶς τὸ μολυβοκόντυλο ἀπὸ τὸ σελάχι (2) του καὶ χαρτί κι' ἄρχισε νὰ κᾶνῃ λογαριασμό, Εἰργαψε-ἔγραψε ἀριθ- μούς, κι' εἶπε, τέλος στὸν παπᾶ:

= Ε! Δὲς μου ἓνα μετζίτι ἀκόμα γιὰ τὸ διάφορο καὶ πάρ' τὸ τὸ πλιοναὺκκλο.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ μεντζίτι, ὁ τόκος, ποῦ γύρευε ὁ «τίμιος» Ἀγᾶς ἀπὸ τὸν παπᾶ, εἶταν τὸ τετραπλάσιο τοῦ κε- φαλιοῦ, δηλαδή εἴκοσι γρόσια, ἐνῶ τὸ κεφάλι εἶταν μόνον πέντε!

Ὁ παπᾶς ἔδωσε ἀμέσως τοῦ Ἀγᾶ καὶ τὸ μεντζίτι κι' ἔτσι μπόρεσε νὰ λευτερώ- σῃ ἀπὸ τὰ χέρια τὰ τούρκικα τὸ πολύπα- θο ἑλληνικὸ κρανίον, τὸ πῆρε μὲ κρυφὴ χαρὰ κι' ἔτρεξε στὴν ἐκκλησιά νὰ τ' ἀ- ποθέκῃ στὴν πάννηνη σακκούλα ὅπου εἶ- ταν καὶ τ' ἄλλα κόκκαλα τοῦ μαρτυρι-

1) Λέξη ἀραβικὴ (ταχσίρ) = ἀτυχία, συμφορὰ μεγάλη ἀπώλεια.

2) Λέξη ἀραβικὴ = ζώνη, δερμάτινη ὅπου θάβουν πιστόλια, μαχαίρια κι' ἄλλα χρήσιμα εἶδη ὅσοι φοροῦν ἐγχώρια φο- ρέματα.

κοῦ ραγιά Λάμπρου Βενέτη, ἐνῶ ὁ Ἀγᾶς φώναζε ἀπὸ πίσω του καυχώμενος γιὰ τὸ ἀπάνθρωπο καὶ ἀναντρο κατώρθωμά του.

— Τί πάντεχες ὦρὲ, Λάμπρο Βενέτη! Πάντεχες ὅτι θὰ μῶτρωγες τὰ πέντε γρό- σια μὲ τὸ διάφορο τους, γιὰτ' εἶχες πε- θάνει; Ὁ Σουλτάν Χαμίτης νᾶναι καλὰ, ὦρὲ, κι' εἶμαι ἄξιος νὰ πάρω τὰ χρήματα ποῦ μοῦ χρωστᾷς κάθε Ραγιάς καὶ μέσ ἀπὸ τὸν Κάτω Κόσμο ἀκόμα. (1)

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

(1) Ὁ Ἀγᾶς τῆς Λεφτοκαρμᾶς Μέτε- Ντούτσιες δὲν εἶναι φανταστικὸ πρόσωπο κι' οὔτε ψευδώνυμο. ἀλλ' ἀπὸ τοὺς γνω- στοτέρους Ἀγᾶδες τῶν Φιλιππῶν, οὔτε κι' ὁ Λάμπρος Βενέτης, οὔτε καὶ τὸ ιστορι- κὸ ποῦ διηγούμαι, ποιητικὴ ἡδηγηματο- γραφικὴ ἐφεύρεση. Εἶναι ὅλα ἀληθινά! Ὁ Μέτε-Ντούτσιες μετέρχονταν τὸν καιρὸ τῆς Τουρκιᾶς, ὅχι μόνον τὸν τύραννο τῶν Χριστιανῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὸν ζωοκλέστη, καὶ τὸν κλεφταποδόχο. Ὅταν ἐλευτερώθηκε ἡ ἐπαρχία τῶν Φιλιππῶν ἀ- πὸ τὰ νικηφόρα ἑλληνικὰ στρατεύματα, ὁ Μέτε Ντούτσιες ἔγινε ὁ πειὸ πρόστυχος τουρκαρβανίτης. κι' ὁ πλειὸ τικπεινὸς κό- λακας τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ὅταν ἤρθε ἡ Ιταλικὴ κατὸχὴ στὴν ἐπαρχία Φι- λιππῶν, στὸς 25 Μαρτίου 1917 ξαναθυμῇ- θηκε τὸν παλιὸν Μέτε Ντούτσι, τὸν τύ- ραννο Τουρκαρβανίτη, μπῆκε στήν ὑπηρε- σία τῶν Ἰταλῶν κι' ἔγινε πάλι ὁ μεγαλύ- τερος Ἑλληνοδιώκτης, καὶ σκότωσε τὸν ὁ- πλαρχηγὸν Σταύρον Κολοδόν. Κι' ὅταν ἡ Ἰταλία ἀναγκάστηκε νὰ σηκώσῃ τὴν ἐν- τιμὴν ἀπὸ τὴν νότια μὲν Ἡπειρο, γιὰ νὰ δωρῇ τὴν Βόρειον στὴν Ἀλβανία, ὁ Μέ- τε Ντούτσιες ἀκολούθησε τὰ Ἰταλικά στρα- τεύματα στὴν Ἀλβανοκρατούμενη Βόρειν Ἡπειρο, κι' ἀποκίτεστάθηκε στὸ Δέλινο, ὁ ἀδερφὸς ὅμως τοῦ ἀδικωσκειμένου Σταύρου Κολοδὸν Βασίλης μπῆκε μὲ βρα- δεῖα ἀρματωμένος ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ στὸ ἀλβανοκρατούμενο Δέλινο, σκότωσε τὸν ἀναντρον φονεῖα τοῦ ἀδερφοῦ του καὶ γύ- ρισε πίσω γερός καὶ καλὰ,

μήνα και τόσο του τόκου και βρήκε τέσσερες χιλιάδες εξακόσια πενήντα δυο γρόσια και μισό.

— Τόσο κάνει το χρέος σου, Λάμπρο!

— Σάν πολλά είν' αγά μου! Τόλμησε να πη ό δύστιχος ραγιάς. Κλέφτω στο λογαριασμό... Ό,τι παίρνω, το παίρνω με το δικό του λογαριασμό...

Βγάζει ό καϊμένος ό Λάμπρος Βενέτης και δίνει του αγά λίρες, ναπολεόνια, μισή έγγλέζικη, καμιά μετζίτια, κάτι τέταρτα μετζίτιου και μερικά γροσάκια.

Ό αγάς τή λογαριάζει με χαρά. Χίλια, δυό χιλιάδες, τρεις χιλιάδες, τρεις χιλιάδες πεντακόσια, τέσσερες χιλιάδες εξακόσια πενήντα έξη γρόσια και μισό...

Χαίρεται ό αγάς, άλλ' άπελ-τίεται ό δύστιχος ραγιάς, γιατί έλπιζε να του περισφύρουν τετρακόσια—πεντακόσια γρόσια να πάει τα μάτια του και να φύγει για την ξενιτιά, ενώ τώρα έμενε σάν τη σταλαμπατιά στο δέντρο, χωρίς ένα λεφτό, χωρίς μια έλπίδα!...

—Κι έξη γρόσια δός μου ακόμα, του ελπε ό αγάς, για να πάρω το χρεωστικό σου να ξεφλήσουμε...

—Πού να τή βρω, αγά μου, τή έξη γρόσια! Όσα είχα σου τάδωκα όλα... Δεν μούμεινε πλείο στάλα στη γλώσσα! Λιπήσει με και δός μου το χρεωστικό...

—Θέλω και τή έξη γρόσια! Δεν σοι δίνω το χρεωστικό, αν δεν λάβω και τή έξη γρόσια... Έλεγε ό Μέτεσ σάν αγάς πού ήταν.

Κι ό καϊμένος ό Λάμπρος Βενέτης, γερασμένος, παθιασμένος, με την ψυχή στα δόντια, άπαντούσε σάν ραγιάς πού ήταν:

—Δεν έχω άλλα, αγά μου! Όσα είχα σου τάδωκα όλα! Μονάχα ψυχή έχω! Πάρτην κι αυτήν να γλυτώσω...

—Θά την έπωρα, αν μπορούσα να την πουλήσω και να πιάσω τή έξη γρόσια. Άλλά τί να την κάνω την ψυχή σου πού δεν ά-ξίζει τίποτε;

Τέλος, εκεί πού ό αγάς ζητούσε κι ό ραγιάς δεν είχε να δώσει, ακούγοντας ένας άλλος τόν δογματικό διάλογο, μπήκε στη μέση να τους συμβιάσει και τή κατώρθηκε. Ό αγάς έδωσε το χρεωστικό των χιλίων γροσίων και πήρε από το χρεωστικό του νέο χρεωστικό για έξη γρόσια με τρία τα εκατό το μήνα τόκο.

Αυτή ή σκηνή έγινε στά 1905.

Δέν πέρασαν πολλοί—λίγοι μήνες κι ό Λάμπρος Βενέτης άρρώσθηκε βαρεία και έήτησε τον παπιά για να μεταλάβη. Ό παπάς πήγε άμέσως και τον μετάλαβε, γύρισε τ' άρρωστό στην εκκλησία και ξαναπήγε πάνω απ' το προσέ-φωλο του έτοιμοθανάτου.

—Μην άπελτίζεσαι έτσι, εύλογημένε! του ελπε ό παπάς. Είνε μεγάλη ή χάρι του Θεού... Πές μου, θέλεις τίποτε;...

Ό άρρωστος, πριν βγη ή χυλοδασανισμένη ψυχή του, γύρισε τή ξεκομμένα μάτια του και τή άπάντησε:

—Παπά μου, ένα πράγμα άπαιτώ από σένα! Τά κόκκαλά μου να μή μείνουν εδώ στη Λεφτοκαριά. Όσοτε' από τρία χρόνια να μού τή βγάλουν από το μνήμα και να τή στείλεις στο Μαλιούνη μου, όπου είνε και τή κόκκαλα των πατρογονικών μου. Δεν θέλω να μείνουν εδώ, παπά! Φοβάμαι αυτόν τον σκληραβανήτη, τον Μέτε, και πεθαμένους ακόμα! Γι' αυτόνε πεθαίνω... Θά ζήσω και θάμουν καλά, όσο μπο-ρεί νάνα καλά ένας ραγιάς σέ σκληρομένο τόπο, σάν το δικό μας.

Άλλ' αυτό το σκέλι μού ρούφηξε το αίμα της καρδιάς μου... Πάν τα παιδιά μου! Πάει το ζωντανό μου βιός! Πάει το ψωμί μου! Δεν μ' άφησε το σκελί τ' άγαρηνό ούτε τή θαιτικά μου!...

Και, λέγοντας αυτά, έδωσε στον Πλάστη την έλληνική και χρυσανική ψυχή του και δεν είχε πεί άνάγκη από κανέναν αγά στον κόσμο.

Ό αγάς Μέτεσ, όταν έμαθε τή θάνατο του χρεωστή του, του Λάμπρου Βενέτη, λυπήθηκε πολύ τή έξη γρόσια πού είχε να λάβη. Δεν τον έμελλε και τόσο για το ποσό, όσο γιατί κατώρθηκε να φάη ένας ραγιάς γρόσια από έναν αγά! Αυτό δεν τή χώνευε κι έλεγε μέσα του.

—Ού Ντιά! Είν' ό μόνος ραγιάς πού μούφαγε χρήματα!

Ό παπάς δεν ληρόνησε την παραγγελία του πεθαμένου Λάμπρου Βενέτη και, άμα έκλεισαν τή τρία χρόνια απ' τή θάνατό του, άνοιξε τόν τάφο του κι έβγαλε τή κόκκαλα του. Τάβλινε, τάβαλε σέ μια άσπρη πάννη σακούλα, τ' άπόθεσε μυστικά στο τέμπλο τής εκκλησίας και περίμενε να διαβή κανένας Μαλιωνιώτης να του τή δώσει να τή πάει στο χωριό του.

Έκείνες τής μέρες έτυχε νάνα στη Λεφτοκαριά κι ό αγάς, πού μάθονε τή εκκομμάς του. Άμα έμαθε πώς ό παπάς έβγαλε τή κόκκαλα του Λάμπρου Βενέτη, τού φώναζε και τού ελπε:

—Παπά, θέλω να πάω να ιδώ τή κόκκαλα τού ραγιά μου, τού Λάμπρου Βενέτη!

—Τί λές, αγά μου! Τί τή θέλεις τή παλησιά;

καλα να τή ιδής; Κόκκαλα είνε, σάν όλα τή κόκκαλα... Σκολήκων βρόμα και δυσωδία!... τού άπολογήθηκε ό παπάς, μη θέλοντας να μπάση τόν άντίχριστο μέσα στην εκκλησία.

Άλλά ό αγάς επέμενε να πάη καλά και σώνει στην εκκλησία, για να ιδή τή κόκκαλα! Μπορούσε να κάνει άλλωστια ό παπάς; Θεός φυλάξει! Τί προστάζει ό αγάς και δεν τή κάνει ό ραγιάς; Τί βρέχει ό ουρανός και δεν τή πίνει ή γη;

Ό παπάς εξακολούθησε:

—Αφού έμεινεις, αγά μου, να πάω να σοι τή φέρω....

—Δεν είνε άνάγκη να κάνης τόν κόπο μονάχος σου. Πάμε μαζί στην εκκλησία...

Θέλοντας και μη, ό παπάς πήρε τή διαβολογιά και μπήκαν στην εκκλησία, όπου τού παρουσίασε τή κόκκαλα.

—Μην κάνεις κανά λάθος, ώρε παπά, και μού δείχνεις ξένα κό-καλα;

—Όχι, αγά μου! Αίτηνο' του δυστυχισμένου είνε...

Απάνω—άπάνω απ' όλα τή κόκκαλα ήταν τή γυνή καϊκάλο τού ξεκομιασμένου. Ό αγάς πήρε τή κρανία βάζοντας τή δείχτη και τόν άντίχειρα τού ξερο' χεριού του μέσα στίς βαθιές τρύπες πούχαν μια φορά μάπα κι' έβλεπαν, και βγήκε έξω από την εκκλησία, σάν τροπαϊόχος νικητής, χαρούμενος για τή μεγάλη του κατώρθημα.

Τρέχει απ' τα πόδια του κι' ό παπάς, μη γνωρίζοντας, ούτε μπορόν-τας να φανταστή ως πού μπορούσε να φτάση ή φαντασία ενός αγά των δεκάξη χωριών τής Τσαμουρλιάς των Φιλιάτων:

—Αιάν, αγά μου! Τί είν' αυτό πού μού κάνεις; Δός μου τή ξένο κεφάλι να τή βάλω στη θέσι του. Αιάν, αγά μου! Δώσε μου το...

Ό αγάς τραβήσε για τή κατοικία του, κάνοντας τόν κοινό κι' ό παπάς έξεκολούθησε να τόν παρακαλέ, από πίσω με τή δάκρυα στα μάτια, με τήν άπελπίση στην καρδιά, με τή φαρμάκα στην ψυχή:

—Αιάν, αγά μου! Δός μου τή κεφάλι τού ξένου... Θά τή μάρη ό Δεσποτής και θά μού' κόψη τή λειτουργιά, θά με κάνει άργό...

Παπά! γύρισε και φά-ναζε ό αγάς με θυμό. Δεν τή δινω αυτό το καϊκάλο, αν δεν πληρώση δσα μού χρωστάει...

Θά τή πάω στους Φιλιάτες και θά τή κάνω άγωγή!

—Γιατί, αγά μου, να κά-νεις αυτό το πρωταξονιστο κριμα; Τί άγωγή θέλεις να κάνης σ' ένα άνηχο, σ' ένα κόκκαλο;

—Θά την κάνω! μούγκρισε ό αγάς σάν θεοό. Μό χρο-τό χρεωστικό (κι' έβγαλε απ' τή τζουμπένη του τή χρεωστική). Τι, θαρούσε πώς είμαι άδικος; Όχι, δεν κάνω άδικίες ένα...

Ό παπάς, χωρίς καν να ριζή βλέμμα στο χρεωστικό, βγάζει άμε-σως απ' τόν κόρφο του ένα τεταρτο μετζίτιου κι' ένα γροσάκι, πού κάνουν έξη γρόσια, και τού τή δίνει, λέγοντάς του με μυστική χαρά:

—Νά το χρέος πού σοι θέλει το κεφάλι και δός μου το...

—Πώς να στή δώσω έτσι, ώρε παπά, αφού αυτό το καϊκάλο χρωστάει κι' άλλα ακόμα;

—Και τί άλλο σοι χρωστάει, αγά μου, έξω από τή έξη γρόσια πού άναγράφει το χρεωστικό;

—Τί άλλο; Κι! Πώς δεν χρωστάει άλλο, ώρε παπά; Και τή διαφορά τρία χρόνια και τσούρες μήνες πρὸς τρία τα εκατό το μήνα πώς δεν τή λογαριάζεις; Πώς να χάσω, ώρε, στή καλή κατωρθημα τόσα χρήματα;

Ό παπάς, ακούγοντας ότι μόνον ό τοκος έμενε άκορη, άκούσανε, γιατί φοβόταν κανένα άλλο χειρότερο,

—Και πόσο είνε τή διαφορά, αγά μου, να σοι τή πληρώσω ενώ κι' αυτό; τού ελπε.

Ό αγάς έβγαλε τή μολυβοζωντική κι' ένα χαφτί κι' άρχισε να λο-γαριάζη. Έγγραψε, έγγραψε άριθμούς και στο τέλος λέει στον παπά:

—Ε, δός μου ένα μετζίτι ακόμα για τή διαφορά και πάρε τή καϊκάλο!

Ό παπάς έδωσε και τή μετζίτι, πήρε τή ποικιλο' χρονο' τού νεκρού ελεύθερο πεί από καθε χρέος κι' έτρεξε στην εκκλησία να τ' άποθέση στην πάννη σακούλα, μαζί με τή άλλα κόκκαλα, ενώ ό αγάς φώναζε από πίσω με καϊ-χίμα:

—Τι νομίζεις, ώρε Λάμπρο Βενέτη! Πώς θα μούπρωγες τή έξη γρόσια μου με τή διαφορά τους; γιατί είχες πεθάνει; Ό Σουλτανός μου νάνα καλά, ώρε, κι' είμαι άδικος να πάω κι' απ' τόν καϊ' κόσμο τή χρήματα πού μού χρωστάν;

Ό παπάς έδωσε και τή μετζίτι, πήρε τή ποικιλο' χρονο' τού νεκρού ελεύθερο πεί από καθε χρέος κι' έτρεξε στην εκκλησία να τ' άποθέση στην πάννη σακούλα, μαζί με τή άλλα κόκκαλα, ενώ ό αγάς φώναζε από πίσω με καϊ-χίμα:

—Τι νομίζεις, ώρε Λάμπρο Βενέτη! Πώς θα μούπρωγες τή έξη γρόσια μου με τή διαφορά τους; γιατί είχες πεθάνει; Ό Σουλτανός μου νάνα καλά, ώρε, κι' είμαι άδικος να πάω κι' απ' τόν καϊ' κόσμο τή χρήματα πού μού χρωστάν;

Ό παπάς έδωσε και τή μετζίτι, πήρε τή ποικιλο' χρονο' τού νεκρού ελεύθερο πεί από καθε χρέος κι' έτρεξε στην εκκλησία να τ' άποθέση στην πάννη σακούλα, μαζί με τή άλλα κόκκαλα, ενώ ό αγάς φώναζε από πίσω με καϊ-χίμα:

—Τι νομίζεις, ώρε Λάμπρο Βενέτη! Πώς θα μούπρωγες τή έξη γρόσια μου με τή διαφορά τους; γιατί είχες πεθάνει; Ό Σουλτανός μου νάνα καλά, ώρε, κι' είμαι άδικος να πάω κι' απ' τόν καϊ' κόσμο τή χρήματα πού μού χρωστάν;

Ό παπάς έδωσε και τή μετζίτι, πήρε τή ποικιλο' χρονο' τού νεκρού ελεύθερο πεί από καθε χρέος κι' έτρεξε στην εκκλησία να τ' άποθέση στην πάννη σακούλα, μαζί με τή άλλα κόκκαλα, ενώ ό αγάς φώναζε από πίσω με καϊ-χίμα:

—Τι νομίζεις, ώρε Λάμπρο Βενέτη! Πώς θα μούπρωγες τή έξη γρόσια μου με τή διαφορά τους; γιατί είχες πεθάνει; Ό Σουλτανός μου νάνα καλά, ώρε, κι' είμαι άδικος να πάω κι' απ' τόν καϊ' κόσμο τή χρήματα πού μού χρωστάν;



τῆς τουρκομολυσμένης καὶ μαγαρισμένης Φροσύνης μὲ σαρανταπάπαδο κι ὁ Πρωτόπαπας, ἀφοῦ τέλειωσε τὸ μυστήριο κ' ἔφυγαν ὅλοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιά, παπάδες καὶ λαϊκοί, κ' ἔμεινε μόνος του, ἔβγαλε τὸ κοντύλι ἀπὸ τὸ καλαμάρι του, ποὺ φοροῦσε στὸ ζουνάρι, κ' ἔγραψε τ' ἀκόλουθο χρονογράφημα στὴν «Παρακλητική» :

1858, Ἀλωναρίου 20, μέρα Κυριακή. Σήμερα ξαναβαφτίστηκε ἡ Φροσύνη τοῦ Λαπαδά, ποὺ τὴν ἀντρόπιασε καὶ τὴν μαγάρισε στὸ στενὸ τοῦ Ραδοτοβίου ἑνὸς Ἀγαρηνός. Σ' αὐτὸ τὸ ξαναβάφτισμα παραβρέθηκαν ὅλα τὰ πειρίχωρα καὶ σαράντα παπάδες ἱεροφορέθηκαν στὴν τελετὴ τοῦ μυστηρίου. Διὰ χειρὸς Δημητρίου ἱερέως, Πρωτόπαπα.

2. ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΙΑΝΝΑ - ΓΙΩΡΓΗ

Στὸν μέγαν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Κον Κον Σπυρίδωνα

Τὸ ἀμάρτημα ποὺ θὰ διηγηθῶ ἔχει γίνῃ στὴν Κόνιτσα, λίγα χρόνια πρὶν ἐλευτερωθῇ ἀπὸ τὸν τούρκικο ζυγὸ.

Ἡ Κόνιτσα εἶναι ἡ πλιὸ βορεινὴ ἐπαρχία τῆς πατρίδας μας καὶ πρωτεύουσα τῶν « μαστοροχωριῶν », δηλαδὴ τῆς ἐπαρχίας ποὺ βγάζει τοὺς πλιότερους χτίστες τῆς Ἑλλάδας — γιὰτὶ οἱ χτίστες λέγονται γενικῶς « μαστόροι » ὅχι μόνον στὴν Ἠπειρο, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλη τὴ χέρση Ἑλλάδα.

Τὸν καιρὸ τῆς Τουρκίας ἡ Κόνιτσα ἦταν ἔδρα καϊμεκάμη (1), εἶχε πρωτοδικεῖο, μοιραρχία χωροφυλακῆς κ' Ἑλληνα Μητροπολίτη. Εἶχε καὶ καμμιὰ ἐξακοσαριὰ σπίτια, τὰ λίγο πλιότερα ἑλληνικὰ καὶ τὰ λίγο λιγώτερα τούρκικα ἢ τὸ σωστότερο τουρκοελληνικὰ, τρεῖς χιλιάδες ψυχές ἀπάνω - κάτω, μὲ ὄψη πλειότερο χωριοῦ παρά πόλης. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι τῆς Κόνιτσας, διαφορετικοὶ στὴν ἀντίληψη ἀπ' ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον, θεωροῦσαν τότε τὴν Κόνιτσα πόλη καὶ τὰ Γιάννινα χωριὸ κ' ἔλεγαν κομπαστικά :

— Γιάννινα χωριό, Κόν'τσα κασαμπάς!

Τὸ ἴδιο ἔλεγαν κ' οἱ Μετσοβῖτες γιὰ τὸ Μέτσοβό τους, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομε ἱστορικῶς ἂν οἱ Μετσοβῖτες τὸ πῆραν αὐτὸ ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες ἢ οἱ Κονιτσιῶτες ἀπὸ τοὺς Μετσοβῖτες, γιὰτὶ κι αὐτοὶ ἔλεγαν :

— Γιάννινα χωριό, Μέτσοβο κασαμπάς.

Πρὶν ἀπὸ διακόσια χρόνια, ἡ Κόνιτσα δὲν ἦταν πρωτεύουσα ἐπαρχίας κι οὔτε καϊμεκάμη εἶχε οὔτε ἀρχιερέα, κι οὔτε ἕναν Τοῦρκο στὰ σπλάχνα της. Τότε ἴσως νὰ ἦταν μικρότερη καὶ νὰ μὴν ἦταν « κασαμπάς », ἀλλ' ἦταν χριστιανικὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρα ὡς τὴν ἄλλην, πέρα καὶ πέρα. Ἐπειδὴ ὅμως τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους τῆς Κόνιτσας τοὺς πῆζαν πολὺ καὶ τοὺς τυραννοῦσαν οἱ γειτόνοι τους, οἱ Λεσκοβικινοί, ποὺ ἦταν χρόνια πρωτύτερα τουρκεμένοι, ὑπόφερναν πολὺ οἱ ἀνθρώποι, ἀλλὰ βαστοῦσαν κ' ἔμεναν ἀκλόνητοι στὴν πίστη τῶν πατέρων τους, μ' ὅσα κι ἂν ὑπόφεραν. Δυστυχῶς ὅμως μιὰ μέρα πέρασαν ἀπὸ τὴν Κόνιτσα καμμιὰ σαρανταριὰ Λεσκοβικινοὶ Τουρκαρβανῖτες, πηγαίνοντας πρὸς τὰ Ζαγοροχώρια γιὰ πλιατσικολοί, κ' ἔπειδὴ τὸ ποτάμι τῆς Κόνιτσας δὲν εἶχε τότε τὸ γεφύρι πῶχει σήμερα κ' ἦταν πολὺ κατεβασμένο ἀπὸ τὴν βρο-

1. Λέξη Περσικὴ = ὑποδιοικητής, ἀντισυνταγματάρχης. [Σημ. Ν. Χρ.]

2. Λέξη ἀραβικὴ = πόλη [Σημ. Χ. Χρ.]

χές, δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ περάσουν κι ἀναγκάστηκαν νὰ μείνουν στὴν Κόνιτσα. Ἐμείναν μιὰ μέρα, δυὸ μέρες, τρεῖς μέρες μὲς στὴν Κόνιτσα, ἔτρωγαν κ' ἔπιναν τὰ καλύτερα φαγητὰ καὶ τὰ καλύτερα κρασιά, ἀλλὰ βλέποντας στὸ τέλος ὅτι τὸ ποτάμι ὅλο καὶ κατέβαζε καὶ δὲν θὰ μπορούσαν νὰ περάσουν εὐκολὰ γιὰ τὰ Ζαγοροχώρια, ρίχτηκαν νὰ πλιατσικολογήσουν τὴν Κόνιτσα καὶ νὰ γυρίσουν γλήγορα στὰ σπίτια τους φορτωμένοι. Ἀλλ' οἱ Κονιτσιῶτες ἀντιστάθηκαν — μὲ ξύλα καὶ μὲ λιθάρια καὶ μ' ὅ,τι ἄρματα εἶχαν — καὶ τοὺς σκότωσαν ὅλους. Αὐτὸ ὅμως θὰ ἐπέφερε τὴν τέλεια καταστροφὴ τῆς Κόνιτσας, ἅμα θὰ μαθεύονταν στὸ Λεσκοβίκι τὸ φονικὸ πού'χε γίνῃ. Τότε οἱ Κονιτσιῶτες, γιὰ νὰ γλυτώσουν τὴν καταστροφὴ καὶ τὸν βέβαιο θάνατο, προσκάλεσαν κρυφὰ τὸν Σιέχη⁽¹⁾, τοῦ Τεκέ⁽²⁾ τοῦ Πρεμετιοῦ, πού ἐνεργοῦσε τὲς ἐξωμοσίες τῶν Χριστιανῶν, καὶ τούρκεψαν ὅλοι! Κι ὅταν ὕστερα μαθεύτηκε ὁ φόνος τῶν Λεσκοβικινῶν, διεκήρυξε ὁ Σιέχης ὅτι ὅ,τι εἶχαν κάνει οἱ Κονιτσιῶτες ὡς χριστιανοὶ ἦταν λησμονημένο καὶ συμπαθισμένο τώρα πού ἐγιναν Τοῦρκοι, κι ἂν ἤθελαν οἱ Λεσκοβικινοὶ νὰ πάρουν τὸ αἷμα τους ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες, θὰ εἶχαν νὰ κάνουν μ' ἐκεῖνον καὶ μ' ὅλο τὸ Πρεμέτι, κ' ἔτσι οἱ Λεσκοβικινοὶ κάθησαν στ' αὐγὰ τους καὶ δὲν ταραχτήκαν πλιά.

Γενόμενοι ὅμως Τοῦρκοι οἱ Κονιτσιῶτες, διατήρησαν κρυφὰ, ὡς ἓνα διασπῆμα δυὸ γενεῶν, τὴ χριστιανικότητά τους καὶ χωρὶς νὰ χαλάσουν τὲς ἐκκλησιῆς τους ἢ νὰ τὲς μεταβάλουν σὲ τζαμιά, ἔχτισαν ἰδιαίτερα τζαμιά. Ἀλλὰ λίγο-λίγο, μὲ τὸν καιρὸ, ἀπόγιναν Τοῦρκοι, καὶ μοναχὰ διατήρησαν ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ τὸν σεβασμὸ πρὸς κάθε χριστιανικὸ ἀγιωτικὸ καὶ πρὸς τοὺς παπὰδες μας καὶ φέρνονταν ἡπια πρὸς τοὺς χριστιανούς. Ἔτσι λοιπὸν, σ' ἐποχὴ πού δὲν ὑπῆρχαν γιατροί, ὅχι μόνον στὴν Κόνιτσα, ἀλλ' οὔτε καὶ στὰ ξακουστὰ Γιάννινα ἀκόμα, οἱ μόνον γιατροὶ ἦταν οἱ παπὰδες μὲ τὴ « δύναμη τοῦ Θεοῦ » καὶ χριστιανοὶ καὶ μωαμεθανοὶ ἔτρεχαν στὲς ἐκκλησιῆς καὶ στοὺς παπὰδες. Κ' ἔτσι οἱ Τουρκοκονιτσιῶτες διατήρησαν ὡς τὰ τελευταῖα τὴ χριστιανικὴ τους συνήθεια νὰ προστρέχουν στὲς ἐκκλησιῆς μας καὶ στοὺς ἀγίους μας, ὅταν ἀρρώσταιναν, κι ὅχι στὰ τζαμιά τους καὶ στοὺς χοτζάδες τους. Τοῦρκοι λοιπὸν Κονιτσιῶτες, ἀρρωσταίνοντας, ἔταζαν καὶ πρόσφερναν λάδια, κηριὰ καὶ λαμπάδες στὲς ἐκκλησιῆς, παράγγελλαν λειτουργιῆς καὶ προσφορὲς καὶ προσκαλοῦσαν παπὰδες στὰ σπίτια τους καὶ τοὺς διάβαζαν εὐκὲς καὶ παράκλησες γιὰ νὰ γένουν καλά. Γι' αὐτὸ κι ἀπ' ὅλους τοὺς ἐλληνοεξωμότες οἱ Κονιτσιῶτες ὅχι μόνον δὲν μισοῦσαν τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγαποῦσαν καὶ τοὺς προστάτευαν καὶ τοὺς βοηθοῦσαν. Αὐτοὶ προσκάλεσαν ἀπὸ διάφορα χωριὰ Χριστιανούς, πού βρίσκονται σήμερα στὴν Κόνιτσα, τοὺς ἔχτισαν σπίτια, τοὺς βοήθησαν, κι ὀλίγο κατ' ὀλίγον ἔφτασαν ἀπὸ πενήντα χρόνια καὶ πλιότερο τὰ σπίτια τὰ χριστιανικὰ νὰ γένουν πλιότερα ἀπὸ τὰ τούρκικα καὶ Τοῦρκοι καὶ Χριστιανοὶ ἔζησαν πάντα ἀγαπημένοι.

Αὕτῃ ἡ ἁρμονία ἀνάμεσα Τούρκων καὶ Χριστιανῶν τῆς Κόνιτσας βάσταξε ἀκέρια ὡς τὲς μέρες, πού 'ρθε ὁ Σουλτὰν Χαμίτης στὸν αὐτοκρατορικὸ θρόνον τῆς Πόλης. Ἀπὸ τότε, ὅπως καὶ σ' ὅλη τὴν ἄλλη Τουρκιά, ἄλλαξαν καὶ στὴν Κόνιτσα τὰ πράγματα. Ἡ κατασκοπεῖα εἶχε φτάσει σ' ἐπιστημονικὴ περιωπὴ κι ὁ μισαλλόδοξος μουσουλμανικὸς φανατισμὸς στὸ κατακόρυφο. Ἀλλὰ ἡ μεγαλύτερη κατασκοπεῖα γένονταν ἐναντίον τῶν Τούρκων κι ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον τὸν Τοῦρκο πού θὰ καταγγέλλονταν ὅτι ἔστειλε κηρί, λάδι ἢ λαμπάδες σ' ἐκκλησίᾳ

1. Λέξη ἀραβικὴ = ἀρχηγός, ἡγούμενος μοναστηριοῦ μωαμεθανικοῦ [Σημ. Χ. Χρ.]

2. Λέξη περσικὴ = μοναστήρι μωαμεθανικὸ [Σημ. Χ. Χρ.]

ἦ ὅτι προσκάλεσε παπᾶ στοῦ σπίτι του γιά θεραπευτικό διάβασμα! Ἀμέσως τζουρλάλι (1) ὅτι δέν ἦταν γνήσιος καί σωστός μουσουλμάνος, καί τὸ λιγώτερο πού 'χε νὰ πάθῃ θὰ ἦταν ἐξορία στὴ Συρία ἢ στὴν Ἀραπιά!

Ἀλλὰ κ' οἱ παπάδες κιντύνευαν νὰ τιμωρηθοῦν αὐστηρὰ ἀπὸ τὴν τουρκικὴ Κυβέρνηση, ἂν καταγγέλλονταν ὅτι ἐλάβαιναν ἀπὸ μουσουλμάνο λάδι, κηρί ἢ λαμπάδες γιά τὴν ἐκκλησιὰ ἢ πῆγαιναν νὰ διαβάσουν παρακληῖσες στὰ τουρκόσπιτα. Γι' αὐτὸ κι ὁ Μητροπολίτης τῆς Κόνιτσας τοὺς διέταξε νὰ μὴν ἔχουν πλιά, σὰν καί πρίν, καμμιά σχέση μὲ τὰ τουρκόσπιτα, γιὰτ' ἦταν μεγάλη τάχα κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία νὰ δίνουν τ' ἅγια (« τοῖς κυσί ») στὰ σκυλιά· κι ὅτι, ἂν μάθαινε στοῦ ἐξῆς ὅτι ἓνας παπᾶς μπῆκε σὲ τούρκικο σπίτι, κρυφὰ ἢ φανερά, θὰ τὸν ἔκανε ἄργὸ « πάσης ἱεροπραξίας ». Ἔτσι τραβήχτηκαν οἱ παπάδες ἀπὸ τὰ τουρκόσπιτα, κι αὐτὸ βάσταξε γιά κάμποσον καιρό. Ἀλλ' οἱ τούρκισσες τῆς Κόνιτσας, πού ἦταν συνηθισμένες, μ' ὅλη τὴν ἐγκατάσταση ἐκεῖ ἐπιστημόνων γιατρῶν, νὰ προστρέχουν, καί στὴν παραμικρότερη ἀρρώστεια, στοὺς παπάδες καί στὲς ἐκκλησιές, προτιμοῦσαν νὰ πεθαίνουν καλύτερα, παρὰ νὰ δέχωνται γιατρὸ καί νὰ πάρουν γιατρικά. Κανένας ὅμως παπᾶς δέν δέχονταν πλιά νὰ πάῃ σὲ τούρκικο σπίτι οὔτε νὰ δεχτῇ τούρκικα τάματα, φοβούμενος καί τὴ μεγάλη κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία καί τὴν τιμωρία — κι ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα κι ἀπὸ τὴν τουρκικὴ Ἀρχή, τὸ χειρότερο. Ἀλλ' ἡ παντοδύναμη βία δέν τ' ἄκουε αὐτὰ καί τὰ ὑπερπήδησε ὅλα.

Μιά νύχτα, παρουσιάζεται στοῦ σπίτι τοῦ παπα - Γιώργη ἓνας Τοῦρκος καί τοῦ λέγει :

— Νὰ κοπιᾶσης, παπα - Γιώργη, στοῦ σπίτι μου, πολὺ σὲ παρακαλῶ, νὰ μοῦ διαβάσης μία εὐκὴ στὴ γυναίκα μου, γιὰτὶ ἔχει δυὸ μέρες μὲ τοὺς πόνους καί δέν μπορεῖ νὰ γεννήσῃ ἀκόμα.

— Ἀλλὰ, εὐλογημένε... (Φτοῦ! φτοῦ! τὸν θεοκατάρτο τὸν Ἀγαρηνό! εἶπε μέσα τοῦ ὁ παπα - Γιώργης, γιὰτὶ ὀνόμασε « εὐλογημένον » τὸν ἀλλόπιστο Τοῦρκο) : : Ἀλλὰ, ἀγά μου, φοβοῦμαι νὰ ῥθω, γιὰτὶ θὰ τὸ μάθῃ ὁ καϊμεκάμης καί θὰ μὲ κάνῃ ἐξορία! Δέν ἔρχομαι! Πῆγαινε στὴν εὐκὴ τοῦ Θε... (Φτοῦ! φτοῦ! πάλι τὸν θεοκατάρτο, τὸν Ἀγαρηνό! ξανάειπε πάλι ἀπὸ μέσα τοῦ ὁ παπᾶς). Πῆγαινε στοῦ καλὸ, ἀγά μου! Πῆγαινε στοῦ καλὸ! Μὴ μὲ πάρῃς στοῦ λαιμοῦ σου!

Βλέποντας ὁ Τοῦρκος τὴν ἐπίμονη ἄρνηση τοῦ παπαῦ, ἔφυγε, ἀλλὰ σὲ λίγο ξαναγύρισε καί τοῦ εἶπε ἄγρια κι ἀπελπισμένα :

— Θὰ ῥθῃς, παπά. Ἀλλιῶτικα δέν γίνεται! Πεθαίνει ἡ γυναίκα μου. Δέν μπορεῖ νὰ γεννήσῃ καί φωνάζει: « Φέρτε μου τὸν παπα - Γιώργη, πού μὲ γλύτωσε καί στὴν ἄλλη μου τὴ γέννα μὲ τὸ διάβασμά του! ».

— Σὲ λυποῦμαι πολὺ, ἀγά μου, μ' αὐτὰ πού μοῦ λές, ἀλλὰ δέν μπορῶ νὰ ῥθω. Φοβοῦμαι, σοῦ εἶπα, τὸν καϊμεκάμη...

Τότε ὁ Τοῦρκος βγάζει μι' ἀστραφτερὴ μαχαίρα καί τοῦ λέγει:

— Τὴ γλέπεις αὐτὴν, παπά; Ἡ ἔρχεσαι ἢ σ' τὴν ἔχωσα στὰ στήθια! Καί πετοῦσαν τὰ μάτια του φωτιές.

Τί νὰ 'κανε τότε ὁ καημένος ὁ παπα - Γιώργης;

Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἡ μεγάλη κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία, πού θὰ πετοῦσε τ' ἅγια στὰ σκυλιά, « τοῖς κυσί », ὅπως εἶχε εἰπῇ ὁ Μητροπολίτης, κι ἀπὸ

1. Λέξι τουρκογαλλικὴ = κατηγορητήριο. [Σημ. X. Χρ.].

τὴν ἄλλη ὁ φόβος μὴν τὸ μάθη κι ὁ καϊμεκάμης κι ὁ Μητροπολίτης! Ἐμπρὸς βαθὺ καὶ πίσω ρέμα. Ἀλλὰ καὶ «παπὰς δεμένος γράφει καὶ ξεγράφει». Κ' ἔτσι, θέλοντας καὶ μὴ, πῆρε τὸ εὐκολόγι του, τὸ πετραχήλι του, ἓνα κερί καὶ λίγο ουμιάμα κι ἀκολούθησε τὸν Τοῦρκο, τρέμοντας ἀπὸ τὸ φόβο του.

Φτάνοντας στὸ τουρκόσπιτο, διάβασε παράκληση, κι ὦ! τοῦ θάματος, ὕστερα ἀπὸ μισή ὥρα, γέννησε ἡ τούρκισσα!

Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, κρυφὰ - κρυφὰ, τὸ ἔμαθαν ὅλες οἱ τούρκισσες τῆς Κόνιτσας, ὅτι ἡ Φατμέ τοῦ Χασὰν Ζέλφου δὲν μποροῦσε νὰ γεννήσῃ, προσκάλεσε τὸν παπα - Γιώργη νὰ τὴν διαβάσῃ καὶ μόλις τὴν διάβασε, γέννησε μιά χαρά...

Κ' ἔλεγαν οἱ τούρκισσες:

— Μωρέ, τί καλὸ διάβασμα ἔχει ὁ παπα - Γιώργης! Ἄμα διαβάσῃ, πιάνει τὸ διάβασμά του!

— Βαλλαῖ (1) εἶναι ἅγιος ἄνθρωπος! Διαβάζει καὶ τὸν ἀκούει ὁ Θεός!

— Τί πειράζει ποὺ εἶναι χριστιανός; Τὸν ἀγαπάει ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἔχει στὸ χουσμῆτι του (2). Ὁ Θεὸς ἔπλασε καὶ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Χριστιανούς. Ὅλους παιδιά του μᾶς ἔχει...

— Νοικοκύρης εἶναι κι ὅποιον θέλῃ πάρῃ στὸ χουσμῆτι του...

— Πόσοι Τοῦρκοι εἶναι ποὺ παίρνουν Χριστιανούς στὴ δούλεψή τους καὶ δὲν παίρνουν Τούρκους. Ἔτσι κι ὁ Θεὸς — προσκυνοῦμε τ' ὄνομά του! — ἔχει πάρει τὸν παπα - Γιώργη ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Κ' ἔτσι ὁ παπα - Γιώργης ἔγινε ἀξιαγάπητος σ' ὅλο τὸ τουρκογυναικαρεῖο τῆς Κόνιτσας κ' ἡ ἀγάπη μεταδόθηκε ἀπὸ τὶς τούρκισσες στοὺς ἄντρες τους, στ' ἀδέρφια τους καὶ στοὺς γονέους τους.

Ὁ παπα - Γιώργης μπαινόβγαινε τὲς νύχτες στὰ τουρκόσπιτα «γιὰ διάβασμα» καὶ δὲν τὸν μαρτυροῦσε κανένας στὸν καϊμεκάμη. Κάποτε ὁμως ἄρρωστησε κ' ἓνα παιδί τοῦ καϊμεκάμη καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ κάμουν καλὰ οἱ γιατροί. Κιντύνευε καὶ σώνονταν μέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Μιά χανούμισσα, ἡ πρώτη χανούμισσα τῆς Κόνιτσας, ἡ γυναίκα τοῦ ὀνομαστοῦ Σιαχὴν - μπη, φιλινάδα τῆς καϊμεκάμενας, τῆς εἶπε μιά μέρα:

— Καημένη, Χατιτζέ - χανούμ! Δὲν φωνάζεις τὸν παπα - Γιώργη νὰ σοῦ διαβάσῃ τὸ παιδί σου νὰ γένῃ καλὰ;

— Τί λὲς αὐτοῦ, χανούμ - ἐφέντη! τῆς ἀπάντησε ἡ καϊμεκάμainer, ποὺ δὲν ἦταν Κονιτσιώτισσα καὶ δὲν πίστευε στὰ χριστιανικὰ ἀγιωτικά. Πῶς εἶναι δυνατό νὰ κάνῃ καλὰ τὸ παιδί μου τὸ διάβασμα ἐνὸς γκιαούρη;

— Ἄκου με, χανούμ - ἐφέντη! τῆς εἶπε πάλαι ἐκείνη. Ἄν θέλῃς νὰ γένῃ τὸ παιδί σου καλὰ, νὰ πάρῃς τὸν παπα - Γιώργη νὰ σοῦ τὸ διαβάσῃ...

Πέρασαν μέρες, βδομάδες, ἴσως καὶ μῆνας, καὶ τὸ παιδί τῆς καϊμεκάμainer ὄχι μόνον δὲν γένοταν καλὰ μὲ τὰ γιατρικὰ τῶν γιατρῶν, ἀλλὰ καὶ χειροτέρευε. Τότε στὴν ἀπελπισιά της, μιά βραδυά, κρυφὰ ἀπὸ τὸν ἄντρα της, προσκάλεσε τὸν παπα - Γιώργη καὶ τὸ διάβασε. Τ' ἄρρωστο παιδί, παιδί ἑφτά - ὀχτῶ χρονῶν παλληκαράκι, αἰστάνθηκε ἓναν ἐσωτερικὸ κλονισμό στὴν ἐμφάνισή τοῦ παπᾶ καὶ στὲς προφυλάξεις ποὺ μεταχειρίστηκε ἡ μητέρα του γιὰ νὰ μπῇ κρυφὰ ὁ παπὰς τὴ νύχτα στὸ διαμέρισμά της, κι ἄρχισε νὰ τρέμῃ. Ὁ παπα - Γιώργης τὸ καθυσύχασε μὲ ἡμερον τρόπο, τοῦ διάβασε τὴν παράκληση, τὸ θυμιά-

1. Ἀραβικὴ ἔκφραση = μὰ τὸν Θεό! [Σημ. Χ. Χρ.]

2. Λέξη ἀραβικὴ = ὑπηρεσία [Σημ. Χ. Χρ.]

τισε με μοσκολίβανο, τὸ σταύρωσε με τὸν Τίμιο Σταυρὸ καὶ φεύγοντας εἶπε στὴν καϊμεκάμainer :

— Ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ κι ὄχι ἡ δική μου, τοῦ ἀνάξιου ἀμαρτωλοῦ, θὰ κάνη καλὰ τὸ παιδί σου. . . .

Καθὼς τὸ εἶπε ὁ παπα - Γιώργης, ἔτσι κ' ἐγινε. Ἀπὸ κείνη τὴ νύχτα κόπηκε ἡ θερμὴ τοῦ παιδιοῦ καὶ σὲ λίγες μέρες ἐγινε καλὰ!

Ἔμαθε κι ὁ καϊμεκάμνης τὴν αἰτία τῆς θεραπείας τοῦ παιδιοῦ του, κι ἂν καὶ φανατικὸς μουσουλμάνος — γιατί δὲν ἦταν Κονιτσιώτης — καὶ δὲν ἀγαποῦσε τοὺς χριστιανούς, φώναξε κρυφὰ τὸν παπα - Γιώργη καὶ τῷ ἔδωκε ἑλκὰ λίρες κέρασμα καὶ συνάμα τὴν ἄδεια νὰ διαβάξῃ ἐλεύθερα στὰ τούρκικα τὰ σπίτια, ἀλλὰ με μεγάλη προσοχὴ νὰ μὴν τὸ μάθῃ ἡ Ἀστυνομία ἢ κανένας χαφιές⁽¹⁾, γιατί τότε, ὡς καϊμεκάμνης, θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ τὸν καταδιώξῃ.

Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ μείνῃ γιὰ πολὺ κρυφὸ ἓνα πράγμα πού τὸ ξέρουν πολλοί. Τὰ πολλὰ τὰ λάδια, τὰ πολλὰ τὰ κηριὰ κ' οἱ πολλές καὶ χοντρές λαμπάδες, πού πήγαινε ὁ παπα - Γιώργης στὴν ἐκκλησιά, χωρὶς νὰ φανερόνῃ ἀπὸ ποῦ στέλλονταν, ἔδωκαν τὴν ὑπόνοια στοὺς ἄλλους παπάδες καὶ στοὺς ἐφοροεπιτρόπους τῆς ἐκκλησιᾶς ὅτι ὁ παπα - Γιώργης βρίσκονταν σὲ σχέσεις με τουρκόσπιτα καὶ διάβαζε κρυφοπαρακλησες σὲ Τούρκους. Κ' ἔπρεπε, ἂν ὄχι ἀπὸ κακία, ἀλλ' ἀπὸ καθῆκον, νὰ καταγγείλουν τὸ πρᾶγμα στὸ Μητροπολίτη.

Ὁ Μητροπολίτης, μὴ ὄντας ἐντόπιος καὶ ζυμωμένος με τὰ ἥθη κ' ἔθιμα τοῦ τόπου καὶ λίγα μόνον χρόνια εὐρισκόμενος στὴν Κόνιτσα, δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτούμενη ἀντίληψη ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἂν κ' ἱκανὸς ἱεράρχης κατὰ τ' ἄλλα, κι ἅμα τοῦ καταγγέλλθηκε ὅτι ὁ παπα - Γεώργης διάβαζε παρακλησες σὲ τουρκόσπιτα («σταύρωσον! σταύρωσον!»), τὸν ἔκανε ἄργὸ «πάσης ἱεροπραξίας» ἐπ' ἀόριστον!

Σὰν ἀστροπέλεκας κακὸς ἔπεσε στὸ κεφάλι τοῦ καημένου τοῦ παπα - Γιώργη ἡ ἀδικὴ αὐτὴ καταδίκη καὶ θέλησε νὰ δικαιολογηθῇ στὸ Μητροπολίτη, ἀλλὰ πού νὰ τὸν ἀκούσῃ ἐκεῖνος! Εἶχε γίνῃ θηρίο!

Ὁ παπα - Γιώργης ἦταν καλὸς χριστιανὸς κ' ὑπόμενε με χριστιανικὴ ὑπομονὴ τὴν ἀδικία πού τοῦ ἔχε κάνει ὁ Μητροπολίτης, ἀλλ' ἡ καταδίκη του ἀναστάτωσε τὴ χριστιανικὴ Κοινότητα ἐναντίον του. Κ' ἐνῶ λίγα χρόνια πρὶν ὅλοι οἱ παπάδες τῆς Κόνιτσας διάβαζαν στὰ τούρκικα σπίτια, τώρα βρέθηκε νὰ θεωρηθῇ αὐτὸ «μεγάλῃ κι ἀσυγχώρητῃ ἀμαρτία» εἰς βάρος τοῦ παπα - Γιώργη!

Ἡ «μεγάλῃ κι ἀσυγχώρητῃ ἀμαρτία» τοῦ παπα - Γιώργη ἄρχισε ἀπὸ λίγο - λίγο νὰ μεγαλώνῃ, σὰν τὴν ψεῖρα τοῦ παραμυθιοῦ, πού δὲν τὴν χωροῦσε οὔτε τὸ σπίτι, κ' ἔλεγαν κρυφὰ ὁ κόσμος, γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἀκούν οἱ Τούρκοι :

— Διαβάξῃ εὐκὲς καὶ παρακλησες στὰ τούρκικα τὰ σπίτια! Ἀκοῦς ἐκεῖ ὁ τραγογένης!

— Δὲν εἶν' αὐτὸ μονάχα. . . ἀλλὰ πααίνει καὶ διαβάξῃ καὶ στὰ τζαμιά! . . .

— Ἐγὼ ξέρω ὅτι μνημόνευε στὴν προσκομιδῇ κι ὀνόματα : Φατμέ, Χατιτζέ, Νεφιγέ, Ναϊλέ, ὅλες τὲς τούρκισσες τῆς Κόνιτσας, κ' εὐχόνταν μέσα στὴν ἐκκλησιά «ὕπὲρ ὑγείας καὶ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν» τῶν ἀλλοπίστων!

— Ὅλα ἐκεῖνα τὰ πολλὰ κηριὰ κι ὅλες ἐκεῖνες οἱ μεγάλες λαμπάδες στὴν ἐκκλησιά, πού θέλουν χρόνια νὰ καγοῦν, εἶναι τούρκικα τάματα!

— Τί ἀνακατεύονται οἱ τοῦρκοι στὰ δικά μας τ' ἀγιωτικά καὶ τὰ θρησκευτικά; Ἐμεῖς δὲν ἀνακατεύομαστε στὰ δικά τους. . . Ἀν ἀναγνωρίζουν τὴν θρησκεία

1. Λέξη ἀραβικὴ = κατάσκοπος, μυστικὸς ἀστυνόμος. [Σημ. X. Χρ.]

μας ως ανώτερη από τη δική τους, ἄς γένουν χριστιανοί, ὅπως ἦταν κ' οἱ παπποῦδες τους ἄλλοτε!

— Τὸν ἀθεόφοβο τὸν παπα - Γεώργη! Ἀκοῦς, νὰ μᾶς κάνη τὴν ἐκκλησιὰ μισοτούρκικη!

Μὴ μπορῶντας πλὴν νὰ δικαιολογηθῇ ὁ παπα - Γεώργης, δὲν ἔβρισκε ἔλεος στὴ συνείδηση κανενὸς Χριστιανοῦ. Ὡς τότε ζοῦσε τὸ σπίτι του μὲ τὴν ἐφημερία του καὶ μὲ τὸ πετραχήλι καὶ τώρα τὰ ἔχανε καὶ τὰ δυό! Ἐχανε, οὔτε πλεϊότερο οὔτε λιγώτερο, τὸ ψωμί ἀπὸ τὸ στόμα του! Τί νὰ γένη; Τί νὰ κάνη; Ποῦ νὰ πάη νὰ εἰπῇ τὴ δυστυχιά του; Μόνην στὸ Πατριαρχεῖο μποροῦσε νὰ κλαυτῇ καὶ νὰ βρῇ τὸ δίκιο του, ἀλλὰ δὲν ἦταν τόσο εὐκόλο νὰ πάη ἀπὸ τὴν Κόνιτσα στὴν Πόλη, στὸ Πατριαρχεῖο. Ἀλλὰ κι ἂν μποροῦσε νὰ πάη, θὰ καταδέχονταν νὰ τὸν ἀκούσῃ ὁ Πατριάρχης ἢ νὰ διαβάσῃ τὴν ἀναφορά του; Κ' ἔκανε ὑπομονή.

— «Ὁ ὑπομείνας σωθήσεται», ἔλεγε μέσα του, ψιθυρίζοντας τὴν εὐαγγελικὴ ρήση, κ' εἶχε τὴν ἐλπίδα στὸ Θεὸ καὶ στὸ δίκιο του.

Πῶς ζοῦσε ὁ καημένος ὁ παπα - Γεώργης ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ τοῦ ἔχε ἀφαιρέσει τὸ πετραχήλι ὁ Μητροπολίτης; Ἕνας Θεὸς τό ἔξερε! Καὶ τὸ χειρότερο, ποὺ ἦταν ἀναγκασμένος νὰ πονᾷ καὶ νὰ μὴν μπορῇ νὰ πῇ τί τὸν πονάει καὶ ποῦ τὸν πονάει! «Ἄν σὲ τετοιώσῃ ὁ Κατῆς, ποῦ θὰ πᾶς νὰ κριθῇς;» λέγει μιὰ παροιμία. Ἄν μάθαιναν οἱ Τοῦρκοι τὴν τιμωρία του, καὶ μάλιστα ὁ καϊμεκάμης, ποὺ ἔχε ὅλη τὴ δύναμη τῆς Ἐξουσίας στὰ χέρια του, θὰ τὰ ἔχε ἄσκημα ὁ Μητροπολίτης μὲ τὴν τούρκικη Διοίκηση. . . Δὲν θὰ τῷ ἔλεγε ἡ Διοίκηση «γιατί ἔκανες ἄργὸ τὸν παπα - Γεώργη;», ἀλλ' εἶχε ὅλα τὰ μέσα νὰ τοῦ φέρῃ τόσα ἐμπόδια καὶ προσκόμματα στὴν ὑπηρεσία του, ὥστε ν' ἀναγκαστῇ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κόνιτσα τὸ γρηγορώτερο. Τὸ εὐκολώτερο ἀκόμα ἦταν ὅτι μποροῦσε καὶ νὰ τὸν κατηγορήσῃ στὸ Ὑπουργεῖο ὅτι εἶναι συνεννοημένος μὲ τὸ Ἑλληνικὸ Κομιτᾶτο καὶ τότε ἀλλοίμονό του!

Αὕτῃ ἡ κατάσταση βάσταξε κάμποσους μῆνες, πῶβλεπε ὁ παπα - Γεώργης τὸ ψωμοκάρβελό του ἀπὸ μακρυὰ, καὶ τοῦ φαίνονταν ὡς χαμένη κι ἄφταστη εὐτυχία, ὅταν, κατὰ Θείαν Πρόνοιαν, μετατέθηκε ἐκεῖνος ὁ Μητροπολίτης στὴν Ἀνατολή κ' ἔρχονταν νέος Μητροπολίτης.

Ὡς φωτεινὴ ἀχτίνα ἐλπίδας ἔλαμψε αὕτῃ ἡ εἶδηση μέσα στὸ φοβερὸ σκοτάδι τῆς ἀπελπισιᾶς, ποὺ βρίσκονταν ὁ δύστυχος παπα - Γεώργης. Ἀλλ' ἂν εἶχε κι ὁ νέος Μητροπολίτης τὴν ἴδια ἀντίληψη τοῦ παλιοῦ, τί θὰ γένονταν τότε; Δὲν θὰ τῷ ἔμενε τίποτε ἄλλο τότε, παρὰ νὰ πέσῃ στὸ ποτάμι, ποὺ περνοῦσε μπροστὰ ἀπὸ τὴν Κόνιτσα, καὶ νὰ πνιγῇ!

Προσπαθοῦσε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν καταδίκη του ἀπὸ μέρους τοῦ Μητροπολίτη καὶ δὲν μποροῦσε νὰ παραδεχτῇ ὅτι ἦταν φταίχτης. Καταδικάστηκε γιατί διάβαζε εὐκὲς καὶ παράκλησες στὰ τουρκόσπιτα. Ἀλλ' αὐτὸ ὕψωνε πλεϊότερο τὸ γόητρο τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ ταπείνωνε τὸ Τζαμί καὶ στὴ συνείδηση τῶν Τούρκων καὶ στὴ συνείδηση τῶν Χριστιανῶν! Τὸ ἀντίθετο θὰ ἦταν κακό, ἂν τὸν προσκαλοῦσαν οἱ Τοῦρκοι νὰ πάη κι ἀρνιόταν νὰ πάη ἢ ἂν δέχονταν στὸ σπίτι τοῦ Χότζα νὰ τοῦ διαβάξῃ ἐκεῖνος τούρκικες εὐκὲς καὶ ντουάδες. Τὰ διαβάσματα πῶκανε αὐτὸς δὲν εἶχαν ὡς σκοπὸ νὰ κάνουν τοὺς Χριστιανοὺς Τούρκους, ἀλλὰ τοὺς Τούρκους Χριστιανοὺς. Καὶ στὸ κάτω - κάτω, δὲν ἐπιζητοῦσε αὐτὸς νὰ πηγαίνῃ νὰ διαβάξῃ στὰ Τούρκικα τὰ σπίτια, ἀλλὰ προσκαλόνταν, κι ἂν ἤθελε ν' ἀρνηθῇ, δούλευε κ' ἡ βία τῆς μαχαίρας! Οἱ Τοῦρκοι πρόστρεχαν στὸ ἔλεος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας κι ὄχι αὐτὸς στὸ ἔλεος τῆς τούρκικης! Καὶ συναρμο-

λογώντας κι ανακεφαλαιώνοντας όλα τὰ « ὑπὲρ » καὶ τὰ « κατὰ », ἔφτανε στὸ συμπέρασμα νὰ ἐλπίζει ὅτι ὁ νέος Μητροπολίτης θ' ἄκουε μ' εὐμένεια τὴν ἀπολογία του καὶ δὲν θὰ τῷ βρῖσκε φταίξιμο ἢ, τουλάχιστον, θὰ τὸν λυπιόταν καὶ θὰ τῷ δινε τὸ πετραχήλι του καὶ τὴν ἐνορία του.

Ύστερα ἀπὸ κάμποσες μέρες, μαθεύτηκε τηλεγραφικῶς ὅτι ὁ νέος Μητροπολίτης εἶχε φτάσει στὰ Γιάννινα καὶ τὸ ἐπόμενο Σαββάτο βράδυ θὰ ἦταν στὴν Κόνιτσα.

Μιά ζέστη καὶ μιὰ κρίο τοῦ ῥθε τοῦ παπα - Γιώργη ἢ εἶδηση τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Μητροπολίτη. Ἦθελε ν' ἄργοῦσε ἀκόμα, γιὰ νὰ ᾗχ τὸν καιρὸ νὰ σκεφτῇ βαθύτερα πῶς ἔπρεπε ν' ἀπολογηθῇ καλύτερα. Ἀλλ' ἀφοῦ οὕτως ἢ ἄλλως θὰ ῥχονταν τὸ Σαββάτο ὁ Μητροπολίτης, καλῶς νὰ ῥχονταν.

Τέλος, ὁ Μητροπολίτης ἔφτασε τὸ Σαββάτο στὴν Κόνιτσα μὲ τιμητικὴ συνοδεία τριῶν - τεσσάρων καβαλλαραίων χωροφυλάκων ἀπὸ τὰ Γιάννινα, κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ὁλος ὁ χριστιανικὸς κόσμος τῆς Κόνιτσας καὶ τῶν περιχώρων, μὲ τὸν Πρωτοσύγκελλο καὶ τοὺς παππάδες « ἐπὶ κεφαλῇς », τὸν δέχτηκε μισή ὥρα μακριὰ ἀπὸ τὴ χώρα. Παρακολούθησε ἀπὸ μακριὰ κι ὁ παπα - Γιώργης τὴ μητροπολιτικὴ ὑποδοχή, σὰν ἀποδιοπομπαῖος τράγος, φοβούμενος μὴν τοῦ γίνῃ καμμιά ἀποδοκιμασία, κ' ἦταν σὰν νὰ πῆγε καὶ σὰν νὰ μὴν πῆγε στὴν ὑποδοχή.

Ύστερα ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μητροπολίτη στὴν Κόνιτσα, πρόβαλε τὸ σπουδαῖο ζήτημα στὸν παπα - Γιώργη: τὸ νὰ παρουσιαστῇ μπροστά του. Συλλογιόνταν πῶς νὰ παρουσιαστῇ καὶ τί νὰ εἰπῇ καὶ πάλι δειλίαζε. Τὴ μιὰ στιγμή τ' ἀποφάσιζε νὰ παρουσιαστῇ σήμερα καὶ τὴν ἄλλη τ' ἀνάβαλνε γι' αὔριο. Αὐτὴ ἡ διβουλία βάσταξε ἀπάνω - κάτω δυὸ βδομάδες καὶ θὰ βαστοῦσε πο.ὸς ξέρει πόσο, ἂν μιὰ μέρα δὲν ἐπέβαλνε στὸν ἑαυτὸ του νὰ πάγῃ, καὶ γιὰ νὰ μὴ τ' ἀποβάλλῃ πάλε, σὰν πρίν, ὀρκίστηκε στὴν ἱερωσύνη του καὶ στὸ πετραχήλι του νὰ πάγῃ χωρὶς ἄλλο ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Κ' ἔτσι, μιὰ καὶ δυὸ καὶ στὴ Μητρόπολη! Ἦ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάθους. Παρουσιάστηκε στὸ Μητροπολίτη, τῷκανε τὴν ἀπαιτούμενη μετάνοια μὲ γονυκλισία καὶ τοῦ φίλησε τὸ χέρι.

— Ποιὸς εἶσαι ἐσύ, παπά μου, κι ἀπὸ ποῦ εἶσαι; τὸν ρώτησε ὁ Μητροπολίτης μὲ πατρικὸ ὕφος, πού δὲν ὁμοίαζε καθόλου μὲ τὸ συνηθισμένο τῶν ἀρχιερέων.

— Εἶμαι ὁ παπα - Γιώργης ἀπ' ἐδῶ μέσα, ἀπὸ τὴν Κόνιτσα, ἀπάντησε ὁ παπα - Γιώργης.

— Ποιὸς παπα - Γιώργης; ξαναρώτησεν ὁ Μητροπολίτης. Δὲν σ' εἶδα καμμιά μέρα ἐδῶ ... Μήπως ἔλειπες; Ποῦ ἐφημερεύεις;

— Ἐφημέρεῦα, ἀλλὰ δὲν ἐφημερεύω πλιά...

— Καὶ γιατί;

— Γιατὶ μ' ἔχει κάνει ὁ Μητροπολίτης ἀργὸ « ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας ».

— Καὶ γιατί; Μήπως ἔκανες κανένα μεγάλο ἀμάρτημα;

—

— Πέ μου τί ἀμάρτημα ἔκανες, κι ἂν δὲν εἶναι πολὺ μεγάλο κι ἂν δὲν ἀντιβαίνει πολὺ στοὺς Κανόνες τῆς Ἱερωσύνης καὶ τῆς θρησκείας μας, θὰ σοῦ φανῶ ἐπιεικῆς, ἂν δείξης τὴν ἀπαιτούμενη μετάνοια...

— Τὸ ἀμάρτημά μου, Σεβασμιώτατε, ἀποκρίθηκε ὁ παπα - Γιώργης, μεγάλο ἢ μικρὸ, δὲν ξέρω, εἶναι ὅτι προσκαλοῦμαι ἀπὸ διάφορα τουρκόσπιτα ἐδῶ μέσα στὴν Κόνιτσα, ὅταν εἶχαν κανένα ἄρρωστο, καὶ τοὺς διάβαζα εὐκὲς καὶ παρακλήσεις γιὰ νὰ γένῃ καλά... Αὐτό, Δεσπότη μου, ἦταν παλιὸ συνηθιστὸ ἐδῶ πέρα... Ὅλοι οἱ παππάδες διάβαζαν στὰ τουρκόσπιτα καὶ δὲν εἶναι παρὰ

λίγος καιρός πού μᾶς τὸ ἀπαγόρευε ὁ Μητροπολίτης. Καὶ μήπως ἤθελα, Δεσπότη μου, νὰ πηγαίνω; Μ' ἔπαιρναν « διὰ τῆς βίας »... μέ μιὰ τέτοια μαχαίρα στὸ χέρι!...

Κ' ἔκανε τὴ σχετικὴ χειρονομία, γιὰ νὰ δείξῃ τὸ μέγεθος τῆς μαχαίρας.

— Αὐτὸ εἶναι ὅλο κι ὅλο τὸ ἁμαρτημά σου, πού σ' ἔκανε ἄργον ὁ Μητροπολίτης;

— Αὐτὸ, Δεσπότη μου, καὶ μόνο...

— Στὴν ἱερωσύνη σου! αὐτὸ καὶ μόνον ἦταν;

— Στὴν ἱερωσύνη μου, Δεσπότη μου, καὶ στὸ πετραχήλι μου! αὐτὸ καὶ μόνον ἦταν!...

— Ἀπὸ σήμερα, τοῦ εἶπεν ὁ Μητροπολίτης, συγκινημένος ἀπὸ τὴν παλιὰ συνήθεια τῶν Τούρκων τῆς Κόνιτσας νὰ προσκαλοῦν παπάδες στὰ σπίτια τους, γιὰ νὰ τοὺς διαβάζουν, ὅταν ἀρρωστοῦσαν, πού μάθαινε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν καταδικασμένον παπα - Γιώργη, εἶσαι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἀδικη τιμωρία σου. Πάρε τὸ πετραχήλι σου, διάβαζε εὐκὲς καὶ παρακλήσεις ὅσες μπορέσης καὶ στὰ τούρκικα τὰ σπίτια καὶ τὴν ἐρχόμενη Κυριακὴ νὰ ῥθῆς νὰ λειτουργήσῃς μαζί μου στὴ Μητρόπολη.

Ὁ παπα - Γιώργης μπῆκε δειλὸς σπουργίτης στὴ Μητρόπολη καὶ βγῆκε αἰτός! Φουρντουλοῦσε καὶ δέν πατοῦσε στὴ γῆ ἀπὸ τὴ χαρὰ του κι ἀπὸ τὴ δόξα του!

Τὸ βράδυ ἐκείνης τῆς ἡμέρας προσκάλεσε ὁ Μητροπολίτης ὅλους τοὺς παπάδες τῆς Κόνιτσας καὶ τοὺς εἶπε ὅτι θά 'κανε « ἄργον πάσης ἱεροπραξίας » ἐκεῖνον τὸν παπά, πού θ' ἄρνιόνταν νὰ διαβάσῃ εὐκὲς καὶ παρακλήσεις στὰ τουρκόσπιτα!

Αὐτὸς ὁ Μητροπολίτης ἦταν ὁ περιώνυμος μέγας Μητροπολίτης Ἰωαννίνων, ὁ Σπυρίδωνας!

(Νέξω, 18 Σεπτεμβρίου 1918)



γιατ' είχες πεθάνει; Να 'ναι καλά ο Σουλτάν-Χαμίτης, ωρέ, κι είμαι άξιος να πάρω όσα χρήματα μου χρωστάει κάθε ραγιάς και μες από τον κάτω κόσμο ακόμα!¹

1. Ο αγάς της Λεφτοκαρυάς Μέτε Ντούτσιες δεν είναι φανταστικό πρόσωπο κι ούτε ψευδώνυμο, αλλ' από τους γνωστότερους Αγάδες των Φιλιατών, ούτε κι ο Λάμπρος Βενέτης, ούτε και το ιστορικό, που διηγούμαι ποιητική ή διηγηματογραφική εφεύρεση! Είναι όλα αληθινά! Ο Μέτε Ντούτσιες μετέρχονταν στον καιρό της Τουρκίας όχι μόνο τον τύραννο των Χριστιανών Ελλήνων αλλ' ακόμα και τον ζωοκλέφτη και τον κλεφταποδόχο. Όταν ελευτερώθηκε η επαρχία Φιλιατών από τα νικηφόρα ελληνικά στρατεύματα, ο Μέτε Ντούτσιες έγινε ο πλειο ηρόστυχος Τουρκαρβανίτης, κι ο πλειο ταπεινός κόλακας των Ελληνικών Αρχών, αλλ' όταν ήρθε η ιταλική κατοχή στην επαρχία Φιλιατών, στις 25 Μαρτίου του 1917, ξαναθυμήθηκε τον παλιόν Μέτε Ντούτσιε, τον τύραννο Τουρκαρβανίτη, μπήκε στην υπηρεσία των Ιταλών κι έγινε πάλι ο μεγαλύτερος ελληνοδιώχτης, και σκότωσε τον Έλληνα οπλαρχηγόν Σταύρο Κολοβό. Κι όταν η Ιταλία αναγκάστηκε να σηκώσει την «έντιμη» κατοχή της μόνον από την Νότια Ήπειρο, για να δωρήσει την Βόρεια στην Αλβανία, ο Μέτε Ντούτσιες ακολούθησε τα ιταλικά Στρατεύματα στην αλβανοκρατούμενη σήμερα Βόρεια Ήπειρο κι αποκαταστάθηκε στο Δέλβινο. Αλλ' ο αδερφός του αδικοσκοτωμένου Σταύρου Κολοβού, Βασίλης, μπήκε μια νύχτα στην Βόρεια Ήπειρο αρματωμένος, πήγε στο Δέλβινο, σκότωσε τον άναντρο φονιά του αδερφού του και γύρισε πίσω στο Ελληνικό γερός και καλά.

ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΓΙΩΡΓΗ

Στον μέγαν Μητροπολίτην
Ιωαννίνων Κον Κον Σπυρίδωνα

Το αμάρτημα, που θα διηγηθώ έχει γίνει στην Κόνιτσα, λίγα χρόνια πριν ελευτερωθεί από τον τούρκικο ζυγό.

Η Κόνιτσα είναι η πλειο βορεινή επαρχία της πατρίδας μου, και πρωτεύουσα των μαστοροχωριών, δηλαδή της επαρχίας, που βγάζει τους πλειότερους χτίστες της Ελλάδας, γιατί οι χτίστες λέγονται γενικώς «μαστόροι» όχι μόνον στην Ήπειρο, αλλά και σ' όλην την χέρση Ελλάδα.

Τον καιρό της Τουρκίας η Κόνιτσα ήταν έδρα καϊμακάμη¹, είχε πρωτοδικείο, μοιραρχία χωροφυλακής κι Έλληνα Μητροπολίτη. Είχε και καμιά εξακοσαριά σπίτια, τα λίγο πλειότερα ελληνικά και τα λίγο λιγότερα τούρκικα, ή το σωστότερο τουρκοελληνικά, τρεις χιλιάδες ψυχές απάνω κάτω, με όψη πλειότερο χωριού, παρά πόλης. Αλλ' οι Τούρκοι της Κόνιτσας, διαφορετικοί στην αντίληψη απ' όλον τον άλλον Κόσμο, θεωρούσαν τότε την Κόνιτσα πόλη και τα Γιάννινα χωριό κι έλεγαν κομπαστικά:

— «Γιάννινα χωριό, Κόνιτσα κασαμπάς»².

Το ίδιο έλεγαν κι οι Μετσοβίτες για το Μέτσοβο τους, αλλά δεν γνωρίζομε ιστορικά, αν οι Μετσοβίτες το πήραν αυτό από τους Κονιτσιώτες ή οι Κονιτσιώτες από τους Μετσοβίτες, γιατί κι αυτοί έλεγαν:

— «Γιάννινα χωριό, Μέτσοβο κασαμπάς».

Πριν από διακόσια χρόνια, η Κόνιτσα δεν ήταν πρωτεύουσα επαρχίας, κι ούτε καϊμακάμη είχε, ούτε αρχιερέα, κι ούτε έναν Τούρκο στα σπλάχνα της. Τότε ίσως να ήταν μικρότερη και να μην ήταν «κασαμπάς», αλλ' ήταν χριστιανικό χωριό από την μι-

1. Λέξη περσική = υποδιοικήτης, αντινουνταγμάρης.

2. Λέξη αραβική = πόλη.

αν άκρα ως την άλλη, πέρα και πέρα. Επειδή όμως τους χριστιανούς κατοίκους της Κόνιτσας τους πίεζαν πολύ και τους τυραννούσαν οι γειτόνοι τους, οι Λεσκοβικινοί, που ήταν χρόνια πρωτύτερα τουρκεμένοι, υπόφερναν πολύ οι άνθρωποι, αλλά βαστούσαν κι έμεναν ακλόνητοι στην πίστη των πατέρων τους, μ' όσα κι αν υπόφερναν. Δυστυχώς όμως, μια μέρα πέρασαν από την Κόνιτσα καμιά σαρανταριά Λεσκοβικινοί Τουρκαρβανίτες, πηγαίνοντας προς τα Ζαγοροχώρια για πλιατσκολόι, κι επειδή το ποτάμι της Κόνιτσας δεν είχε τότε το γεφύρι, πώχει σήμερα, κι ήταν πολύ κατεβασμένο από τες βροχές, δεν μπόρεσαν να το περάσουν, κι αναγκάστηκαν να μείνουν στην Κόνιτσα. Έμειναν μια μέρα, δυο μέρες, τρεις μέρες, μες στην Κόνιτσα, έτρωγαν κι έπιναν τα καλύτερα φαγητά και τα καλύτερα κρασιά, αλλά βλέποντας στο τέλος ότι το ποτάμι όλο και κατέβαζε και δεν θα μπορούσαν να περάσουν εύκολα για τα Ζαγοροχώρια, ρίχτηκαν να πλιατσκολογήσουν την Κόνιτσα και να γυρίσουν γλίσωρα στα σπίτια τους φορτωμένοι. Αλλ' οι Κονιτσιώτες αντιστάθηκαν και με ξύλα και με λιθάρια και μ' ό,τι άρματα είχαν και τους σκότωσαν όλους. Αυτό όμως θα επέφερε την τέλεια καταστροφή της Κόνιτσας, άμα θα μαθεύονταν στο Λεσκοβίκι το φονικό, πούχε γίνει. Τότε οι Κονιτσιώτες, για να γλυτώσουν την καταστροφή και τον βέβαιο θάνατο, προσκάλεσαν κρυφά τον Σιέχη¹ του Τεκέ² του Πρεμετιού, που ενεργούσε τις εξωμοσίες των Χριστιανών και τούρκεψαν όλοι! Κι όταν, ύστερα μαθεύτηκε ο φόνος των Λεσκοβικινών, διεκήρυξε ο Σιέχης ότι ό,τι είχαν κάνει οι Κονιτσιώτες, ως Χριστιανοί, ήταν λησμονημένο και συμπαθισμένο τώρα, που έγιναν Τούρκοι, κι αν ήθελαν οι Λεσκοβικινοί να πάρουν το αίμα τους από τους Κονιτσιώτες, θα είχαν να κάνουν μ' εκείνον και μ' όλο το Πρεμέτι, κι έτσι οι Λεσκοβικινοί κάθησαν στ' αυγά τους και δεν ταραχτήκαν πλεια.

Γενόμενοι όμως Τούρκοι οι Κονιτσιώτες διατήρησαν κρυφά, ως ένα διάστημα δυο γενεών την χριστιανικότητά τους, και χωρίς να χαλάσουν τες εκκλησιές τους, ή να τες μεταβάλουν σε τζαμιά, έχτισαν ιδιαίτερα τζαμιά, αλλά λίγο-λίγο, με τον καιρό, απόγιναν Τούρκοι, και μοναχά διατήρησαν από γενεά σε γενεά τον σεβασμό προς κάθε χριστιανικό αγιωτικό και προς τους πα-

1 Λέξη αραβική = αρχηγός, ηγούμενος μοναστηριού μωαμεθανικού.

2 Λέξη περσική = μοναστήρι μωαμεθανικό.

πάδες μας και φέρονταν ήπια προς τους χριστιανούς. Έτσι, λοιπόν, σ' εποχή, που δεν υπήρχαν γιατροί, όχι μόνον στην Κόνιτσα, αλλ' ούτε και στα ξακουστά Γιάννινα ακόμα, οι μόνοι γιατροί ήταν οι παπάδες με την «δύναμη του θεού» και χριστιανοί και μωαμεθανοί έτρεχαν στες εκκλησιές και στους παπάδες, κι έτσι οι Τουρκοκονιτσιώτες διατήρησαν ως τα τελευταία την χριστιανική τους συνήθεια να προστρέχουν στες εκκλησιές μας και στους αγίους μας, όταν αρρώσταιναν, κι όχι στα τζαμιά τους και στους χοτζάδες τους. Τούρκοι, λοιπόν, Κονιτσιώτες, αρρωσταίνοντας, έταζαν και πρόσφεραν λάδια, κηριά και λαμπάδες στες εκκλησιές, παράγγελναν λειτουργίες και προσφορές και προσκαλούσαν παπάδες στα σπίτια τους και τους διάβαζαν ευχές και παρακλήσεις για να γένουν καλά. Γι' αυτό κι απ' όλους τους ελληνοεξωμότες οι Κονιτσιώτες όχι μόνον δεν μισούσαν τους Χριστιανούς, αλλά και τους αγαπούσαν και τους προστάτευαν και τους βοηθούσαν. Αυτοί προσκάλεσαν από διάφορα χωριά Χριστιανούς, που βρίσκονται σήμερα στην Κόνιτσα, τους έχτισαν σπίτια, τους βόηθησαν, κι ολίγο κατ' ολίγον έφτασαν από πενήντα χρόνια και πλειότερο τα σπίτια τα χριστιανικά να γένουν πλειότερα από τα τούρκικα, και Τούρκοι και Χριστιανοί έζησαν πάντα αγαπημένοι.

Αυτή η αρμονία ανάμεσα Τούρκων και Χριστιανών της Κόνιτσας βάσταξε ακέρια ως τες μέρες, που 'ρθε ο Σουλτάν-Χαμίτης στον αυτοκρατορικών θρόνο της Πόλης. Από τότε, όπως και σ' όλην την άλλη Τουρκιά, άλλαξαν και στην Κόνιτσα τα πράγματα. Η κατασκοπεία είχε φτάσει σ' επιστημονική περιώπι, κι ο μισαλλόδοξος μουσουλμανικός φανατισμός στο κατακόρυφο. Αλλ' η μεγαλύτερη κατασκοπεία γένονταν εναντίον των Τούρκων κι αλλοίμονο σ' εκείνον τον Τούρκο, που θα καταγγέλλονταν ότι έστειλε κηρί, λάδι ή λαμπάδες σ' εκκλησία, ή ότι προσκάλεσε παπά στο σπίτι του για θεραπευτικό διάβασμα! Αμέσως τζουρλάλι¹ ότι δεν ήταν γνήσιος και σωστός μουσουλμάνος, και το λιγότερο, που 'χε να πάθει, θα ήταν εξορία στην Συρία ή στην Αραπιά!

Αλλά κι οι παπάδες κιντύνευαν να τιμωρηθούν αυστηρά από την τουρκική Κυβέρνηση, αν καταγγέλλονταν ότι ελάβαιναν από μουσουλμάνο λάδι, κηρί ή λαμπάδες για την εκκλησιά, ή

1 Λέξη τουρκογαλλική = κατηγορητήριο.

πήγαιναν να διαβάσουν παρακλήσες στα τουρκόσπιτα, γι' αυτό κι ο Μητροπολίτης της Κόνιτσας τους διέταξε να μην έχουν πλεια, σαν και πριν, καμιά σχέση με τα τουρκόσπιτα, γιατί ήταν μεγάλη τάχα κι ασυγχώρητη αμαρτία να δίνουν τ' άγια («τοίς κυσί») στα σκυλιά, κι ότι, αν μάθαινε στο εξής ότι ένας παπάς μπήκε σε τούρκικο σπίτι, κρυφά ή φανερά, θα τον έκανε αργό «πάσης ιεροπραξίας». Έτσι, τραβήχτηκαν οι παπάδες από τα τουρκόσπιτα, κι αυτό βάσταξε για κάμποσον καιρό. Αλλ' οι Τούρκισσες της Κόνιτσας, που ήταν συνηθισμένες, μ' όλην την εγκατάσταση εκεί επιστημόνων γιατρών, να προστρέχουν και στην παραμικρότερη αρρώστεια, στους παπάδες και στες εκκλησιές, προτιμούσαν να πεθαίνουν καλύτερα, παρά να δέχονται γιατρό και να πάρουν γιατρικά. Κανένας όμως παπάς δεν δέχονταν πλεια να πάει σε τούρκικο σπίτι, ούτε να δεχτεί τούρκικα τάματα, φοβούμενος και την μεγάλη κι ασυγχώρητη αμαρτία και την τιμωρία, κι από τον Αρχιερέα κι από την τουρκική Αρχή, το χειρότερο. Αλλ' η παντοδύναμη βία δεν τ' άκουε αυτά και τα υπερπήδησε όλα.

Μια νύχτα, παρουσιάζεται στο σπίτι του Παπά Γιώργη ένας Τούρκος και του λέγει:

– Να κοπιάσεις, Παπά-Γιώργη, στο σπίτι μου, πολύ σε παρακαλώ, να μου διαβάσεις μία ευκή στην γυναίκα μου, γιατί έχει δυο μέρες με τους πόνους και δεν μπορεί να γεννήσει ακόμα.

– Αλλά, ευλογημένε... (Φτου! φτου! τον θεοκατάρατο, τον Αγαρηνό! είπε μέσα του ο Παπά-Γιώργης, γιατί ονόμασε «ευλογημένον» τον αλλόπιστον Τούρκο)... Αλλά, αγά μου, φοβούμαι να 'ρθω, γιατί θα το μάθει ο Καϊμεκάμης και θα με κάνει εξορία! Δεν έρχομαι! Πήγαινε στην ευκή του Θε... (Φτου! φτου! πάλε τον θεοκατάρατο, τον Αγαρηνό! Ξανάειπε πάλε από μέσα του ο παπάς.) Πήγαινε στο καλό, αγά μου! Πήγαινε στο καλό! Μην με πάρεις στον λαιμό σου!

Βλέποντας ο Τούρκος την επίμονη άρνηση του παπά, έφυγε, αλλά σε λίγο ξαναγύρισε και του είπε άγρια κι απελπισμένα:

– Θα 'ρθεις, παπά! Αλλοιώς δεν γένεται! Πεθαίνει η γυναίκα μου! Δεν μπορεί να γεννήσει και φωνάζει:

– «Φέρτε μου τον Παπά Γιώργη, που με γλύτωσε, και στην άλλη μου την γέννα με το διάβασμά του!»

– Σε λυπούμαι πολύ, αγά μου, μ' αυτά, που μου λες, αλλά δεν μπορώ να 'ρθω... Φοβούμαι, σου είπα, τον καϊμεκάμη...

Τότε ο Τούρκος βγάζει μι' αστραφτερή μαχαίρα και του λέγει:

– Την γλέπεις αυτήν, παπά; 'Η έρχεσαι, ή στην έχωσα στα στήθια!

Και πετούσαν τα μάτια του φωτιές.

Τι να 'κανε τότε ο καημένος ο Παπά-Γιώργης;

Από την μια μεριά η μεγάλη κι ασυγχώρητη αμαρτία, που θα πετούσε τ' άγια στα σκυλιά, (τοίς κυσί), όπως είχε ειπεί ο Μητροπολίτης, κι από την άλλη ο φόβος μην το μάθει κι ο καϊμεκάμης κι ο Μητροπολίτης! Εμπρός βαθύ και πίσω ρέμα. Αλλά και «παπάς δεμένος γράφει και ξεγράφει» κι έτσι, θέλοντας και μη, πήρε το ευκολόγι του, το πετραχήλι του, ένα κηρί και λίγο θυμιάμα κι ακολούθησε τον Τούρκο, τρέμοντας από τον φόβο του. Φτάνοντας στο τουρκόσπιτο, διάβασε παράκληση, κι ω! του θάματος, ύστερα από μισή ώρα, γέννησε η Τούρκισσα!

Από στόμα σε στόμα, κρυφά-κρυφά, το 'μαθαν όλες οι Τούρκισσες της Κόνιτσας, ότι η Φατμέ του Χασάν Ζέλφου, δεν μπορούσε να γεννήσει, προσκάλεσε τον Παπά-Γιώργη να την διαβάσει, και μόλις την διάβασε γέννησε μια χαρά...

Κι έλεγαν οι Τούρκισσες:

– Μωρέ, τι καλό διάβασμα έχει ο Παπά-Γιώργης! 'Αμα διαβάσει, πιάνει αμέσως το διάβασμά του!

– Βαλαά!¹ είναι άγιος άνθρωπος! Διαβάζει και τον ακούει ο θεός:

– Τι πειράζει, που είναι Χριστιανός; Τον αγαπάει ο θεός και τον έχει στο χουαμέτι του.² Ο θεός έπλασε και τους Τούρκους και τους Χριστιανούς. Όλους παιδιά του μας έχει...

– Νοικοκύρης είναι κι όποιον θέλει παίρει στο χουαμέτι του...

– Πόσοι Τούρκοι είναι, που παίρνουν Χριστιανούς στην δούλειψή τους και δεν παίρνουν Τούρκους; Έτσι κι ο θεός – προσκυνούμε τ' όνομά του! – έχει πάρει τον Παπά-Γιώργη από τον τόπο μας...

Κι έτσι ο Παπά-Γιώργης έγινε αξιαγάπητος σ' όλο το τουρκογυναικαρειό της Κόνιτσας, κι η αγάπη μεταδόθηκε από τις Τούρκισσες στους άντρες τους, στ' αδέρφια τους και στους γονέους τους.

1 Αραβική έκφραση = μα τον Θεό.

2 Λέξη αραβική = υπηρεσία.

Ο Παπα-Γιώργης μπαινόβγαίνει τες νύχτες στα τουρκόσπιτα «για διάβασμα» και δεν τον μαρτυρούσε κανένας στον καϊμεκάμη. Κάποτε όμως αρρώστησε κι ένα παιδί του καϊμεκάμη και δεν μπορούσαν να το κάνουν καλά οι γιατροί. Κιντύνευε και σώνονταν μέρα με την μέρα. Μια χανούμισσα¹, η πρώτη χανούμισσα της Κόνιτσας, η γυναίκα του ονομαστού Σιαχίν-μπέη, φιλινάδα της Καϊμεκάμινας, της είπε μια μέρα:

– Καημένη, Χαπιτζέ-χανούμ! Δεν φωνάζεις τον Παπά-Γιώργη να σου διαβάσει το παιδί σου να γένει καλά;

– Τι λες αυτού, χανούμ-εφέντη²! (Της απάντησε η Καϊμεκάμιναινα, που δεν ήταν Κονιτσιώπισσα και δεν πίστευε στα χριστιανικά αγιωτικά). Πώς είναι δυνατό να κάνει καλά το παιδί μου το διάβασμα ενός γκισούρη;

– Άκου με, χανούμ-εφέντη! (Της είπε πάλε εκείνη). Αν θέλεις να γένει το παιδί σου καλά, να πάρεις τον Παπά-Γιώργη να σου το διαβάσει...

Πέρασαν μέρες, βδομάδες, ίσως και μήνας και το παιδί της Καϊμεκάμινας όχι μόνον δεν γένονταν καλά με τα γιατρικά των γιατρών, αλλά και χειρότερευε. Τότε, στην απελπισιά της, μια βραδιά, κρυφά από τον άντρα της, προσκάλεσε τον Παπά-Γιώργη και το διάβασε. Τ' άρρωστο παιδί, παιδί εφτά-οχτώ χρονών παλληκαράκι, αιστάνθηκε έναν εσωτερικό κλονισμό στην εμφάνιση του παπά και στες προφυλάξεις, που μεταχειρίστηκε η μητέρα του για να μπει κρυφά ο παπάς την νύχτα στο διαμέρισμά της, κι άρχισε να τρέμει. Ο Παπά-Γιώργης το καθυσύχασε με ήμερον τρόπο, του διάβασε την παράκληση, το θυμιάτισε με μοσκολίβανο, το σταύρωσε με τον Τίμιον Σταυρό και φεύγοντας είπε στην Καϊμεκάμιναινα:

– Η δύναμη του θεού κι όχι η δική μου, του ανάξιου αμαρτωλού, θα κάνει καλά το παιδί σου...

Και καθώς το είπε ο Παπα-Γιώργης, έτσι κι έγινε.

Από εκείνη την νύχτα κόπηκε η θέρμη του παιδιού και σε λίγες μέρες έγινε καλά!

Έμαθε κι ο Καϊμεκάμης την αιτία της θεραπείας του παιδιού του, κι αν και φανατικός μουςουλμάνος – γιατί δεν ήταν Κονιτσιώτης – και δεν αγαπούσε τους Χριστιανούς, φώναξε κρυφά

1 Λέξη αραβική = Κυρία, δεσποινίδα, τιμητικός τίτλος της γυναίκας.

2 Λέξη ελληνική = αυθέντης.

τον Παπά-Γιώργη και τώδωκε δέκα λίρες κέρασμα και συνάμα την άδεια να διαβάζει ελεύτερα στα τούρκικα τα σπία, αλλά με μεγάλη προσοχή να μην το μάθει η Αστυνομία, ή κανένας χαφίης¹, γιατί τότε, ως καϊμεκάμης, θα ήταν υποχρεωμένος να τον καταδιώξει.

Αλλά δεν μπορεί να μείνει για πολύ κρυφό ένα πράγμα, που το ξέρουν πολλοί. Τα πολλά, τα λάδια, τα πολλά τα κηριά κι οι πολλές χοντρές λαμπάδες, που πήγαινε ο Παπά-Γιώργης στην εκκλησιά, χωρίς να φανερώνει από πού στέλλονταν, έδωκαν την υπόνοια στους άλλους παπάδες και στους εφοροεπιτρόπους της Εκκλησίας ότι ο Παπά-Γιώργης βρίσκονταν σε σχέσεις με τουρκόσπιτα, και διάβαζε κρυφοπαρακλήσεις σε Τούρκους, κι έπρεπε, αν όχι από κακία, αλλ' από καθήκον, να καταγγείλουν το πράγμα στον Μητροπολίτη.

Ο Μητροπολίτης, μη όντας εντόπιος, και ζυμωμένος με τα ήθη κι έθιμα του τόπου, και λίγα χρόνια ευρισκόμενος στην Κόνιτσα, δεν είχε την απαιτούμενη αντίληψη ως προς το ζήτημα τούτο, αν κι ικανός ιεράρχης κατά τ' άλλα, κι άμα του καταγγέλθηκε ότι ο Παπά-Γιώργης διάβαζε παρακλήσεις σε τουρκόσπιτα «σταύρωσον! σταύρωσον!» τον έκανε αργό «πάσης ιεροπραξίας» επ' αόριστον!

Σαν αστροπέλεκας κακός, έπεσε στο κεφάλι του καημένου του Παπά-Γιώργη η άδικη αυτή καταδίκη και θέλησε να δικαιολογηθεί στον Μητροπολίτη, αλλά πού να τον ακούσει εκείνος! Είχε γίνει θηρίο.

Ο Παπά-Γιώργης ήταν καλός Χριστιανός κι υπόμνε με χριστιανική υπομονή την αδικία, που του 'χε κάνει ο Μητροπολίτης, αλλ' η καταδίκη του αναστάωσε την χριστιανική Κοινότητα εναντίον του, κι ενώ λίγα χρόνια πριν, όλοι οι παπάδες της Κόνιτσας διάβαζαν στα τούρκικα σπία, τώρα βρέθηκε να θεωρηθεί αυτό «μεγάλη κι ασυγχώρητη αμαρτία» εις βάρος του Παπά-Γιώργη!

Η «μεγάλη κι ασυγχώρητη αμαρτία» του Παπά-Γιώργη άρχισε από λίγο-λίγο να μεγαλώνει, σαν την ψείρα του Παραμιθιού, που δεν την χωρούσε ούτε το σπία κι έλεγαν κρυφά ο Κόσμος για να μην τους ακούν οι Τούρκοι:

– Διαβάζει ευκές και παρακλήσεις στα τούρκικα τα σπία!

1 Λέξη αραβική = κατάσκοπος, μυστικός αστυνόμος.

Ακούς εκεί ο τραγογένης!

– Δεν είν' αυτό μονάχα,... αλλά πααίνει και διαβάζει και στα τζαμιά!...

– Εγώ ξέρω ότι μνημόνευε στην προσκομιδή κι ονόματα: Φατμέ, Χατιτζέ, Νεφιγέ, Ναϊλέ, όλες τις Τούρκισσες της Κόνιτσας, κι εύχονταν μέσα στην εκκλησιά «*υπέρ υγείας και αφέσεως των αμαρτιών*» των αλλοπίστων!

– Όλα εκείνα τα πολλά κηριά, κι όλες εκείνες οι μεγάλες λαμπάδες στην εκκλησιά, που θέλουν χρόνια να καγούν, είναι τούρκικα τάμματα!

– Τι ανακατεύονται οι Τούρκοι στα δικά μας τ' αγιωτικά και τα θρησκευτικά; Εμείς δεν ανακατευόμαστε στα δικά τους... Αν αναγνωρίζουν την θρησκεία μας ως ανώτερη από την δική τους, ας γένουν Χριστιανοί, όπως ήταν κ' οι παπούδες τους άλλοτε!

– Τον αθεόφοβο τον Παπά-Γεώργη! Ακούς, να μας κάνει την Εκκλησιά μισοτούρκικη!

Μην μπορώντας πλεια να δικαιολογηθεί ο Παπά-Γεώργης, δεν εύρισκε έλεος στην συνείδηση κανενός Χριστιανού. Ως τότε ζούσε το σπίτι του με την εφημερία του, και με το πετραχήλι, και τώρα τα 'χανε και τα δυο! Έχανε ούτε πλειότερο, ούτε λιγότερο, το φωμί από το στόμα του! Τι να γένει; Τι να κάνει; Πού να πάει να ειπεί την δυστυχία του; Μόνον στο Πατριαρχείο μπορούσε να κλαυτεί και να βρει το δίκιο του, αλλά δεν ήταν τόσο εύκολο να πάει από την Κόνιτσα στην Πόλη, στο Πατριαρχείο. Αλλά κι αν μπορούσε να πάει, θα καταδέχονταν να τον ακούσει ο Πατριάρχης, ή να διαβάσει την αναφορά του; Κι έκανε υπομονή.

– «Ο υπομείνας σωθήσεται».

Έλεγε μέσα του, ψιθυρίζοντας την ευαγγελική ρήση κι είχε την ελπίδα στον θεό και στο δίκιο του.

Πώς ζούσε ο καημένος ο Παπά-Γεώργης από την ημέρα που του 'χε αφαιρέσει το πετραχήλι ο Μητροπολίτης; Ένας θεός το 'ξερε! Κι το χειρότερο, που ήταν αναγκασμένος να πονάει και να μην μπορεί να πει τι τον πονάει και πού τον πονάει! «Αν σε τετοιώσει ο Καής, πού θα πας να κριθείς;», λέγει μια παροιμία. Αν μάθαιναν οι Τούρκοι την τιμωρία του, και μάλιστα ο Καϊμεκάμης, που 'χε όλην την δύναμη της εξουσίας στα χέρια του, θα τα 'χε άσκημα ο Μητροπολίτης με την τούρκικη Διοίκη-

ση... Δεν θα το 'λεγε η Διοίκηση;

– Γιατί έκανες αργό τον Παπά-Γεώργη;

Αλλ' είχε όλα τα μέσα να του φέρει τόσα εμπόδια και προσκόμματα στην υπηρεσία του, ώστε ν' αναγκαστεί να φύγει από την Κόνιτσα το γλιγορότερο. Το ευκολότερο ακόμα ήταν ότι μπορούσε και να τον κατηγορήσει στο Υπουργείο ότι είναι συνεννοημένος με το ελληνικό Κομιτάτο¹ και τότε αλλοίμονό του!

Αυτή η κατάσταση βάσταξε κάμποσους μήνες, πώβλεπε ο Παπα-Γεώργης το ψωμοκάρβελό του από μακριά, και του φαινονταν ως χαμένη κι άφταστη ευτυχία, όταν, κατά Θεϊαν Πρόνοιαν, μετατέθηκε εκείνος ο Μητροπολίτης στην Ανατολή κι έρχονταν νέος Μητροπολίτης.

Ως φωτεινή αχτίνα ελπίδας έλαμψε αυτή η είδηση μέσα στο φοβερό σκοτάδι της απελπισιάς, που βρίσκονταν ο δύστυχος Παπα-Γεώργης, αλλ' αν είχε κι ο νέος Μητροπολίτης την ίδια αντίληψη του παλιού, τι θα γένονταν τότε; Δεν θα τώμενε τίποτε άλλο τότε, παρά να πέσει στο ποτάμι, που περνούσε μπροστά από την Κόνιτσα και να πνιγεί!

Προσπαθούσε να δικαιολογήσει την καταδίκη του από μέρος του Μητροπολίτη, και δεν μπορούσε να παραδεχτεί ότι ήταν φταίχτης. Καταδικάστηκε, γιατί διάβαζε ευκές και παρεκλήσεις στα τουρκόσπιτα, αλλ' αυτό ύψωνε πλειότερο το γόητρο της Εκκλησίας μας και ταπεινώνε το Γζαμί και στην συνείδηση των Τούρκων και στην συνείδηση των Χριστιανών! Το αντίθετο θα ήταν κακό, αν τον προσκαλούσαν οι Τούρκοι να πάει κι αρνιόνταν να πάει, ή αν δέχονταν στο σπίτι του Χότζα να του διαβάσει εκείνος τούρκικες ευκές και ντουάδες. Τα διαβάσματα, πώκα νε αυτός, δεν είχαν ως σκοπό να κάνουν τους Χριστιανούς Τούρκους, αλλά τους Τούρκους Χριστιανούς. Και στο κάτω-κάτω δεν επιζητούσε αυτός να ηγηάινει να διαβάζει στα τούρκικα τα σπιτία, αλλά προσκαλώνταν, κι αν ήθελε ν' αρνηθεί, δούλευε κι η βία της μαχαίρας! Οι Τούρκοι πρόστρεχαν στο έλεος της χριστιανικής θρησκείας κι όχι αυτός στο έλεος της τούρκικης! Και συναρμολογώντας κι ανακεφαλαιώνοντας όλα τα «*υπέρ*» και τα «*κακά*», έφτανε στο συμπέρασμα να ελπίζει ότι ο νέος Μητροπολίτης θ' άκουε μ' ευμηνεία την απολογία του και δεν θα τωύριοκε φταίξιμο, ή, τουλάχιστον, θα τον λυπώνταν και

¹ Λέξη ιταλική, τουρκοποιημένη = εταιρεία.

θα τώδινε το πετραχήλι του και την ενορία του.

Ύστερα από κάμποσες μέρες μαθεύτηκε τηλεγραφικώς ότι ο νέος Μητροπολίτης είχε φτάσει στα Γιάννινα και το επόμενο Σάββατο βράδυ θα ήταν στην Κόνιτσα.

Μια ζέστη και μια κρύο του ῥθε του Παπά-Γιώργη η είδηση του ερχομού του Μητροπολίτη. Ἦθελε ν' αργούσε ακόμα, για να ῥχει τον καιρό να σκεφτεί βαθύτερα πώς ἔπρεπε να απολογηθεί καλύτερα. Αλλ' οὕτως ἢ ἄλλως θάρχονταν το Σαββάτο ο Μητροπολίτης, καλώς να ῥχονταν.

Τέλος, ο Μητροπολίτης ἔφτασε το Σαββάτο στην Κόνιτσα με τιμητική συνοδεία τριών - τεσσάρων καβαλαραίων χωροφυλάκων από τα Γιάννινα, κατά τα συνηθισμένα. Ὅλος ο χριστιανικός κόσμος της Κόνιτσας και των περιχώρων με τον Πρωτοσύγκελλο και τους παπάδες «ἐπὶ κεφαλῆς» τον δέχτηκε μισή ὥρα μακριά από την χώρα. Παρακολούθησε από μακριά κι ο Παπά-Γιώργης την μητροπολιτική υποδοχή, σαν αποδιοπομπαίος τράγος, φοβούμενος μην του γίνει καμιά αποδοκιμασία, κι ἦταν σαν να πήγε και σαν να μην πήγε στην υποδοχή.

Ύστερα από τον ερχομό του Μητροπολίτη στην Κόνιτσα, πρόβαλε το σπουδαίο ζήτημα του Παπά-Γιώργη: το να παρουσιαστεί μπροστά του. Συλλογιόνταν πώς να παρουσιαστεί και τι να εἰπεί και πάλι δειλίαζε. Την μια στιγμή τ' αποφάσιζε να παρουσιαστεί σήμερα και την ἄλλη τ' ἀνάβανε γι' αὔριο. Αυτή η διβουλία βάσταξε ἀπάνω κάτω δυο βδομάδες, και θα βαστούσε, ποιος ξέρει πόσο, αν μια μέρα δεν επέβανε στον εαυτό του να πάγει, και για να μη τ' ἀναβάλει πάλε, σαν ἵριν, ορκίστηκε στην ιερωσύνη του και στο πετραχήλι του να πάγει χωρίς ἄλλο εκείνην την ημέρα. Κι ἔτσι μια και δυο και στην Μητρόπολη! Ἦ του ὕψους ἢ του βάθους. Παρουσιάστηκε στον Μητροπολίτη, τώκανε την απαιτούμενη μετάνοια με γονυκλισία και του φίλησε το χέρι.

– Ποιος εἶσαι εσύ, παπά μου, κι ἀπό πού εἶσαι;

Τον ρώτησε ο Μητροπολίτης με πατρικό ὕφος, που δεν ὅμοιαζε καθόλου με το συνηθισμένο των αρχιερέων.

– Εἶμαι ὁ Παπά-Γιώργης ἀπ' ἐδῶ μέσα, ἀπό την Κόνιτσα.

Απάντησε ο Παπά-Γιώργης.

– Ποιος Παπά-Γιώργης; (Ξαναρώτησε ο Μητροπολίτης). Δεν σ' εἶδα καμιά μέρα ἐδῶ... Μήπως ἔλειπες; Πού εφημερεύεις;

– Εφημέρευα, ἀλλά δεν εφημερεύω πλεον...

– Και γιατί;

– Γιατί μ' ἔχει κάνει ο Μητροπολίτης αργό «ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας».

– Και γιατί; Μήπως ἔκανες κανένα μεγάλο ἀμάρτημα;

– ...

– Πε μου τι ἀμάρτημα ἔκανες, κι αν δεν εἶναι πολύ μεγάλο, κι αν δεν ἀντιβαίνει πολύ στους Κανόνες της Ἱερωσύνης και της θρησκείας μας, θα σου φανῶ ἐπιεικής, αν δείξεις την απαιτούμενη μετάνοια...

– Το ἀμάρτημά μου, Σεβασμιώτατε, (ἀποκρίθηκε ο Παπά-Γιώργης) μεγάλο ἢ μικρό, δεν ξέρω, εἶναι ὅτι προσκαλοῦμαι ἀπὸ διάφορα τουρκόσπιτα ἐδῶ μέσα στην Κόνιτσα, ὅταν εἶχαν κανέναν ἀρρωστο και τους διάβαζα εὐκές και παρακλήσεις για να γένει καλά... Αυτό, Δεσπότη μου, ἦταν παλιό συνήθειο ἐδῶ πέρα... Ὅλοι οἱ παπάδες διάβαζαν στα τουρκόσπιτα και δεν εἶναι παρὰ λίγος καιρός, που μας το ἀπαγόρευσε ο Μητροπολίτης. Και μήπως ἤθελα, Δεσπότη μου, να πηγαίνω; Μ' ἔπαιρναν «δια της βίας»... με μια τέτοια μαχαίρα στο χέρι!...

Κι ἔκανε την σχετική χειρονομία για να δείξει το μέγεθος της μαχαίρας.

– Αυτό εἶναι ὅλο κι ὅλο το ἀμάρτημά σου, που σ' ἔκανε αργόν ο Μητροπολίτης;

– Αυτό, Δεσπότη μου, και μόνο...

– Στην ιερωσύνη σου! αὐτό και μόνο ἦταν;

– Στην ιερωσύνη μου, Δεσπότη μου, και στο πετραχήλι μου αὐτό και μόνον ἦταν!...

– Απὸ σήμερα (τοῦ εἶπεν ο Μητροπολίτης, συγκινημένος ἀπὸ την παλιὰ συνήθεια των Τούρκων της Κόνιτσας να προσκαλοῦν παπάδες στα σπῆτα τους, για να τους διαβάζουν, ὅταν ἀρρωστοῦσαν, που μάθαινε για πρώτη φορά ἀπὸ τον καταδικασμένον Παπά-Γιώργη) εἶσαι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ την ἀδικη τιμωρία σου. Πάρε το πετραχήλι σου, διάβαζε εὐκές και παρακλήσεις ὅσες μπορέσεις στα τουρκικά τα σπῆτα και την ἐρχόμενη Κυριακή να ῥθεις να λειτουργήσεις μαζί μου στην Μητρόπολη.

Ο Παπά-Γιώργης μῆκε δειλὸς σπουργίτης στην Μητρόπολη και βγήκε αητός! Φουρντουλούσε και δεν πατούσε στην γῆ ἀπὸ τη χαρά του κι ἀπὸ την δόξα του!

Το βράδυ ἐκείνης της ἡμέρας προσκάλεσε ο Μητροπολίτης ὅλους τους παπάδες της Κόνιτσας και τους εἶπε ὅτι θα ῥκανε

«αργό πάσης ιεροπραξίας» εκείνον τον παπά, που θ' αρνιώνταν να διαβάσει ευχές και παρακλήσεις στα τουρκόσπιτα!

Αυτός ο Μητροπολίτης ήταν ο περιώνυμος Μέγας Μητροπολίτης Ιωαννίνων, ο Σπυρίδωνας!

(Νάξω 18 Σεπτεμβρίου 1918)

Ο ΜΕΓΑΣ ΣΙΕΧΗΣ¹

Ο Σιέχη-Αχμέτης – δεν είναι παρά καμιά σαρανταριά χρόνια που έχει πεθάνει – ήταν κατά την θέση και την τάξη ο μεγαλύτερος Σιέχης απ' όλους τους άλλους Σιέχηδες, που βρίσκονταν εκείνο τον καιρό στα Γιάννινα.

Κάθονταν στον Μεντρεσέ² του Μεγάλου Τζαμιού του Ασλάν-πασιά³, μέσα στο Κάστρο⁴ και εκεί ηγούμενευε και προέδρευε σ' ό,τι αφορούσε αυτό το Τζαμί, τον Μεντρεσέ και τους σοφτάδες⁵ του, καμιά τριανταριά - σαρανταριά το όλον, που μαθήτευαν εκεί, ενόσω όριζε ο Τούρκος τα Γιάννινα, κι υψώνονταν περήφανο το Μισοφέγγαρο απάνω στο ιστορικό φρούριο. Τώρα ούτε μεγάλος ούτε μικρός σιέχης βρίσκεται πλεια ευτυχώς εκεί και στα Γιάννινα, ρήμαξε ο περίφημος Μεντρεσές κι ένας μιάμης⁶ μόνον πηγαίνει κάθε βράδυ κι ανάφτει τα καντήλια του μεγάλου κι ιστορικού Τζαμιού, που είναι χτισμένο με το υλικό του μεγάλου χριστιανικού μοναστηριού του Αι-Γιάννη, που ήταν στην ίδια θέση και καταστράφηκε στα 1612, κατά την απόκοτη εκείνη επανάσταση του Διονύσιου του Σκυλοσόφου, και δεν χρησιμεύει αυτό το Τζαμί σήμερα, παρά ως όμορφο κόσμημα του Κάστρου κι όλης της θρυλικής πολιτείας, με θλιβερές αναμνήσεις, κι αποθυμαίνονται την ομορφιά του οι ερχόμενοι από τους δυο δυτικούς δρόμους: Φιλιατών και Κουρεντών από την μια μεριά και Ζαγοριού, Κόνιτσας, Παγωνιού κι Αργυρόκαστρου

1. Λέξις αραβική = αρχηγός φυλής, ηγούμενος μοναστηριού.

2. Λέξη αραβική = ιεροσπουδαστήριο, ιερατική σχολή.

3. Διάσημος Πασιάς, εξωμότης, γενίταρος, κατά τον καιρό του Παιδομαζώματος, καταγόμενος από το Μονοδέντρι του Ζαγοριού (Ασλάν-πασιάς Β').

4. Κτίσμα του Ιουστινιανού, αναφερόμενο από τον Προκόπιο (550 μ.Χ.) στα «Ιουστινιανού Κτίσματα».

5. Λέξη αραβική = ιεροσπουδαστάδες.

6. Λέξη αραβική = εφημέριος.

ΤΟ ΑΛΦΑΡΤΗΜΑ ΤΩΤΑΤΑ ΓΕΩΡΓΗ

36

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

36

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΝΙΚ. Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗ

ΚΡΥΠΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ



ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1974

Σεπτεμβρίου 1966), και τυπώθηκε στα Slavic Review, τόμ. 26, τεύχ. 2, σελ. 227-246.

Τὴν ἐμφάνιση Κρυπτοχριστιανῶν στὴν νότια ὁρθόδοξη Ἀλβανία τὴν τοποθετεῖ ὁ S. Skendi στὸ δεύτερο ἡμισυ τοῦ 18ου αἰώνα.

Συγχίνητική περίπτωση νέου 28 χρονῶν ποῦ ζητοῦσε νὰ βαφτιστῇ, γιατί θυμόταν πῶς, ὅταν τὸν ἄρπαξαν ἀπὸ τοὺς χριστιανούς γονεῖς του οἱ Τοῦρκοι, καὶ τὸν τούρκεψαν καὶ τὸν ἔκαναν γενίτσαρο, δὲν εἶχε ἀκόμα βαφτιστῇ, εἶναι ἓνα λατινικὸ κείμενο τοῦ 16ου αἰώνα, ποῦ δημοσιεύει καὶ σχολιάζει ὁ B. A. Μυστακίδης στὴν Ἐπετηρίδα Βυζαντινῶν Σπουδῶν 5,266:

Στις 5 Ἰουλίου 1587 παρουσιάστηκε στὴν Τυβίγγη τῆς Γερμανίας ὁ Μαχουμέτης Παπαδάτος ἀπὸ τὴν Ἄρτα τῆς Ἀμβρακίας καὶ ζητοῦσε ἐπίμονα νὰ βαφτιστῇ, βεβαιώνοντας ὅτι «δὲν ἔτυχε πρότερον τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος καὶ φέρων μαρτυρικὸν πιστοποιητικὸν τοῦ μητροπολίτου Πελαγονίας ὅτι ὑπῆρξε μὲν εὐσεβῶν γεννητόρων υἱός, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἔλαβον αὐτὸν ἐξ ἀγκαλῶν μητρικῶν βίᾳ καὶ δυναστεῖν νήπιον ὄντα, καθ' ὃ ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς τοῦ λαμβάνειν Χριστιανῶν παῖδας διὰ γιανιτζάρους». Ἡ παραπάνω μαρτυρία ἀναφέρει ὅτι βαπτίστηκε ὡς ὁρθόδοξος μὲ τὸ ὄνομα Κοσμάς.

X. Χριστοβασίλη, Τὸ ἀμάρτημα τοῦ παπα - Γιώργη. Ἀπὸ τοῦ Γ. Καλαματιανοῦ, Νεοελληνικά ἀναγνώσματα. 5η ἐκδ. 1969, σελ. 219-229.

Τὸ ἀμάρτημα ποῦ θὰ διηγηθῶ ἔχει γίνῃ στὴν Κόνιτσα, λίγα χρόνια πρὶν ἐλευτερωθῇ ἀπὸ τὸν τούρκικο ζυγὸ.

Ἡ Κόνιτσα εἶναι ἡ πιδ βορινὴ ἐπαρχία τῆς πατρίδας μου καὶ πρωτεύουσα τῶν «μαστοροχωριῶν», δηλαδὴ τῆς ἐπαρχίας ποῦ βγάζει τοὺς πλειότερους χτίστες τῆς Ἑλλάδας—γιατὶ οἱ χτίστες λέγονται γενικῶς «μαστόροι», ὅχι μόνον στὴν Ἡπειρο, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλην τὴν χέρση Ἑλλάδα.

Τὸν καιρὸ τῆς Τουρκίας ἡ Κόνιτσα ἦταν ἑδρα καίμακάμη, εἶχε πρωτοδικεῖο, μοιραρχία χωροφυλακῆς καὶ Ἑλληνα Μητροπολίτη. Εἶχε καμιά ἐξακοσάρια σπίτια, τὰ λίγο πλειότερα ἑλληνικά καὶ τὰ λίγο λιγότερα τούρκικα, ἢ τὸ σωστότερο τουρκοελληνικά, τρεῖς χιλιάδες ψυχές ἀπάνω-κάτω, μὲ ὅψη πλειότερο χωριοῦ παρὰ πόλης. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι τῆς Κόνιτσας, διαφορετικοὶ στὴν ἀντίληψη ἀπ' ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον, θεωροῦσαν τότε τὴν Κόνιτσα πόλη, καὶ τὰ Γιάννινα χωριὸ καὶ ἔλεγαν κομπαστικά:

—Γιάννινα χωριό, Κόν'τσα κασαμπάς!

Τὸ ἴδιο ἔλεγαν καὶ οἱ Μετσοβίτες γιὰ τὸ Μέτσοβό τους, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομε ἱστορικῶς, ἂν οἱ Μετσοβίτες τὸ πῆραν αὐτὸ ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες ἢ οἱ Κονιτσιῶτες ἀπὸ τοὺς Μετσοβίτες, γιατί καὶ αὐτοὶ ἔλεγαν:

ρσενικὰ ἐννοεῖ-

«ἀπὸ πενιχρὰ νοικοὶ των. Ὁ παρούχι, σιλάχι, σνάχα σὰν ἔμ- ὄχειρο πρόναο. ζονται μεταξύ στὰ σ' ὅλα τὰ ἔρα καλοῦσανε

ἔγανε. «Εἴμα-

ριαρχεῖο ἀπο- τηκε καὶ ὄνο- ς Πηγεῶν, ὁ πολίτου Δυρ- ς κατηχοῦσε. ὁ Προκόπιος ρίφη Ἑλμπα- ὄτες στὰ ζη- νως προστοι- οὺς ἐμφύχω-

14, ὅταν τοὺς τῆς Ρωσσίας φτῆκανε τε- τὴν Ρωσσία, νὰ τοὺς με- τελικὰ τοὺς ε ν ε σ ο ὁ ρ ὡ σ - τεσκερὲ

στὰ μίαν ἐκ- τῆς Ἀττικῆς. οὺς Κρυπτο- ῶ χῶρου, πα- Christianity ἡ ἀνακοίνω- γοῦστού - 1

—Γιάννινα χωριό, Μέτσοβο κασαμπάς!

Πρὶν ἀπὸ διακόσια χρόνια, ἡ Κόνιτσα δὲν ἦταν πρωτεύουσα ἐπαρχίας, κι οὔτε καϊμακάμη εἶχε, οὔτε ἀρχιερέα, κι οὔτε Τοῦρκο στὰ σπλάχνα της. Τότε ἴσως νὰ ἦταν μικρότερη καὶ νὰ μὴν ἦταν «κασαμπάς», ἀλλ' ἦταν χριστιανικό χωριό ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη, πέρα καὶ πέρα. Ἐπειδὴ ὁμως τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους τῆς Κόνιτσας τοὺς πίεζαν πολὺ καὶ τοὺς τυραννοῦσαν οἱ γειτόνοι τους, οἱ Λεσκοβικινοί, ποὺ ἦταν χρόνια πρωτύτερα τουρκεμένοι, ὑπόφερναν πολὺ οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ βαστοῦσαν κι ἔμεναν ἀκλόνητοι στὴν πίστη τῶν πατέρων τους, μ' ὅσα κι ἂν ὑπόφερναν.

Δυστυχῶς ὅμως, μιὰ μέρα πέρασαν ἀπὸ τὴν Κόνιτσα καμιὰ σαρανταριά Λεσκοβικινοὶ Τουρκαρβανίτες, πηγαίνοντας πρὸς τὰ Ζαγοροχώρια γιὰ πλιατσικολοί, κι ἐπειδὴ τὸ ποτάμι τῆς Κόνιτσας δὲν εἶχε τὸ γεφύρι πόχει σήμερα, κι ἦταν πολὺ κατεβασμένο ἀπὸ τὶς βροχές, δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ περάσουν κι ἀναγκάστηκαν νὰ μείνουν στὴν Κόνιτσα. Ἐμειναν μιὰ μέρα, δυὸ μέρες, τρεῖς μέρες μὲς στὴν Κόνιτσα, ἔτρωγαν κι ἔπιναν τὰ καλύτερα φαγητὰ καὶ τὰ καλύτερα κρασιά, ἀλλὰ βλέποντας στὸ τέλος ὅτι τὸ ποτάμι ὅλο καὶ κατέβαζε καὶ δὲν μπορούσαν νὰ περάσουν εὐκόλα γιὰ τὰ Ζαγοροχώρια, ρίχτηκαν νὰ πλιατσικολογήσουν τὴν Κόνιτσα καὶ νὰ γυρίσουν γλήγορα στὰ σπίτια τους φορτωμένοι. Ἀλλ' οἱ Κονιτσιῶτες ἀντιστάθηκαν καὶ μὲ ξύλα καὶ μὲ λιθάρια καὶ μ' ὅ,τι ἄρματα εἶχαν, καὶ τοὺς σκότωσαν ὅλους.

Αὐτὸ ὅμως θὰ ἐπέφερε τὴν τέλεια καταστροφὴ τῆς Κόνιτσας, ἅμα θὰ μαθεύονταν στὸ Λεσκοβίκι τὸ φονικὸ ποὺ ἔχει γίνει. Τότε οἱ Κονιτσιῶτες, γιὰ νὰ γλυτώσουν τὴν καταστροφὴ καὶ τὸν βέβαιο θάνατο, προσκάλεσαν κρυφὰ τὸν σιέχη τοῦ Τεκὲ τοῦ Πρεμετιοῦ, ποὺ ἐνεργοῦσε τὶς ἐξωμοσιές τῶν Χριστιανῶν, καὶ τούρκεψαν ὅλοι! Κι ὅταν ὕστερα μαθεύτηκε ὁ φόνος τῶν Λεσκοβικινῶν, διακήρυξε ὁ σιέχης πὼς ὅ,τι εἶχαν κάνει οἱ Κονιτσιῶτες ὡς Χριστιανοί, ἦταν λησμονημένο καὶ συμπαθισμένο, τώρα ποὺ ἔγιναν Τοῦρκοι, κι ἂν ἤθελαν οἱ Λεσκοβικινοὶ νὰ πάρουν τὸ αἷμα τους ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες, θὰ εἶχαν νὰ κάνουν μ' ἐκεῖνον καὶ μ' ὅλο τὸ Πρεμέτι, κι ἔτσι οἱ Λεσκοβικινοὶ κάθισαν στ' αὐγά τους καὶ δὲν ταραχτήκαν πλιά.

Γενόμενοι ὅμως Τοῦρκοι οἱ Κονιτσιῶτες, διατήρησαν κρυφὰ, ὡς ἓνα διάστημα δυὸ γενεῶν, τὴ χριστιανικότητά τους, καὶ χωρὶς νὰ χαλάσουν τὲς ἐκκλησιές τους ἢ νὰ τὲς μεταβάλουν σὲ τζαμιά, ἔχτισαν ἰδιαίτερα τζαμιά. Ἀλλὰ λίγο - λίγο, μὲ τὸν καιρὸ, ἀπόγιναν Τοῦρκοι, καὶ μοναχὰ διατήρησαν ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ τὸν σεβασμὸ πρὸς κάθε χριστιανικὸ ἀγιωτικὸ καὶ πρὸς τοὺς παπὰδες μας, καὶ φέρνονταν ἡπια πρὸς τοὺς Χριστιανούς. Ἔτσι λοιπὸν σ' ἐποχὴ ποὺ δὲν ὑπῆρχαν γιατροί, ὄχι μόνον στὴν Κόνιτσα, ἀλλ' οὔτε καὶ στὰ ξακουστὰ Γιάννινα ἀκόμα, οἱ μόνον γιατροὶ ἦταν οἱ παπὰδες μὲ τὴ «δύναμη τοῦ Θεοῦ», καὶ Χριστιανοὶ καὶ μωαμεθανοὶ ἔτρεχαν στὲς ἐκκλησιές καὶ στοὺς παπὰδες. Κι ἔτσι οἱ Τουρκοκονιτσιῶτες διατήρησαν ὡς τὰ τελευταῖα τὴ χριστιανικὴ τους

συνήθεια νὰ
ρώσταιναν,
Κονιτσιῶτες
δες στὲς ἐκ
παπὰδες στ
καλά. Γι'
δὲν μισοῦσαν
καὶ τοὺ
ποὺ βρίσκον
ὀλίγο κατ'
στιανικὰ νὸ
ζησαν πάντ

Αὐτὴ
ξε ἀκέραια
νο τῆς Πόλ
Κόνιτσα τὰ
κι ὁ μισαλι
γαλύτερη κ
νον τὸν Το
ἐκκλησιά, ἡ
Ἀμέσως τὸ
γότερο ποὺ

Ἀλλὰ
κικὴ Κυβέρ
ρὶ ἢ λαμπάδ
κόσπιτα. Γι
πλιά, σὰν κ
κι ἀσυγχώρ
μάθαινε στ
θὰ τὸν ἔκαν
τὰ τουρκόσ
Κόνιτσας, τ
γιατρῶν, νὸ
καὶ στὲς ἐκ
γιατρὸ καὶ
πάη σὲ τού
γάλη κι ἀσι
τούρκικη ἀ
τὰ ὑπερπήδ



συνήθεια νὰ προστρέχουν στὲς ἐκκλησιές μας καὶ στοὺς ἀγίους μας ἔταν ἀρρώσταιναν, καὶ ὄχι στὰ τζαμιά τους καὶ στοὺς χυτζάδες τους. Τοῦρκοι λοιπὸν Κονιτσιῶτες, ἀρρωσταίνοντας, ἔταζαν καὶ πρόσφεραν λάδια, κηρία καὶ λαμπάδες στὲς ἐκκλησιές, παράγγελλαν λειτουργιές καὶ προσφορὲς καὶ προσκαλοῦσαν παπάδες στὰ σπίτια τους καὶ τοὺς διάβαζαν εὐκὲς καὶ παρακλησες, γιὰ νὰ γένουν καλά. Γι' αὐτὸ καὶ ἀπ' ὅλους τοὺς ἑλληνοεξωμότες οἱ Κονιτσιῶτες ὄχι μόνον δὲν μισοῦσαν τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγαποῦσαν καὶ τοὺς προστάτευαν καὶ τοὺς βοηθοῦσαν. Αὐτοὶ προσκάλεσαν ἀπὸ διάφορα χωριὰ Χριστιανούς, ποὺ βρίσκονται σήμερα στὴν Κόνιτσα, τοὺς ἔχτισαν σπίτια, τοὺς βοήθησαν, καὶ ὀλίγο κατ' ὀλίγον ἔφτασαν ἀπὸ πενήντα χρόνια καὶ πλεότερο τὰ σπίτια τὰ χριστιανικά νὰ γένουν πλεότερα ἀπὸ τὰ τούρκικα, καί, Τοῦρκοι καὶ Χριστιανοί, ἔζησαν πάντα ἀγαπημένοι.

Αὕτῃ ἡ ἀρμονία ἀνάμεσά Τούρκων καὶ Χριστιανῶν τῆς Κόνιτσας βάσταξε ἀκέραια ὡς τὲς μέρες ποὺ ῥθε ὁ Σουλτάν Χαμίτης στὸν αὐτοκρατορικὸ θρόνον τῆς Πόλης. Ἀπὸ τότε, ὅπως καὶ σ' ἄλλην τὴν ἄλλην Τουρκιά, ἄλλαξαν καὶ στὴν Κόνιτσα τὰ πράγματα. Ἡ κατασκοπεία εἶχε φθάσει σ' ἐπιστημονικὴ περιωπή, καὶ ὁ μισαλλόδοξος μουσουλμανικὸς φανατισμὸς στὸ κατακόρυφο. Ἀλλ' ἡ μεγαλύτερη κατασκοπεία γένονταν ἐναντίον τῶν Τούρκων, καὶ ἀλοίμονο σ' ἐκεῖνον τὸν Τοῦρκο, ποὺ θὰ καταγγέλλονταν ὅτι ἔστειλε κηρί, λάδι ἢ λαμπάδες σ' ἐκκλησιά, ἢ ὅτι προσκάλεσε παπὰ στὸ σπίτι του γιὰ θρησκευτικὸ διάβασμα! Ἀμέσως τζουρλάλι ὅτι δὲν ἦταν γνήσιος καὶ σωστὸς μουσουλμάνος, καὶ τὸ λιγότερο ποὺ ἔχε νὰ πάθῃ, θὰ ἦταν ἐξορία στὴ Συρία ἢ στὴν Ἀραβίαν!

Ἀλλὰ καὶ οἱ παπάδες κιντύνευαν νὰ τιμωρηθοῦν αὐστηρὰ ἀπὸ τὴν τουρκικὴ Κυβέρνηση, ἂν καταγγέλλονταν ὅτι ἐλάβαιναν ἀπὸ μουσουλμάνο λάδι, κηρί ἢ λαμπάδες γιὰ τὴν ἐκκλησιά, ἢ πῆγγαιναν νὰ διαβάσουν παρακλησες στὰ τουρκόσπιτα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Μητροπολίτης τῆς Κόνιτσας τοὺς διάταζε νὰ μὴν ἔχουν πλιά, σὰν καὶ πρίν, καμιὰ σχέση μετὰ τὰ τουρκόσπιτα, γιὰτ' ἦταν μεγάλη τάχα καὶ ἀσυγχώρητη ἁμαρτία νὰ δίνουν «τὰ ἅγια τοῖς κυσί» — στὰ σκυλιά· καὶ ὅτι ἂν μάθαινε στὸ ἐξῆς ὅτι ἓνας παπὰς μῆκε σὲ τούρκικο σπίτι, κρυφὰ ἢ φανερά, θὰ τὸν ἔκανε ἀργὸ (πάσης ἱεροπραξίας). Ἔτσι τραβήχτηκαν οἱ παπάδες ἀπὸ τὰ τουρκόσπιτα, καὶ αὐτὸ βάσταξε γιὰ κάμποσον καιρὸ. Ἀλλ' οἱ Τούρκισσες τῆς Κόνιτσας, ποὺ ἦταν συνηθισμένες, μ' ὄλην τὴν ἐγκατάστασιν ἐκεῖ ἐπιστημόνων γιατρῶν, νὰ προστρέχουν, καὶ στὴν παραμικρότερη ἀρρώστια, στοὺς παπάδες καὶ στὲς ἐκκλησιές, προτιμοῦσαν νὰ πεθαίνουν καλύτερα, παρά νὰ δέχωνται γιατρὸ καὶ νὰ πάρουν γιατρικά. Κανένας ὅμως παπὰς δὲν δέχονταν πλιά νὰ πάῃ σὲ τούρκικο σπίτι, οὔτε νὰ δεχθῇ τούρκικα τάματα, φοβούμενος καὶ τὴ μεγάλη καὶ ἀσυγχώρητη ἁμαρτία καὶ τὴν τιμωρία, καὶ ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα καὶ ἀπὸ τὴν τουρκικὴ ἀρχή, τὸ χειρότερο. Ἀλλ' ἡ παντοδύναμη βία δὲν τ' ἄκουε αὐτὰ καὶ τὰ ὑπερπήδησε ὅλα.

ούσα ἐπαρχίας,
πλάχνα της. Τό-
ῆταν χριστιανι-
τειδῇ ὅμως τοὺς
οὺς τυραννοῦσαν
ρα τουρκεμένοι,
ητοι στὴν πίστη

μιὰ σαρανταριά
ια γιὰ πλιατσι-
όχει σήμερα, καὶ
άσουν καὶ ἀναγ-
ες, τρεῖς μέρες
ι τὰ καλύτερα
ε καὶ δὲν μπο-
πλιατσικολο-
φορτωμένοι.
καὶ μ' ὅ,τι

ἔ, ἅμα θὰ μα-
ῶτες, γιὰ νὰ
κν κρυφὰ τὸν
Χριστιανῶν,
βικινῶν, δια-
νοί, ἦταν λη-
λελαν οἱ Λε-
ιν νὰ κάνουν
τ' αὐγά τους

ὡς ἓνα διά-
ουν τὲς ἐκ-
αμιά. Ἀλ-
ρησαν ἀπὸ
ς τοὺς πα-
ὸν σ' ἐποχῇ
ξακουστὰ
οὔ Θεοῦ),
παπάδες.
κινική τους

Μιά νύχτα παρουσιάζεται στο σπίτι του παπα-Γιώργη ένας Τούρκος και του λέγει:

— Νά κοιτάσης, παπα-Γιώργη, στο σπίτι μου, πολύ σέ παρακλώ, νά μοῦ διαβάσης μία εὐκή στη γυναίκα μου, γιατί ἔχει δυὸ μέρες μὲ τοὺς πόνους, καὶ δὲν μπορεῖ νά γεννήσῃ ἀκόμα.

— Ἀλλά, εὐλογημένε... (Φτοῦ! φτοῦ! τὸν θεοκατάρατο τὸν Ἀγαρηνό!, εἶπε μέσα του ὁ παπα-Γιώργης, γιατί ὀνόμασε «εὐλογημένον» τὸν ἀλλόπιστον Τούρκο)... Ἀλλά, ἀγά μου, φοβοῦμαι νά ῥθω, γιατί θά τὸ μάθῃ ὁ καϊμακάμης καὶ θά μὲ κάνῃ ἐξορία! Δὲν ἔρχομαι! Πήγαινε στὴν εὐκή τοῦ Θεοῦ... (Φτοῦ! φτοῦ! πάλε τὸν θεοκατάρατο τὸν Ἀγαρηνό!, ξανάειπε πάλε μέσα του ὁ παπάς). Πήγαινε στοῦ καλὸ, ἀγά μου! Πήγαινε στοῦ καλὸ! Μὴ μὲ πάρης στοῦ λαιμὸ σου!

Βλέποντας ὁ Τούρκος τὴν ἐπίμονη ἄρνηση τοῦ παπᾶ, ἔφυγε, ἀλλὰ σὲ λίγο ξαναγύρισε καὶ τοῦ εἶπε ἄγρια καὶ ἀπελπισμένα:

— Θά ῥθῃς, παπά! Ἀλλιῶτικα δὲν γίνεται! Πεθαίνει ἡ γυναίκα μου! Δὲν μπορεῖ νά γεννήσῃ καὶ φωνάζει: «Φέρτε μου τὸν παπα-Γιώργη, ποὺ μὲ γλύτωσε καὶ στὴν ἄλλη μου γέννα μὲ τὸ διάβασμά του!».

— Σὲ λυποῦμαι πολὺ, ἀγά μου, μ' αὐτὰ ποὺ μοῦ λές, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νά ῥθῶ... Φοβοῦμαι, σοῦ εἶπα, τὸν καϊμακάμη...

Τότε ὁ Τούρκος βγάζει μι' ἀστραφτερὴ μαχαίρα καὶ τοῦ λέει:

— Τὴ γλέπεις αὐτήν, παπά; Ἡ ἔρχεσαι, ἡ στὴν ἔχωσα στὰ στήθια!

Καὶ πετοῦσαν τὰ μάτια τοῦ φωτιές. Τί νά ἔκανε τότε ὁ καημένος ὁ παπα-Γιώργης;

Ἀπ' τὴ μιὰ μεριά ἡ μεγάλη καὶ ἀσυγχώρητη ἁμαρτία, ποὺ θά πετοῦσαν τ' ἄγρια στὰ σκυλιά, τοῖς κυσί, ὅπως εἶχε πεῖ ὁ Μητροπολίτης, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ φόβος μὴν τὸ μάθῃ καὶ ὁ καϊμακάμης καὶ ὁ Μητροπολίτης! Ἐμπρὸς βαθὺ καὶ πίσω ρέμα. Ἀλλά καὶ «παπὰς δεμένος γράφει καὶ ξεγράφει». Κι ἔτσι θέλοντας καὶ μὴ, πῆρε τὸ εὐχολόγι του, τὸ πετραχήλι του, ἓνα κηρὶ καὶ λίγο θυμίαμα καὶ ἀκολούθησε τὸν Τούρκο τρέμοντας ἀπὸ τὸ φόβο του. Φτάνοντας στοῦ τουρκόσπιτο, διάβασε παράκληση, καὶ ὦ τοῦ θάματος, ὕστερ' ἀπὸ μισὴ ὥρα γέννησε ἡ Τούρκισσα!

Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, κρυφὰ - κρυφὰ, τὸ ἔμαθαν ὅλες οἱ Τούρκισσες τῆς Κόνιτσας ὅτι ἡ Φατμέ τοῦ Χασάν Ζέλφου δὲν μποροῦσε νά γεννήσῃ, προσκάλεσε τὸν παπα-Γιώργη νά τὴν διαβάσῃ, καὶ μόλις τὴν διάβασε, γέννησε μιὰ χαρά...

Κι ἔλεγαν οἱ Τούρκισσες:

— Μωρέ, τί καλὸ διάβασμα ἔχει ὁ παπα-Γιώργης! Ἄμα διαβάσῃ, πιάνει ἀμέσως τὸ διάβασμά του!

— Βαλλαῖ, εἶναι ἅγιος ἄνθρωπος! Διαβάζει καὶ τὸν ἀκούει ὁ Θεός!

— Τί πειράζει ποὺ εἶναι Χριστιανός; Τὸν ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἔχει στοῦ

χουσμέτι τοῦ

Ὀλοῦ παιδ

— Νοικ

— Πόσο

παίρνουν Το

τὸν παπα-Γ

Κι ἔτσι

τῆς Κόνιτσα

τους, στ' ἀδ

Ὁ παπ

βασμα», καὶ

ρώστησε καὶ

γιατροί. Κιν

χανούμισσα

τῆς καϊμακά

— Καημ

διαβάσῃ τὸ

— Τί λέ

Κονιτσιώτισ

κάνῃ καλὰ τ

— Ἀκου

τὸ παιδί σου

Πέρασσ

νας ὄχι μόνο

τέρευε. Τότε,

κάλεσε τὸν π

χρονῶν παλι

παπᾶ καὶ στ

φὰ ὁ παπὰς τ

γῆς τὸ καθῆσ

σε μὲ μοσχολ

καϊμακάμαιο

— Ἡ δύ

νη καλὰ τὸ π

Καθὼς τ

κόπηκε ἡ θέρ

Ἔμαθε

καὶ φανατικὸς

τοὺς Χριστιαν

κέρασμα καὶ



χουσμέτι του. 'Ο Θεός έπλασε και τούς Τούρκους και τούς Χριστιανούς. "Όλους παιδιά του μάς έχει . . .

—Νοικοκύρης είναι και όποιον θέλει παίρνει στό χουσμέτι του . . .

—Πόσοι Τούρκοι είναι που παίρνουν Χριστιανούς στη δούλεψή τους και δέν παίρνουν Τούρκους. "Έτσι κι ό Θεός—προσκυνοῦμε τ' όνομά του—έχει πάρει τόν παπα-Γιώργη από τόν τόπο μας.

Κι έτσι ό παπα - Γιώργης έγινε άξιαγάπητος σ' όλο τό τουρκογυναικαρειό τῆς Κόνιτσας. Κι ή άγάπη μεταδόθηκε από τές Τούρκισσες στούς άντρες τους, στ' άδέλφια τους και στούς γονέους τους.

'Ο παπα-Γιώργης μπαινόβγαινε τές νύχτες στά τουρκόσπιτα «για διάβασμα», και δέν τόν μαρτυροῦσε κανένας στόν καϊμακάμη. Κάποτε όμως άρρώστησε κι ένα παιδί τοῦ καϊμακάμη και δέν μπορούσαν νά τό κάνουν καλά οί γιατροί. Κιντόνευε και σώνονταν μέρα με τή μέρα. Μιά χανούμισσα, ή πρώτη χανούμισσα τῆς Κόνιτσας, ή γυναίκα τοῦ όνομαστοῦ Σιαχίν-μπέη, φιλινάδα τῆς καϊμακάμυνας, τῆς εἶπε μιá μέρα:

—Καημένη, Χατιτζέ-Χανούμ! Δέν φωνάζεις τόν παπα - Γιώργη νά σοῦ διαβάσῃ τό παιδί σου, νά γένῃ καλά;

—Τί λές αὐτοῦ, Χανούμ-έφέντη, τῆς εἶπε ή καϊμακάμυνα, πού δέν ἦταν Κονιτσιώτισσα και δέν πίστευε στά χριστιανικά άγιωτικά. Πῶς είναι δυνατό νά κάνῃ καλά τό παιδί μου τό διάβασμα ενός γκιαούρη;

—"Ακου με, Χανούμ-έφέντη! τῆς εἶπε πάλε εκείνη. "Αν θέλῃς νά γένῃ τό παιδί σου καλά, νά πάρῃς τόν παπα-Γιώργη νά σοῦ τό διαβάσῃ . . .

Πέρασαν μέρες, βδομάδες, ἴσως και μήνες, και τό παιδί τῆς καϊμακάμυνας ὄχι μόνον δέν γένονταν καλά με τά γιατρικά τῶν γιατρῶν, αλλά και χειροτέρευε. Τότε, στήν άπελπισιά της, μιá βραδιά, κρυφά από τόν άντρα της, προσκάλεσε τόν παπα-Γιώργη και τό διάβασε. Τ' άρρωστο παιδί, έφτά-ὀχτώ χρονῶν παλικάρακι, αιστάνθηκε έναν έσωτερικό κλονισμό στήν εμφάνισή τοῦ παπᾶ και στίς προφυλάξεις πού μεταχειρίστηκε ή μητέρα του για νά μπῇ κρυφά ό παπᾶς τή νύχτα στό διαμέρισμά της, κι άρχισε νά τρέμῃ. 'Ο παπα-Γιώργης τό καθυσόχασε με ήμερον τρόπο, τοῦ διάβασε τήν παράκληση, τό θυμιάτισε με μωσχολίβανο, τό σταύρωσε με τόν Τιμιο Σταυρό και φεύγοντας εἶπε στήν καϊμακάμυνα:

—'Η δύναμη τοῦ Θεοῦ κι ὄχι ή δική μου, τοῦ ανάζιου άμαρτωλοῦ θά κάνει καλά τό παιδί σου . . .

Καθῶς τό εἶπε ό παπα-Γιώργης, έτσι κι έγινε. "Από εκείνη τή νύχτα κόπηκε ή θερμῇ τοῦ παιδιοῦ και σέ λίγες μέρες έγινε καλά.

"Εμαθε κι ό καϊμακάμης τήν αίτία τῆς θεραπείας τοῦ παιδιοῦ του, κι αν και φανατικός μωσουλμάνος—γιατί δέν ἦταν Κονιτσιώτης—και δέν άγαποῦσε τούς Χριστιανούς, φώναζε κρυφά τόν παπα-Γιώργη και τῶδωκε δέκα λίρες κέρασμα και συνάμα τήν άδεια νά διαβάζῃ έλεύθερα στά τουρκικά τά σπίτια,

ἀλλὰ μὲ μεγάλη προσοχή, νὰ μὴν τὸ μάθῃ ἡ ἀστυνομία ἢ κανένας χαφιές, γιατί τότε, ὡς καϊμακάμης, θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ τὸν καταδιώξῃ.

Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ μείνῃ γιὰ πολὺ κρυφὸ ἓνα πράγμα πού τὸ ξέρουν πολλοί. Τὰ πολλὰ τὰ λάδια, τὰ πολλὰ τὰ κηριὰ κι οἱ πολλὲς καὶ χοντρές λαμπάδες πού πήγαινε ὁ παπα-Γιώργης στὴν ἐκκλησιά, χωρὶς νὰ φανερώνῃ ἀπὸ ποῦ στέλλονταν, ἔδωκαν τὴν ὑπόνοια στοὺς ἄλλους παπάδες καὶ στοὺς ἐφοροεπιτρόπους τῆς ἐκκλησιᾶς, ὅτι ὁ παπα-Γιώργης βρίσκονταν σὲ σχέσεις μὲ τουρκόσπιτα καὶ διάβαζε κρυφοπαρακλῆσες σὲ Τούρκους. Κι ἔπρεπε, ἂν ὄχι ἀπὸ κακία, ἀλλ' ἀπὸ καθῆκον, νὰ καταγγείλουν τὸ πράγμα στὸν Μητροπολίτη.

Ὁ Μητροπολίτης, μὴ ὄντας ἐντόπιος καὶ ζυμωμένος μὲ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου, καὶ λίγα μόνον χρόνια εὐρισκόμενος στὴν Κόνιτσα, δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτούμενη ἀντίληψη ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἂν καὶ ἱκανὸς ἱεράρχης κατὰ τ' ἄλλα, κι ἅμα τοῦ καταγγέλθηκε ὅτι ὁ παπα-Γιώργης διάβαζε παρακλῆσες σὲ τουρκόσπιτα («σταύρωσον! σταύρωσον!»), τὸν ἔκανε ἀργὸ «πάσης ἱεροπραξίας» ἐπ' ἀόριστον!

Σὰν ἀστροπέλεκας κακὸς ἔπεσε στὸ κεφάλι τοῦ καημένου τοῦ παπα-Γιώργη ἡ ἀδικη αὐτὴ καταδίκη καὶ θέλησε νὰ δικαιολογηθῇ στὸν Μητροπολίτη, ἀλλὰ πού νὰ τὸν ἀκούσῃ ἐκεῖνος! Εἶχε γίνῃ θηρίο!

Ὁ παπα-Γιώργης ἦταν καλὸς Χριστιανὸς κι ὑπόμενε μὲ χριστιανικὴ ὑπομονὴ τὴν ἀδικία πού τοῦ 'χε κάνει ὁ Μητροπολίτης, ἀλλ' ἡ καταδίκη του ἀναστάτωσε τὴ χριστιανικὴ κοινότητα ἐναντίον του. Κι ἐνῶ, λίγα χρόνια πρίν, ὅλοι οἱ παπάδες τῆς Κόνιτσας διάβαζαν στὰ τούρκικα σπίτια, τώρα βρέθηκε νὰ θεωρηθῇ αὐτὸ «μεγάλῃ κι ἀσυγχώρητῃ ἁμαρτία» εἰς βάρος τοῦ παπα-Γιώργη.

Ἡ «μεγάλῃ κι ἀσυγχώρητῃ ἁμαρτία» τοῦ παπα-Γιώργη ἄρχισε ἀπὸ λίγο-λίγο νὰ μεγαλώνῃ, σὰν τὴ ψείρα τοῦ παραμυθιοῦ, πού δὲν τὴ χωροῦσε οὔτε τὸ σπίτι, κι ἔλεγαν κρυφὰ ὁ κόσμος, γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἀκοῦν οἱ Τούρκοι:

—Διαβάζει εὐκὲς καὶ παρακλῆσες στὰ τούρκικα τὰ σπίτια! Ἀκοῦς ἐκεῖ, ὁ τραγογένης!

—Δὲν εἶν' αὐτὸ μονάχα... ἀλλὰ μπαίνει καὶ διαβάζει καὶ στὰ τζαμιά!

...

—Ἐγὼ ξέρω ὅτι μνημόνευε στὴν προσκίμιδῃ κι ὀνόματα: Φατμέ, Χατιτζέ, Νεφιγέ, Ναϊλέ, ὅλες τὲς Τούρκισσες τῆς Κόνιτσας, κι εὐχονταν μέσα στὴν ἐκκλησιά «ὕπὲρ υἱείας καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν» τῶν ἁλλοπίστων!

—Ὅλα ἐκεῖνα τὰ πολλὰ κηριὰ κι ὅλες ἐκεῖνες οἱ μεγάλες λαμπάδες στὴν ἐκκλησιᾶ, πού θέλουν χρόνια νὰ καγοῦν, εἶναι τούρκικα τάματα!

—Τί ἀνακατεύονται οἱ Τούρκοι στὰ δικά μας τ' ἀγιωτικὰ καὶ τὰ θρησκευτικά; Ἐμεῖς δὲν ἀνακατεύομαστε στὰ δικά τους... Ἄν ἀναγνωρίζουν τὴ θρησκεία μας ὡς ἀνώτερη ἀπὸ τὴ δική τους, ἄς γένουν Χριστιανοί, ὅπως ἦταν κι οἱ παπποῦδες τους ἄλλοτε!

—Τὸν

μισοτούρκικ

Μὴν μ

λεος στὴ συ

ἐφημερία το

πλιότερο οὔ

Μόνον στὸ Π

ἦταν τόσο ε

Ἀλλὰ κι ἂν

ἢ νὰ διαβάσ

—«Ὁ ὁ

κὴ ρήση, κι ε

Πῶς ζο

φαιρέσει τὸ

τερο, πού ἦτ

καὶ πού τὸν π

παροιμία. Ἄ

ποῦχε ὅλη τὴ

πολίτης μὲ τ

κανες ἀργὸ τ

δια καὶ προσ

Κόνιτσα τὸ γ

κατηγορήση

καὶ τότε ἀλίμ

ὁ παπα-Γιώρ

μένη κι ἄφτα

τροπολίτης σ

Ὡς φωτε

τάδι τῆς ἀπε

εἶχε κι ὁ νέος

Δὲν θὰ τοῦ 'μ

μπροστὰ ἀπὸ

Προσπαθ

πολίτη, καὶ δ

γιατί διάβαζε

τερο τὸ γόητρο

τῶν Τούρκων

ἂν τὸν προσκαλ

σπίτι του χότζ

βάσματα πῶκαν



—Τὸν ἀθεόφοβο τὸν παπα-Γιώργη! Ἀκοῦς νὰ μᾶς κάνη τὴν ἐκκλησιά μισοτούρκικη!

Μὴν μπορώντας πιά νὰ δικαιολογηθῇ ὁ παπα-Γιώργης, δὲν ἔβρισκε ἕλεος στὴ συνείδηση κανενὸς Χριστιανοῦ. Ὡς τότε ζοῦσε στὸ σπίτι του μὲ τὴν ἡμέρα του καὶ μὲ τὸ πετραχήλι, καὶ τώρα τὰ ἔχανε καὶ τὰ δυό! Ἐχανε, οὔτε πλιότερο οὔτε λιγότερο, τὸ ψωμί ἀπὸ τὸ στόμα του! Τί νὰ γένη; Τί νὰ κάνη; Μόνον στὸ Πατριαρχεῖο μπορούσε νὰ κλαυτῇ καὶ νὰ βρῇ τὸ δίκιο του, ἀλλὰ δὲν ἦταν τόσο εὐκολο νὰ πάη ἀπὸ τὴν Κόνιτσα στὴν Πόλη, στὸ Πατριαρχεῖο. Ἀλλὰ κι ἂν μπορούσε νὰ πάη, θὰ καταδέχονταν νὰ τὸν ἀκούσῃ ὁ Πατριάρχης ἢ νὰ διαβάσῃ τὴν ἀναφορά του; Κι ἔκανε ὑπομονή.

—«Ὁ ὑπομείνας σωθήσεται», ἔλεγε μέσα του, ψιθυρίζοντας τὴν εὐαγγελικὴν ῥήσιν, κι εἶχε τὴν ἐλπίδα στὸ Θεὸ καὶ στὸ δίκιο του.

Πῶς ζοῦσε ὁ καημένος ὁ παπα-Γιώργης ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ τοῦ ἔχε ἀφαιρέσει τὸ πετραχήλι ὁ Μητροπολίτης; Ἐνας Θεὸς τῷ ἔφερε! Καὶ τὸ χειρότερο, ποὺ ἦταν ἀναγκασμένος νὰ πονᾷ καὶ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ πῇ τί τὸν πονάει καὶ ποῦ τὸν πονάει! «Ἄν σὲ βαρέσῃ ὁ Κατῆς, ποῦ θὰ πᾶς νὰ κριθῇς;» λέγει μιὰ παροιμία. Ἄν μάθαιναν οἱ Τούρκοι τὴν τιμωρία του, καὶ μάλιστα ὁ καϊμακάμης, ποῦχε ὅλη τὴ δύναμιν τῆς ἐξουσίας στὰ χέρια του, θὰ τὰ ἔχε ἄσκημα ὁ Μητροπολίτης μὲ τὴν τούρκικη Διοίκηση... Δὲν θὰ τοῦ ἔλεγε ἡ Διοίκηση «γιατί ἔκανες ἄργον τὸν παπα-Γιώργη;» ἀλλ' εἶχε ὅλα τὰ μέσα νὰ τοῦ φέρῃ τόσα ἐμπόδια καὶ προσκόμματα στὴν ὑπηρεσία του, ὥστε ν' ἀναγκασθῇ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κόνιτσα τὸ γρηγορώτερο. Τὸ εὐκολώτερο ἀκόμα ἦταν ὅτι μπορούσε καὶ νὰ τὸν κατηγορήσῃ στὸ Ὑπουργεῖο ὅτι εἶναι συνεννοημένος μὲ τὸ ἐλληνικὸ κομιτάτο καὶ τότε ἀλίμονό του! Αὐτὴ ἡ κατάστασις βάσταξε κάμποσους μῆνες πῶς βλέπε ὁ παπα-Γιώργης τὸ ψωμοκάρβελό του ἀπὸ μακριά, καὶ τοῦ φαίνονταν ὡς χαμένην κι ἄφταστη εὐτυχία, ὅταν κατὰ θεῖαν πρόνοιαν μετατέθηκε ἐκεῖνος ὁ Μητροπολίτης στὴν Ἀνατολή κι ἔρχονταν νέος Μητροπολίτης.

Ὡς φωτεινὴ ἀκτίνα ἐλπίδας ἔλαμψε αὐτῇ τῇ εἰδήσει μέσα στὸ φοβερὸ σκοτάδι τῆς ἀπελπισίας ποὺ βρίσκονταν ὁ δύστηνος παπα-Γιώργης. Ἀλλ' ἂν εἶχε κι ὁ νέος Μητροπολίτης τὴν ἴδια ἀντίληψιν τοῦ παλίου, τί θὰ γένονταν τότε; Δὲν θὰ τοῦ ἔμενε τίποτε ἄλλο τότε, παρὰ νὰ πέσῃ στὸ ποτάμι ποὺ περνοῦσε μπροστὰ ἀπὸ τὴν Κόνιτσα καὶ νὰ πνιγῇ!

Προσπαθοῦσε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν καταδίκη του ἀπὸ μέρος τοῦ Μητροπολίτη, καὶ δὲν μπορούσε νὰ παραδεχτῇ ὅτι ἦταν φταίχτης. Καταδικάστηκε, γιατί διάβαζε εὐκὲς καὶ παρακλήσεις στὰ τουρκόσπιτα. Ἀλλ' αὐτὸ ὕψωνε πλιότερο τὸ γόητρο τῆς ἐκκλησίας μας καὶ ταπεινῶνε τὸ πῆμα καὶ στὴ συνείδηση τῶν Τούρκων καὶ στὴ συνείδηση τῶν Χριστιανῶν! Τὸ ἀντίθετο θὰ ἦταν κακὸ, ἂν τὸν προσκαλοῦσαν οἱ Τούρκοι νὰ πάη κι ἀρνιόνταν νὰ πάη, ἢ ἂν δέχονταν στὸ σπίτι του χότζα νὰ τοῦ διαβάξῃ ἐκεῖνος τούρκικες εὐκὲς καὶ ντουάδες. Τὰ διαβάσματα πῶς ἔκανε αὐτὸς δὲν εἶχαν ὡς σκοπὸ νὰ κάνουν τοὺς Χριστιανούς Τούρ-

κους, αλλά τούς Τούρκους Χριστιανούς. Καί στο κάτω-κάτω δὲν ἐπιζητοῦσε αὐτὸς νὰ πηγαίνει νὰ διαβάξῃ στὰ τούρκικα σπίτια, ἀλλὰ προσκαλοῦνταν, κι ἂν ἤθελε ν' ἀρνηθῇ, δούλευε κι ἡ βία τῆς μαχαίρας! Οἱ Τούρκοι πρόστρεχαν στὸ ἔλεος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας κι ὄχι αὐτὸς στὸ ἔλεος τῆς τούρκικης. Καί συναρμολογώντας κι ἀνακεφαλαιώνοντας ὅλα τὰ «ὑπὲρ» καὶ τὰ «κατὰ», ἔφτανε στὸ συμπέρασμα νὰ ἐλπίζῃ ὅτι ὁ νέος Μητροπολίτης θ' ἄκουε μ' εὐμένεια τὴν ἀπολογία του καὶ δὲν θὰ τοῦ 'βρισκε φταίξιμο, ἢ, τουλάχιστον, θὰ τὸν λυπιόνταν καὶ θὰ τοῦ 'δινε τὸ πετραχήλι του καὶ τὴν ἐνορία του.

Ὑστερα ἀπὸ κάμποσες μέρες μαθεύτηκε τηλεγραφικῶς ὅτι ὁ νέος Μητροπολίτης εἶχε φτάσει στὰ Γιάννινα, καὶ τὸ ἐπόμενο Σάββατο βράδυ θὰ ἦταν στὴν Κόνιτσα.

Μιά ζέστη καὶ μιὰ κρύο τοῦ 'ρθε τοῦ παπα-Γιώργη ἡ εἶδηση τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Μητροπολίτη. Ἦθελε ν' ἀργοῦσε ἀκόμα, γιὰ νὰ 'χῃ τὸν καιρὸ νὰ σκεφτῇ βαθύτερα πῶς ἔπρεπε ν' ἀπολογηθῇ καλύτερα. Ἀλλ' ἀφοῦ οὕτως ἢ ἄλλως θὰ 'ρχονταν τὸ Σάββατο ὁ Μητροπολίτης, καλῶς νὰ 'ρχονταν.

Τέλος ὁ Μητροπολίτης ἔφτασε τὸ Σάββατο στὴν Κόνιτσα μὲ τιμητικὴ συνοδεία τριῶν-τεσσάρων καβαλαραίων χωροφυλάκων ἀπὸ τὰ Γιάννινα, κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ὁλός ὁ χριστιανικὸς κόσμος τῆς Κόνιτσας καὶ τῶν περιχώρων μὲ τὸν πρωτοσύγκελλο καὶ τοὺς παπάδες «ἐπὶ κεφαλῆς», τὸν δέχτηκε μισὴ ὥρα μακριὰ ἀπὸ τὴ χώρα. Παρακολούθησε ἀπὸ μακριὰ κι ὁ παπα-Γιώργης τὴν μητροπολιτικὴν ὑποδοχὴ σὰν ἀποδιοπομπαῖος τράγος, φοβούμενος μὴν τοῦ γίνῃ καμιά ἀποδοκιμασία, κι ἦταν σὰν νὰ πῆγε καὶ σὰν νὰ μὴν πῆγε στὴν ὑποδοχὴ.

Ὑστερα ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μητροπολίτη στὴν Κόνιτσα, πρόβαλε τὸ σπουδαῖο ζήτημα στὸν παπα-Γιώργη: τὸ νὰ παρουσιαστῇ μπροστά του. Συλλογιόνταν πῶς νὰ παρουσιαστῇ καὶ τί νὰ εἰπῇ καὶ πάλι δειλίαζε. Τὴ μιὰ στιγμὴ τ' ἀποφάσιζε νὰ παρουσιαστῇ σήμερα καὶ τὴν ἄλλη τ' ἀνάβαλνε γι' αὔριο. Αὐτὴ ἡ διβουλία βάσταξε ἀπάνω-κάτω δυὸ βδομάδες, καὶ θὰ βαστοῦσε ποιοὺς ξέρει πόσο, ἂν μιὰ μέρα δὲν ἐπέβαλλε στὸν ἑαυτὸ του νὰ πάγῃ, καὶ γιὰ νὰ μὴν τ' ἀναβάλλῃ πάλε, σὰν πρὶν, ἐρκίστηκε στὴν ἱεροσύνη του καὶ στὸ πετραχήλι του νὰ πάγῃ χωρὶς ἄλλο ἐκείνην τὴν ἡμέρα. Κι ἔτσι, μιὰ καὶ δυὸ καὶ στὴν Μητρόπολη! Ἡ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάθους. Παρουσιάστηκε στὸν Μητροπολίτη, τοῦ 'κα-νε τὴν ἀπαιτούμενη μετάνοια μὲ γονυκλισία καὶ τοῦ φίλησε τὸ χέρι.

— Ποιὸς εἶσαι ἐσύ, παπά μου, κι ἀπὸ ποῦ εἶσαι; τὸν ρώτησε ὁ Μητροπολίτης μὲ πατρικὸ ὕφος, ποῦ δὲν ὁμοίαζε καθόλου μὲ τὸ συνηθισμένο τῶν ἀρχιερέων.

— Εἶμαι ὁ παπα-Γιώργης ἀπ' ἐδῶ μέσα, ἀπὸ τὴν Κόνιτσα, ἀπάντησε ὁ παπα-Γιώργης.

— Ποιὸς παπα-Γιώργης; Ξαναρώτησε ὁ Μητροπολίτης· δὲν σ' εἶδα καμιά μέρα ἐδῶ... Μήπως ἔλειπες; Ποῦ ἐφημερεύεις;

—Εἰ

—Κο

—Γι

—Κο

—...

—Πέ

βαίνει πολ

πεικῆς, ὁ

—Τὸ

μεγάλο ἢ

ἐδῶ μέσα

κὲς καὶ πε

ήθιο ἐδῶ :

παρὰ λίγο

λα, Δεσπέ

μαχαίρα ο

Κι ἐ

—Αὐ

πολίτης;

—Αὐ

—Στ

—Στ

μόνον ἦτα

—Αἰ

ήθεια τῶν

γιὰ νὰ τοί

τὸν καταδ

μωρία σου

ρέσης στὰ

γῆσης μαζ

'Ο πι

κε αἰτός!

δόξα του.

Τὸ βε

πάδες τῆς

κεῖνον τὸν

κόσπιτα!

Αὐτὸς

νίνων, ὁ Σ



δὲν ἐπιζητοῦσε
προσκαλοῦνταν, κι
πρόστρεχαν στὸ
τούρκικης. Καὶ
(κατὰ), ἔφτανε
ἐὐμένεια τὴν
θὰ τὸν λυπιόν-

ὁ νέος Μητρο-
πολίτης θὰ ἦταν στὴν

ση τοῦ ἐρχο-
καιρὸ νὰ σκε-
ύτως ἢ ἄλλως

τιμητική συν-
μινά, κατὰ τὰ
ν περιχώρων
ἦκε μισὴ ὥ-
-Γιώργης τῇ
μὴν τοῦ γί-
ρε στὴν ὑπο-

αλε τὸ σπου-
Συλλογιόν-
ἀ στιγμή τ'
αὔριο. Αὐτὴ
ποιὸς ξέρει
ἀ μὴν τ' ἀ-
πραχὴλι του
ν Μητρόπο-
λη, τοῦ 'κα-

Μητροπο-
τῶν ἀρχιε-

ἀπάντησε

εἶδα κα-

—'Εφημέρευα, ἀλλὰ δὲν ἐφημερεύω πλιά...

—Καὶ γιατί;

—Γιατὶ μ' ἔχει κάνει ὁ Μητροπολίτης ἀργὸ ἀπὸ «πάσης ἱεροπραξίας».

—Καὶ γιατί; Μήπως ἔκανες κανένα μεγάλο ἀμάρτημα;

—.....

—Πέ μου τί ἀμάρτημα ἔκανες, κι ἂν δὲν εἶναι πολὺ μεγάλο, κι ἂν δὲν ἀντι-
βαίνει πολὺ στοὺς κανόνες τῆς ἱεροσύνης καὶ τῆς θρησκείας μας, θὰ σοῦ φανῶ ἐ-
πεικῆς, ἂν δείξης τὴν ἀπαιτούμενη μετάνοια...

—Τὸ ἀμάρτημά μου, Σεβασμιώτατε, ἀποκρίθηκε ὁ παπα-Γιώργης,
μεγάλο ἢ μικρὸ δὲν ξέρω, εἶναι ὅτι προσκαλοῦμαι ἀπὸ διάφορα τουρκόσπιτα
ἐδῶ μέσα στὴν Κόνιτσα, ὅταν εἶχαν κανέναν ἄρρωστο, καὶ τοὺς διάβαζα εὐ-
κῆς καὶ παρακλῆσεις, γιὰ νὰ γένῃ καλά... Αὐτό, Δεσπότη μου, ἦταν παλιὸ συν-
ῆθιο ἐδῶ πέρα... "Ολοὶ οἱ παπάδες διάβαζαν στὰ τουρκόσπιτα καὶ δὲν εἶναι
παρὰ λίγος καιρὸς ποὺ μᾶς τὸ ἀπαγόρευσε ὁ Μητροπολίτης. Καὶ μήπως ἤθε-
λα, Δεσπότη μου, νὰ πηγαίνω; Μ' ἔπαιρναν «διὰ τῆς βίας»... μὲ μιὰ τέτοια
μαχαίρα στὸ χέρι!...

Κι ἔκανε τὴ σχετικὴ χειρονομία, γιὰ νὰ δείξῃ τὸ μέγεθος τῆς μαχαίρας.

—Αὐτὸ εἶναι ὅλο κι ὅλο τὸ ἀμάρτημά σου, ποὺ σ' ἔκανε ἀργὸν ὁ Μητρο-
πολίτης;

—Αὐτό, Δεσπότη μου, καὶ μόνο...

—Στὴν ἱεροσύνη σου! Αὐτὸ καὶ μόνον ἦταν;

—Στὴν ἱεροσύνη μου, Δεσπότη μου, καὶ στὸ πετραχήλι μου! Αὐτὸ καὶ
μόνον ἦταν!...

—'Απὸ σήμερα, τοῦ εἶπεν ὁ Μητροπολίτης, συγκινημένος ἀπὸ τὴν παλιὰ συν-
ῆθεια τῶν Τούρκων τῆς Κόνιτσας νὰ προσκαλοῦν παπάδες στὰ σπίτια τους,
γιὰ νὰ τοὺς διαβάσουν, ὅταν ἄρρωστοῦσαν, ποὺ μάθαινε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ
τὸν καταδικασμένο παπα-Γιώργη, εἶσαι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἄδικη τι-
μωρία σου. Πάρε τὸ πετραχήλι σου, διάβαζε εὐκῆς καὶ παρακλῆσεις ὅσες μπο-
ρέσης στὰ τούρκικα τὰ σπίτια, καὶ τὴν ἐρχόμενη Κυριακὴ νὰ ῥθῇς νὰ λειτουρ-
γήσῃς μαζί μου στὴ Μητρόπολη.

Ὁ παπα-Γιώργης μπῆκε δειλὸς σπουργίτης στὴ Μητρόπολη καὶ βγῆ-
κε αἰτός! Φουρντουλοῦσε καὶ δὲν πατοῦσε στὴ γῆ ἀπὸ τὴ χαρὰ του κι ἀπὸ τὴ
δόξα του.

Τὸ βράδυ ἐκείνης τῆς ἡμέρας προσκάλεσε ὁ Μητροπολίτης ὅλους τοὺς πα-
πάδες τῆς Κόνιτσας καὶ τοὺς εἶπε ὅτι θὰ ἔκανε «ἀργὸ πάσης ἱεροπραξίας» ἐ-
κεῖνον τὸν παπά, ποὺ θ' ἀρνιόταν νὰ διαβάσῃ εὐκῆς καὶ παρακλῆσεις στὰ τουρ-
κόσπιτα!

Αὐτὸς ὁ Μητροπολίτης ἦταν ὁ περιώνυμος μέγας Μητροπολίτης Ἰωαν-
νίνων, ὁ Σπυρίδωνας!

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

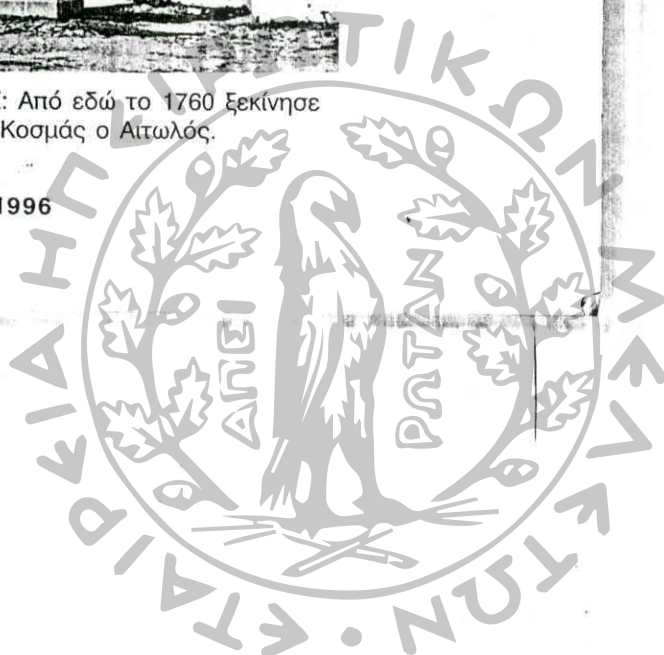
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

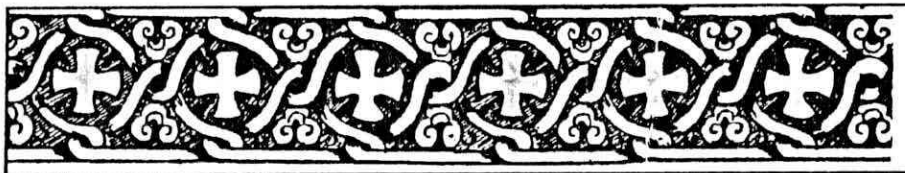
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1974	ΤΕΥΧΟΣ 238 - 239	ΙΟΥΛΙΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1996	Γραφεία: Οδός Μαυρομιχάλη 7, Αθήνα 106 79 - Τηλ.: 36.21.651
--------------------------	---------------------	------------------------------	--



ΜΟΝΗ ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ: Από εδώ το 1760 ξεκίνησε την εθναποστολή του ο Κοσμάς ο Αιτωλός.

ΑΘΗΝΑ 1996





ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ ΒΛΑΧΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Τα 90 χρόνια δράσης της Ηπειρωτικής Εταιρείας έχουν γερά θεμέλια στο έργο σημαντικών προσωπικοτήτων, όπως είναι του αείμνηστου Αρχιεπισκόπου Αθηνών Σπυρίδωνος Βλάχου. Ο Χρήστος Χρηστοβασίλης παρουσίασε το 1918 με τον γλαφυρό Ηπειρώτικο λόγο του μια σημαντική επανατοποθέτηση, με ηρώϊκό στοιχείο το 1907, της Εθναρχούσης Εκκλησίας. Κι έγινε αυτό τότε που φούντωνε ο Νεοτουρκικός Εθνικισμός. Ευτυχώς που στην Ήπειρο είχε φανεί τότε η ευεργετική παρουσία του Ηπειρωτικού Κομιτάτου - Ηπειρωτικής Εταιρείας. Αυτό φαίνεται καθαρά από το Διήγημα του Χρηστοβασίλη: Το Αμάρτημα του παπα - Γιώργη, που ακολουθεί:

ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑ - ΓΙΩΡΓΗ

+ ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Στον μέγαν Μητροπολίτην Ιωαννίνων Κον Κον Σπυρίδωνα

Το αμάρτημα, που θα διηγηθώ έχει γίνει στην Κόνιτσα, λίγα χρόνια πριν ελευθερωθεί από τον Τουρκικό ζυγό.

Η Κόνιτσα είναι η πλειο βορεινή επαρχία της πατρίδας μου, και πρωτεύουσα των μαστοροχωριών, δηλαδή της επαρχίας, που βγάζει τους πλειότερους χτίστες της Ελλάδας, γιατί οι χτίστες λέγονται γενικώς «μαστόροι» όχι μόνον στην Ήπειρο, αλλά και σ' όλη την χέρση Ελλάδα.

Τον καιρό της Τουρκίας η Κόνιτσα ήταν έδρα καϊμακάμη¹, είχε πρωτοδικείο, μοιραρχία χωροφυλακής κι Έλληνα Μητροπολίτη. Είχε και καμιά εξακοσαριά σπίτια, τα λί-

γο πλειότερα ελληνικά και τα λίγο λιγότερα τούρκικα, ή το σωστότερο τουρκοελληνικά, τρεις χιλιάδες ψυχές απάνω κάτω, με όψη πλειότερο χωριού, παρά πόλης. Αλλ' οι Τούρκοι της Κόνιτσας, διαφορετικοί στην αντίληψη απ' όλον τον άλλον Κόσμο, θεωρούσαν τότε την Κόνιτσα πόλη και τα Γιάννινα χωριό και έλεγαν κομπαστικά:

- «Γιάννινα χωριό. Κόντσα κασαμπάς»².

Το ίδιο έλεγαν κι οι Μετσοβίτες για το Μέτσοβό τους, αλλά δεν γνωρίζομεν ιστορικώς αν οι Μετσοβίτες το πήραν αυτό από τους Κονιτσιώτες ή οι Κονιτσιώτες από τους

1. Λέξη περσική = υποδιοικητής, αντισηνταγματάρχης.

2. Λέξη αραβική = πόλη.

Μετσοβίτες, γιατί κι αυτοί έλεγαν:

- «Γιάννινα χωριό. Μέτσοβο κα-
σαμπάς».

Πρίν από διακόσια χρόνια, η Κόνιτσα δεν ήταν πρωτεύουσα επαρχίας, κι ούτε καίμακάμη είχε, ούτε αρχιερέα, κι ούτε έναν Τούρκο στα σπλάχνα της. Τότε ίσως να ήταν μικρότερη και να μην ήταν «κασαμπάς», αλλ' ήταν χριστιανικό χωριό από την μιαν άκρα ως την άλλη, πέ-
ρα και πέρα. Επειδή όμως τους χρι-
στιανούς κατοίκους της Κόνιτσας τους πίεζαν πολύ και τους τυραν-
νούσαν οι γειτόνοι τους, οι Λεσκοβι-
κινοί, που ήταν χρόνια πρωτότερα τουρκεμένοι, υπόφερναν πολύ οι άν-
θρωποι, αλλά βαστούσαν κι έμεναν ακλόνητοι στην πίστη των πατέρων τους, μ' όσα κι αν υπόφερναν. Δυσ-
τυχώς όμως, μια μέρα πέρασαν α-
πό την Κόνιτσα καμιά σαρανταριά Λεσκοβικινοί Τουρκαρβανίτες, πηγαί-
νοντας προς τα Ζαγοροχώρια για πλιατοκολόι, κι επειδή το ποτάμι της Κόνιτσας δεν είχε τότε το γεφύ-
ρι, πώχει σήμερα, κι ήταν πολύ κα-
τεβασμένο από τις βροχές, δεν μπό-
ρεσαν να το περάσουν, κι αναγκά-
στηκαν να μείνουν στην Κόνιτσα. Έμειναν μια μέρα, δύο μέρες, τρεις μέρες, μες στην Κόνιτσα, έτρωγαν κι έπιναν τα καλύτερα φαγητά και τα καλύτερα κρασιά, αλλά βλέπο-
ντας στο τέλος ότι το ποτάμι όλο και κατέβαζε και δεν θα μπορούσαν να περάσουν εύκολα για τα Ζαγο-
ροχώρια, ρίχτηκαν να πλιατοκολογή-
σουν την Κόνιτσα και να γυρίσουν γλίσγωρα στα σπίτια τους φορτωμέ-
νοι. Αλλ' οι Κονιτσιώτες αντιστάθη-
καν με ξύλα και με λιθάρια και μ' ό,τι άρματα είχαν και τους σκότω-
σαν όλους. Αυτό όμως θα επέφερε την τέλεια καταστροφή της Κόνι-
τσας, άμα θα μαθευόταν στο Λεσκο-
βίκι το φονικό, πούχε γίνει. Τότε οι

Κονιτσιώτες, για να γλυτώσουν την καταστροφή και τον βέβαιο θάνατο, προσκάλεσαν κρυφά τον Σιέχη' του Τεκέ' του Πρεμετιού, που ενεργού-
σε τις εξωμοσίες των χριστιανών και τούρκεψαν όλοι! Κι όταν, ύστε-
ρα μαθεύτηκε ο φόνος των Λεσκοβι-
κινών, διεκήρυξε ο Σιέχης ότι ό,τι είχαν κάνει οι Κονιτσιώτες, ως χρι-
στιανοί, ήταν λησμονημένο και συ-
μπαθισμένο τώρα, που έγιναν Τούρ-
κοι, κι αν ήθελαν οι Λεσκοβίνοι να πάρουν το αίμα τους από τους Κο-
νιτσιώτες, θα είχαν να κάνουν μ' ε-
κείνον και μ' όλο το Πρεμέτι, κι έτσι οι Λεσκοβικινοί κάθησαν στ' αυγά τους και δεν ταραχτήκαν πλεια.

Γενόμενοι όμως Τούρκοι οι Κονι-
τσιώτες διατήρησαν κρυφά, ως ένα διάστημα δύο γενεών την χριστιανι-
κότητά τους, και χωρίς να χαλά-
σουν τες εκκλησίες τους, ή να τες μεταβάλουν σε τζαμιά, έχτισαν ιδιαι-
τερα τζαμιά, αλλά λίγο - λίγο, με τον καιρό, απόγιναν Τούρκοι, και μονάχα διατήρησαν από γενεά σε γενεά τον σεβασμό προς κάθε χρι-
στιανικό αγιωτικό και προς τους πα-
πάδες μας και φέρονταν ήπια προς τους χριστιανούς. Έτσι, λοιπόν, σ' εποχή, που δεν υπήρχαν γιατροί, ό-
χι μόνον στην Κόνιτσα, αλλ' ούτε και στα ξακουστά Γιάννινα ακόμα, οι μόνοι γιατροί ήταν οι παπάδες με την «δύναμη του θεού» και χριστι-
ανοί και μωαμεθανοί έτρεχαν στες εκκλησίες και στους παπάδες, κι έ-
τσι οι Τουρκοκονιτσιώτες διατήρη-
σαν ως τα τελευταία την χριστιανική τους συνήθεια να προστρέχουν στες εκκλησιές μας και στους αγί-
ους μας, όταν αρρώσταιναν, κι όχι στα τζαμιά τους και στους χοτζάδες τους. Τούρκοι, λοιπόν, Κονιτσιώτες, αρρωσταίνοντας, έταζαν και πρό-
σφεραν λάδια, κηριά και λαμπάδες στες εκκλησίες, παράγγελναν λει-

1. Λέξη περσική = αρχηγός, ηγούμενος μοναστηριού μωαμεθανικού.

2. Λέξη αραβική = μοναστήρι μωαμεθανικό.



τουργιές και προσφορές και προσκαλούσαν παπάδες στα σπίτια τους και τους διάβαζαν ευκές και παρακλήσεις για να γενούν καλά. Γι' αυτό κι απ' όλους τους ελληνοεξωμότες οι Κονιτσιώτες όχι μόνον δεν μισούσαν τους χριστιανούς, αλλά και τους αγαπούσαν και τους προστάτευαν και τους βοηθούσαν. Αυτοί προσκάλεσαν από διάφορα χωριά Χριστιανούς, που βρίσκονται σήμερα στην Κόνιτσα, τους έχτισαν σπίτια, τους βοήθησαν, κι ολίγο κατ' ολίγο έφτασαν από πενήντα χρόνια και πλειότερο τα σπίτια τα χριστιανικά να γένουν πλειότερα από τα τούρκικα, και Τούρκοι και Χριστιανοί έζησαν πάντα αγαπημένοι.

Αυτή η αρμονία ανάμεσα Τούρκων και Χριστιανών της Κόνιτσας βάσταξε ακέρια ως τες μέρες, που 'ρθε ο Σουλτάν - Χαμίτης στον αυτοκρατορικό θρόνον της Πόλης. Από τότε, όπως και σ' όλην την άλλη Τουρκιά, άλλαξαν και στην Κόνιτσα τα πράγματα. Η κατασκοπεία είχε φτάσει σ' επιστημονική περιωπή, κι ο μισαλλόδοξος μουσουλμανικός φανατισμός στο κατακόρυφο. Αλλ' η μεγαλύτερη κατασκοπεία γένονταν εναντίον των Τούρκων κι αλλοίμονο σ' εκείνον τον Τούρκο, που θα καταγγέλονταν ότι έστειλε κηρί, λάδι ή λαμπάδες σ' εκκλησιά, ή ότι προσκάλεσε παπά στο σπίτι του για θεραπευτικό διάβασμα! Αμέσως τζουρλάλι' ότι δεν ήταν γνήσιος και σωστός μουσουλμάνος, και το λιγότερο, που 'χε να πάθει, ήταν εξορία στην Συρία ή στην Αραπιά!

Αλλά κι οι παπάδες κιντύνευαν να τιμωρηθούν αυστηρά από την τουρκική Κυβέρνηση, αν καταγγέλλονταν ότι ελάβαιναν από μουσουλμάνο λάδι, κηρί ή λαμπάδες για την εκκλησιά, ή πήγαιναν να διαβάσουν παρακλήσεις στα τουρκόσπιτα, γι' αυτό κι ο Μητροπολίτης της Κόνι-

τσας τους διέταξε να μὴν έχουν πλεια, σαν και πριν, καμιά σχέση με τα τουρκόσπιτα, γιατί ήταν μεγάλη τάχα κι ασυγχώρητη αμαρτία να δίνουν τ' άγια («τοις κυσί») στα σκυλιά, κι ότι, αν μάθαινε στο εξής ότι ένας παπάς μπήκε σε τούρκικο σπίτι, κρυφά ή φανερά, θα τον έκανε αργό «πάσης ιεροπραξίας». Έτσι, τραβήχτηκαν οι παπάδες από τα τουρκόσπιτα, κι αυτό βάσταξε για κάμποσον καιρό. Αλλ' οι Τούρκισσες της Κόνιτσας, που ήταν συνηθισμένες, μ' όλην την εγκατάσταση εκεί επιστημόνων γιατρών, να προστρέχουν και στην παραμικρότερη αρρώστεια, στους παπάδες και στες εκκλησίες, προτιμούσαν να πεθάνουν καλύτερα, παρά να δέχονται γιατρό και να πάρουν γιατρικά. Κανένας όμως παπάς δεν δεχόταν πλεια να πάει σε τούρκικο σπίτι, ούτε να δεχτεί τούρκικα τάματα, φοβούμενος και την μεγάλη κι ασυγχώρητη αμαρτία και την τιμωρία, κι από τον Αρχιερέα κι από την τουρκική Αρχή, το χειρότερο. Αλλ' η παντοδύναμη βία δεν τ' άκουε αυτά και τα υπερπήδησε όλα.

Μια νύχτα, παρουσιάζεται στο σπίτι του Παπά Γιώργη ένας Τούρκος και του λέγει:

- Να κοπιάσεις Παπά - Γιώργη, στο σπίτι μου πολύ σε παρακαλώ, να μου διαβάσεις μία ευκή στην γυναίκα μου, γιατί έχει δυο μέρες με τους πόνους και δεν μπορεί να γεννήσει ακόμα.

- Αλλά, ευλογημένε... (Φτου! φτου! τον θεοκατάρατο, τον Αγαρηνό! είπε μέσα του ο Παπά - Γιώργης, γιατί ονόμασε «ευλογημένον» τον αλλόπιστον Τούρκο)... Αλλά, αγά μου, φοβούμαι να 'ρθω, γιατί θα το μάθει ο Καϊμεκάμης και θα με κάνει εξορία! Δεν έρχομαι! Πήγαινε στην ευκή του Θε... (Φτου! φτου! πάλε τον θεοκατάρατο, τον Αγαρη-

1. Λέξη τουρκογαλλική = κατηγορητήριο.



νό! Ξανάειπε πάλε από μέσα του ο παπάς.) Πήγαινε στο καλό, αγά μου! Πήγαινε στο καλό! Μην με πάρεις στον λαιμό σου!

Βλέποντας ο Τούρκος την επίμονη άρνηση του παπά, έφυγε, αλλά σε λίγο ξαναγύρισε και του είπε άγρια κι απελπισμένα:

- Θα 'ρθεις, παπά! Αλλοιώςτικά δεν γένεται! Πεθαίνει η γυναίκα μου! Δεν μπορεί να γεννήσει και φωνάζει:

- «Φέρτε μου τον Παπά - Γιώργη, που με γλύτωσε, και στην άλλη μου την γέννα' με το διάβασμά του!»

- Σε λυπούμαι πολύ, αγά μου, μ' αυτά που μου λες, αλλά δεν μπορώ να 'ρθω... Φοβούμαι, σου είπα, τον Καϊμεκάμη...

Τότε ο Τούρκος βγάζει μί' αστραφτερή μαχαίρα και του λέγει:

- Την γλέπεις αυτήν, παπά; 'Η έρχεσαι, ή στην έχωσα στα στήθια!

Και πετούσαν τα μάτια του φωτιές.

Τι να 'κανε τότε ο καημένος ο Παπά - Γιώργης;

Από την μια μεριά η μεγάλη κι ασυγχώρητη αμαρτία, που θα πετούσε τ' άγια στα σκυλιά, (τοις κυσί), όπως είχε ειπεί ο Μητροπολίτης, κι από την άλλη ο φόβος μην το μάθει κι ο καϊμεκάμης κι ο Μητροπολίτης! Εμπρός βαθύ και πίσω ρέμα. Αλλά και «παπάς δεμένος γράφει και ξεγράφει» κι έτσι, θέλοντας και μη, πήρε το ευκολόγι του, το πετραχήλι του, ένα κηρί και λίγο θυμιάμα κι ακολούθησε τον Τούρκο, τρέμοντας από τον φόβο του. Φτάνοντας στο τουρκόσπιτο, διάβασε παράκληση, κι ω! του θάματος, ύστερα από μισή ώρα, γέννησε η Τούρκισσα!

Από στόμα σε στόμα, κρυφά - κρυφά, το 'μαθαν όλες οι Τούρκισ-

σες της Κόνιτσας, ότι η Φατμέ του Χασάν Ζέλφου, δεν μπορούσε να γεννήσει, προσκάλεσε τον Παπά - Γιώργη να την διαβάσει, και μόλις την διάβασε γέννησε μια χαρά...

Κι έλεγαν οι Τούρκισσες:

- Μωρέ, τι καλό διάβασμα έχει ο Παπά - Γιώργης! Άμα διαβάσει, πιάνει αμέσως το διάβασμά του!

- Βαλλαί' είναι άγιος άνθρωπος! Διαβάζει και τον ακούει ο θεός.

-Τι πειράζει, που είναι χριστιανός; Τον αγαπάει ο θεός και τον έχει στο χουσμέτι του². Ο θεός έπλασε και τους Τούρκους και τους Χριστιανούς. Όλους παιδιά του μας έχει...

- Νοικοκύρης είναι κι όποιον θέλει παίρει στο χουσμέτι του...

- Πόσοι Τούρκοι είναι, που παίρνουν Χριστιανούς στην δούλεψή τους και δεν παίρνουν Τούρκους. Έτσι κι ο θεός - προσκυνούμε τ' όμομά του! - έχει πάρει τον Παπά - Γιώργη από τον τόπο μας...

Κι έτσι ο Παπά - Γιώργης έγινε αξιαγάπητος σ' όλο το τουρκογυναικαρείο της Κόνιτσας, κι η αγάπη μεταδόθηκε από τες Τούρκισσες στους άντρες τους, στ' αδελφια τους και στους γονέους τους.

Ο Παπά - Γιώργης μπαίνόβγαине τες νύχτες στα τουρκόσπιτα «για διάβασμα» και δεν τον μαρτυρούσε κανένας στον καϊμεκάμη. Κάποτε όμως αρρώστησε κι ένα παιδί του καϊμεκάμη και δεν μπορούσαν να το κάνουν καλά οι γιατροί. Κιντύνευε και σώνονταν μέρα με την μέρα. Μια χανούμισσα³, η πρώτη χανούμισσα της Κόνιτσας, η γυναίκα του ονομαστού Σιαχίν -μπέη, φιλινάδα της Καϊμεκάμινας, της είπε μια μέρα:

- Καημένη, Χατιτζέ - χανούμ! Δεν φωνάζεις τον Παπά - Γιώργη να σου

1. Αραβική έκφραση = μα τον Θεό.

2. Λέξη αραβική = υπηρεσία.

3. Λέξη αραβική = Κυρία, δεσποινίδα, τιμητικός τίτλος της γυναίκας.



διαβάσει το παιδί σου να γένει καλά;

- Τι λες αυτού, χανούμ - εφέντη! (Της απάντησε η Καϊμεκάμιναινα, που δεν ήταν Κονιτσιώτισσα και δεν πίστευε στα χριστιανικά αγιωτικά). Πώς είναι δυνατό να κάνει καλά το παιδί μου το διάβασμα ενός γκιαούρη;

- Άκου με, χανούμ - εφέντη! (Της είπε πάλε εκείνη). Αν θέλεις να γένει το παιδί σου καλά, να πάρεις τον Παπά - Γιώργη να σου το διαβάσει...

Πέρασαν μέρες, βδομάδες, ίσως και μήνας και το παιδί της Καϊμεκάμιναινας όχι μόνο δεν γενόταν καλά με τα γιατρικά των γιατρών, αλλά και χειρότερει. Τότε, στην απελπισιά της, μια βραδιά κρυφά από τον άντρα της, προσκάλεσε τον Παπά - Γιώργη και το διάβασε. Τ' άρρωστο παιδί, παιδί επτά - οχτώ χρονών παλληκαράκι, αιστάνθηκε έναν εσωτερικό κλονισμό στην εμφάνιση του παπά και στες προφυλάξεις, που μεταχειρίστηκε η μητέρα του για να μπει κρυφά ο παπάς την νύχτα στο διαμέρισμά της κι άρχισε να τρέμει. Ο Παπά - Γιώργης το καθυσύχασε με ήμερον τρόπο, του διάβασε την παράκληση, το θυμιάτισε με μοσκολίβανο, το σταύρωσε με τον Τίμιο Σταυρό και φεύγοντας είπε στην Καϊμεκάμιναινα:

- Η δύναμη του θεού κι όχι η δική μου, του ανάξιου αμαρτωλού, θα κάνει καλά το παιδί σου...

Και καθώς το είπε ο Παπά - Γιώργης, έτσι κι έγινε.

Από εκείνη την νύχτα κόπηκε η θερμή του παιδιού και σε λίγες μέρες έγινε καλά!

Έμαθε κι ο Καϊμεκάμης την αιτία της θεραπείας του παιδιού του, κι αν και φανατικός μουσουλμάνος -

γιατί δεν ήταν Κονιτσιώτης - και δεν αγαπούσε τους Χριστιανούς, φώναξε κρυφά τον Παπά - Γιώργη και τώδωκε δέκα λίρες κέρασμα και συνάμα την άδεια να διαβάζει ελεύθερα στα τούρκικα τα σπίτια, αλλά με μεγάλη προσοχή να μην το μάθει η Αστυνομία, ή κανένας χαφιές², γιατί τότε ως καϊμεκάμης, θα ήταν υποχρεωμένος να τον καταδιώξει.

Αλλά δεν μπορεί να μείνει για πολύ κρυφό ένα πράγμα, που το ξέρουν πολλοί. Τα πολλά τα λάδια, τα πολλά τα κηριά, κι οι πολλές χοντρές λαμπάδες, που πήγαινε ο Παπά - Γιώργης στην εκκλησία, χωρίς να φανερώνει από πού στέλλονταν, έδωκαν την υπόνοια στους άλλους παπάδες και στους εφοροεπιτρόπους της Εκκλησίας ότι ο Παπά - Γιώργης βρίσκονταν σε σχέσεις με τουρκόσπιτα, και διάβαζε κρυφοπαρακλήσεις σε Τούρκους, κι έπρεπε, αν όχι από κακία, αλλ' από καθήκον, να καταγγείλουν το πράγμα στον Μητροπολίτη.

Ο Μητροπολίτης, μη όντας ενόπιος και ζυμωμένος με τα ήθη κι έθιμα του τόπου, και λίγα χρόνια ευρισκόμενος στην Κόνιτσα, δεν είχε την απαιτούμενη αντίληψη ως προς το ζήτημα τούτο, αν κι ικανός ιεράρχης κατά τ' άλλα, κι άμα του καταγγέλθηκε ότι ο Παπά - Γιώργης διάβαζε παρακλήσεις σε τουρκόσπιτα «σταύρωσον! σταύρωσον!» τον έκανε αργό «πάσης ιεροπραξίας» επ' αόριστον!

Σαν αστροπέλεκας κακός, έπεσε στο κεφάλι του καημένου του Παπά - Γιώργη η άδικη αυτή καταδίκη και θέλησε να δικαιολογηθεί στον μητροπολίτη, αλλά πού να τον ακούσει εκείνος!

Είχε γίνει θηριό.

Ο Παπά - Γιώργης ήταν καλός

1. Λέξη ελληνική = αυθέντης.

2. Λέξη αραβική = κατάσκοπος, μυστικός αστυνόμος.



Χριστιανός κι υπόμενε με χριστιανική υπομονή την αδικία, που του 'χε κάνει ο Μητροπολίτης, αλλ' η κατάδική του αναστάτωσε την χριστιανική Κοινότητα εναντίον του, κι ενώ λίγα χρόνια πριν όλοι οι παπάδες της Κόνιτσας διάβαζαν στα τούρκικα σπίτια, τώρα βρέθηκε να θεωρηθεί αυτό «μεγάλη κι ασυγχώρητη αμαρτία» εις βάρος του Παπά - Γιώργη!

Η «μεγάλη κι ασυγχώρητη αμαρτία» του Παπά - Γιώργη άρχισε από λίγο - λίγο να μεγαλώνει, σαν την ψείρα του παραμυθιού, που δεν την χωρούσε ούτε το σπίτι κι έλεγαν κρυφά ο κόσμος για να μην τους ακούν οι Τούρκοι!

- Διαβάζει ευκές και παρακλησεις στα τούρκικα τα σπίτια! Ακούς εκεί ο τραγογένης!

- Δεν είν' αυτό μονάχα,... αλλά πααίνει και διαβάζει και στα τζαμιά!...

- Εγώ ξέρω ότι μνημόνευε στην προσκομιδή κι ονόματα: Φατμέ, Χατιτζέ, Νεφιγέ, Ναϊλέ, όλες τις Τούρκισσες της Κόνιτσας, κι ευχόταν μέσα στην εκκλησιά «υπέρ υγείας και αφέσεως των αμαρτιών» των αλλοπίστων!

- Όλα εκείνα τα πολλά κηριά, κι όλες εκείνες οι μεγάλες λαμπάδες στην εκκλησιά, που θέλουν χρόνια να καγούν, είναι τούρκικα τάμματα!

- Τι ανακατεύονται οι Τούρκοι στα δικά μας τ' αγιωτικά και τα θρησκευτικά; Εμείς δεν ανακατευόμαστε στα δικά τους... Αν αναγνωρίζουν την θρησκεία μας ως ανώτερη από την δική τους, ας γενούν Χριστιανοί, όπως κ' οι παπούδες τους άλλοτε!

- Τον αθεόφοβο τον Παπά - Γιώργη! Ακούς να μας κάνει την Εκκλησία μισοτούρκικη!

Μην μπορώντας πλεια να δικαιολογηθεί ο Παπά - Γιώργης, δεν εύρισκε έλεος στην συνείδηση κανε-

νός χριστιανού. Ως τότε ζούσε το σπίτι του με την εφημερία του, και με το πετραχήλι, και τώρα τα 'χανε και τα δυο! Έχανε ούτε πλειότερο, ούτε λιγότερο, το ψωμί από το στόμα του! Τι να γένει; Τι να κάνει; Πού να πάει να ειπεί την δυστυχία του; Μόνον στο Πατριαρχείο μπορούσε να κλαυτεί και να βρεί το δίκιο του, αλλά δεν ήταν τόσο εύκολο να πάει από την Κόνιτσα στην Πόλη, στο Πατριαρχείο. Αλλά κι αν μπορούσε να πάει, θα καταδέχονταν να τον ακούσει ο Πατριάρχης, ή να διαβάσει την αναφορά του; Κι έκανε υπομονή.

- «Ο υπομείνας σωθήσεται».

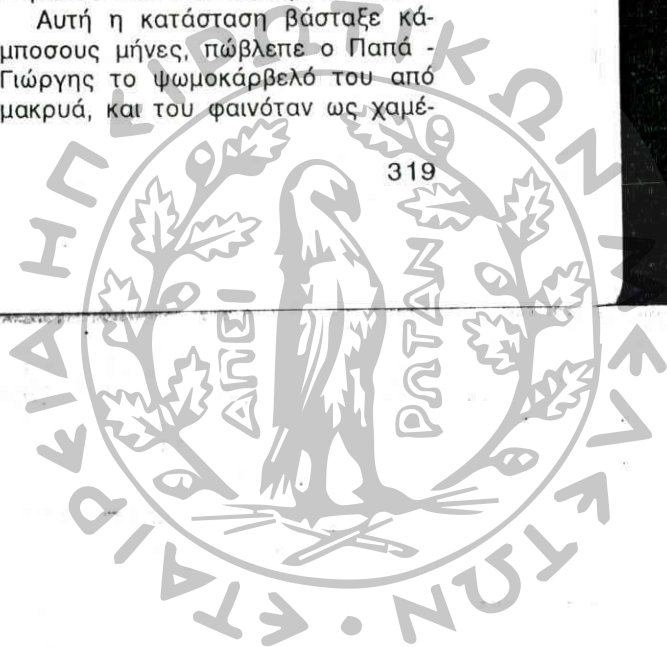
Έλεγε μέσα του, ψιθυρίζοντας την ευαγγελική ρήση κι είχε την ελπίδα στον θεό και στο δίκιο του.

Πώς ζούσε ο καημένος ο Παπά - Γιώργης από την ημέρα που του 'χε αφαιρέσει το πετραχήλι ο Μητροπολίτης; Ένας θεός το 'ξερε! Κι το χειρότερο, που ήταν αναγκασμένος να πονάει και να μην μπορεί να πει τι τον πονάει και που τον πονάει! «Αν σε τετοιώσει ο Κατήγ, που θα πας να κριθείς;», λέγει μια παροιμία. Αν μάθαιναν οι Τούρκοι την τιμωρία του, και μάλιστα ο Καϊμεκάμης, που 'χε όλην την δύναμη της εξουσίας στα χέρια του, θα τα 'χε άσκημα ο Μητροπολίτης με την τούρκικη Διοίκηση... Δεν θα το 'λεγε η Διοίκηση;

- Γιατί έκανες αργό τον Παπά - Γιώργη;

Αλλ' είχε όλα τα μέσα να του φέρει τόσα εμπόδια και προσκόμματα στην υπηρεσία του, ώστε ν' αναγκαστεί να φύγει από την Κόνιτσα το γλιγορότερο. Το ευκολότερο ακόμα ήταν ότι μπορούσε και να τον κατηγορήσει στο Υπουργείο ότι είναι συνεννοημένος με το ελληνικό Κομιτάτο! και τότε αλλοίμονό του!

Αυτή η κατάσταση βάσταξε κάμποσους μήνες, πώβλεπε ο Παπά - Γιώργης το ψωμοκάρβελό του από μακριά, και του φαινόταν ως χαμέ-



νη κι άφταστη ευτυχία, όταν, κατά Θεϊάν Πρόνοιαν, μετετέθηκε εκείνος ο μητροπολίτης στην Ανατολή κι έρχονταν νέος Μητροπολίτης.

Ως φωτεινή αχτίδα ελπίδας έλαμψε αυτή η είδηση μέσα στο φοβερό σκοτάδι της απελπισιάς, που βρισκόταν ο δύστυχος Παπά - Γιώργης, αλλ' αν είχε κι ο νέος Μητροπολίτης την ίδια αντίληψη του παλιού, τι θα γένονταν τότε; Δεν θα τώμενε τίποτε άλλο τότε, παρά να πέσει στο ποτάμι, που περνούσε μπροστά από την Κόνιτσα και να πνιγεί!

Προσπαθούσε να δικαιολογήσει την καταδίκη του από μέρος του Μητροπολίτη, και δεν μπορούσε να παραδεχτεί ότι ήταν φταίχτης. Καταδικάστηκε, γιατί διάβαζε ευκές και παρεκλήσεις στα τουρκόσπιτα, αλλ' αυτό ύψωνε πλειότερο το γόητρο της Εκκλησίας μας και ταπεινώνει το Τζαμί και στην συνείδηση των Χριστιανών! Το αντίθετο θα ήταν κακό, αν τον προσκαλούσαν οι Τούρκοι να πάει κι αρνιότανε να πάει, ή αν δεχότανε στο σπίτι του Χότζα να του διαβάσει εκείνος τούρκικες ευκές και ντουάδες. Τα διαβάσματα, πώκανε αυτός, δεν είχαν ως σκοπό να κάνουν τους Χριστιανούς Τούρκους, αλλά τους Τούρκους Χριστιανούς. Και στο κάτω-κάτω δεν επιζητούσε αυτός να πηγαίνει να διαβάσει στα τούρκικα τα σπίτια, αλλά προσκαλώνταν, κι αν ήθελε ν' αρνηθεί, δούλευε κι η βία της μαχαίρας! Οι Τούρκοι πρόστρεχαν στο έλεος της χριστιανικής θρησκείας κι όχι αυτός στο έλεος της τούρκικης! Και συναρμολογώντας κι ανακαιφαλαιώνοντας όλα τα «υπέρ» και τα «κατά», έφτανε στο συμπέρασμα να ελπίζει ότι ο νέος Μητροπολίτης θ' άκουε μ' ευμένεια την απολογία του και

δεν θα τούριχνε φταίξιμο, ή, τουλάχιστον, θα τον λυπιώτανε και θα τώδινε το πετραχήλι του και την ενορία του.

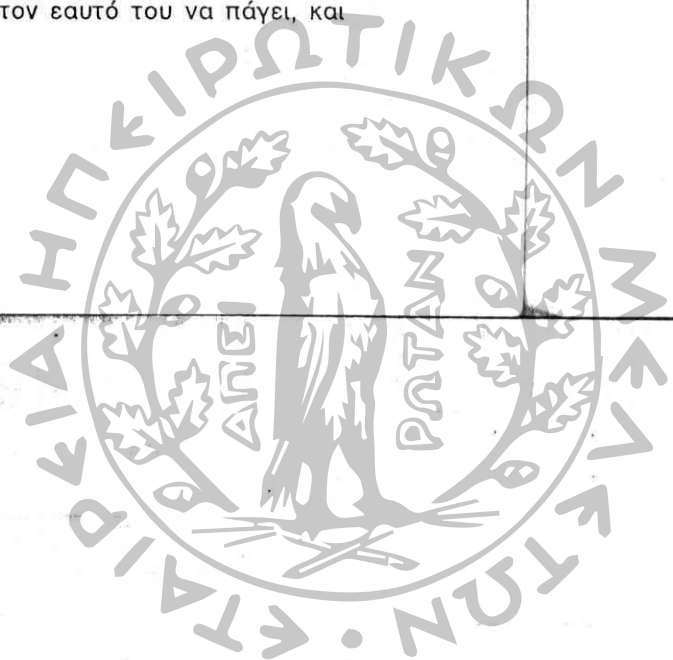
Ύστερα από κάμποσες μέρες μαθεύτηκε τηλεγραφικώς ότι ο νέος Μητροπολίτης είχε φτάσει στα Γιάννινα και το επόμενο Σάββατο βάδευε ήταν στην Κόνιτσα.

Μια ζέστη και μια κρύο του 'ρθε του Παπά - Γιώργη η είδηση του ερχομού του Μητροπολίτη. Ήθελε ν' αργούσε ακόμα, για να 'χει καιρό να σκεφτεί βαθύτερα πως έπρεπε να απολογηθεί καλύτερα. Αλλ' ούτως ή άλλως θάρχονταν το Σάββατο ο Μητροπολίτης, καλώς να 'ρχονταν.

Τέλος, ο Μητροπολίτης έφτασε το Σάββατον στην Κόνιτσα με τιμητική συνοδεία τριών-τεσσάρων καβαλαριών χωροφυλάκων από τα Γιάννινα, κατά τα συνηθισμένα. Όλος ο χριστιανικός κόσμος της Κόνιτσας και των περιχώρων με τον Πρωτοσύγκελλο και τους παπάδες «επί κεφαλής» τον δέχτηκε μισή ώρα μακριά από την χώρα. Παρακολούθησε από μακριά κι ο Παπά - Γιώργης την μητροπολιτική υποδοχή, σαν αποδιοπομπαίος τράγος, φοβούμενος μην του γίνει καμιά αποδοκιμασία, κι ήταν σαν να πήγε και σα να μην πήγε στην υποδοχή.

Ύστερα από τον ερχομό του Μητροπολίτη στην Κόνιτσα, πρόβαλε το σπουδαίο ζήτημα του Παπά - Γιώργη: το να παρουσιαστεί μπροστά του. Συλλογιόταν πώς να παρουσιαστεί και τι να ειπεί και πάλι δείλιαζε. Την μια στιγμή τ' αποφάσιζε να παρουσιαστεί σήμερα και την άλλη τ' ανάβανε γι' αύριο. Αυτή η διβουλία βάσταξε απάνω κάτω δύο βδομάδες, και θα βαστούσε, ποιός ξέρει πόσο, αν μια μέρα δεν επέβανε στον εαυτό του να πάγει, και

1. Λέξη ιταλική, τουρκοποιημένη = εταιρεία.



για να μη τ' αναβάλει πάλε, σαν πριν, ορκίστηκε στην ιερωσύνη του και στο πετραχήλι του να πάγει χωρίς άλλο εκείνην την ημέρα. Κι έτσι μια και δυο στην Μητρόπολη! Ή του ύψους ή του βάθους. Παρουσιάστηκε στον Μητροπολίτη, τώκανε την απαιτούμενη μετάνοια με γονυκλισία και του φίλησε το χέρι.

- Ποιός είσαι εσύ, παπά μου, κι από πού είσαι;

Τον ρώτησε ο Μητροπολίτης με πατρικό ύφος, που δεν όμοιαζε καθόλου με τὸ συνηθισμένο των αρχιερέων.

- Είμαι ο Παπά - Γιώργης απ' εδώ μέσα, από την Κόνιτσα.

Απάντησε ο Παπά - Γιώργης.

- Ποιός Παπά - Γιώργης; (Ξαναρώτησε ο Μητροπολίτης). Δεν σ' είδα καμιά μέρα εδώ... μήπως έλειπες; Πού εφημερεύεις;

- Εφημέρευα, αλλά δεν εφημερεύω πλειά...

- Και γιατί;

- Γιατί μ' έχει κάνει ο Μητροπολίτης αργό «από πάσης ιεροπραξίας».

- Και γιατί; Μήπως έκανες κανένα μεγάλο αμάρτημα;

- ...

-Πέ μου τι αμάρτημα έκανες, κι αν δεν είναι πολύ μεγάλο, κι αν δεν αντιβαίνει πολύ στους Κανόνες της Ιερωσύνης και της Θρησκείας μας, θα σου φανώ επιεικής, αν δείξεις την απαιτούμενη μετάνοια...

- Το αμάρτημά μου, Σεβασμιώτατε, (αποκρίθηκε ο Παπά - Γιώργης) μεγάλο ή μικρό δεν ξέρω, είναι ότι προσκαλούν από διάφορα τουρκόσπιτα εδώ μέσα στην Κόνιτσα, όταν είχαν κανένα άρρωστο και τους διάβαζα ευχές και παρακλήσεις για να γένει καλά... Αυτό, Δεσπότη μου, ήταν παλιό συνήθειο εδώ πέρα... Όλοι οι παπάδες διάβαζαν στα τουρκόσπιτα και δεν είναι παρά λίγος καιρός, που μας το απαγόρευσε ο Μητροπολίτης. Και μήπως ήθελα,

Δεσπότη μου να πηγαίνω; Μ' έπαιρναν «διά της βίας»... με μια τέτοια μαχαίρα στο χέρι!...

Κι έκανε την σχετική χειρονομία για να δείξει το μέγεθος της μαχαίρας.

- Αυτό είναι όλο κι όλο το αμάρτημά σου, που σ' έκανε αργόν ο Μητροπολίτης;

- Αυτό, Δεσπότη μου, και μόνο...

- Στην ιερωσύνη σου! αυτό και μόνο ήταν;

- Στην ιερωσύνη μου, Δεσπότη μου, και στο πετραχήλι μου αυτό και μόνον ήταν!...

- Από σήμερα (του είπεν ο Μητροπολίτης, συγκινημένος από την παλιά συνήθεια των Τούρκων της Κόνιτσας να προσκαλούν παπάδες στα σπίτια τους να τους διαβάζουν, όταν αρρωσταίνουν, που μάθαινε για πρώτη φορά από τον καταδικασμένον Παπά - Γιώργη) είσαι απαλλαγμένος από την άδικη τιμωρία σου. Πάρε το πετραχήλι σου, διάβαζε ευχές και παρακλήσεις όσες μπορέσεις στα τούρκικα τα σπίτια και την ερχόμενη Κυριακή να 'ρθεις να λειτουργήσεις μαζί μου στην Μητρόπολη.

Ο Παπά - Γιώργης μπήκε δειλός σπουργίτης στην Μητρόπολη και βγήκε αητός! Φουρντουλούσε και δεν πατούσε στην γη από την χαρά του κι από την δόξα του!

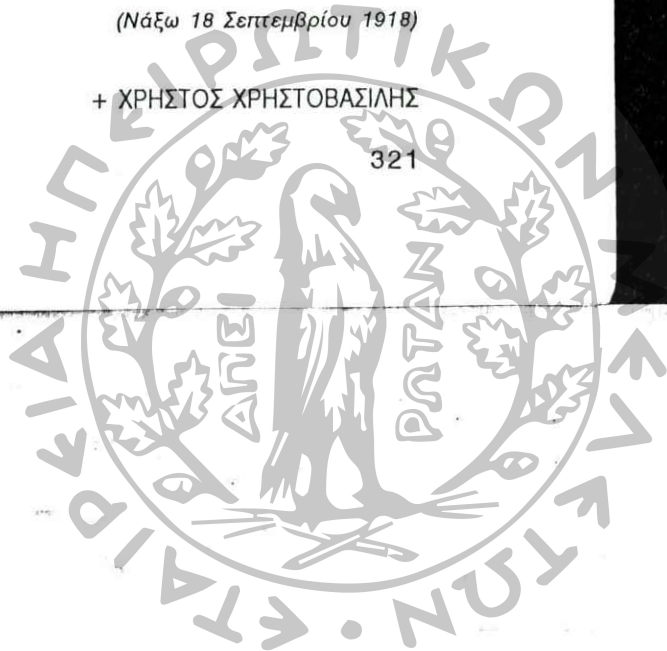
Το βράδυ εκείνης της ημέρας προσκάλεσε ο Μητροπολίτης όλους τους παπάδες της Κόνιτσας και τους είπε ότι θα 'κανε «αργό πάσης ιεροπραξίας» κείνον τον παπά, που θ' αρνιόνταν να διαβάσει ευχές και παρακλήσεις στα τουρκόσπιτα!

Αυτός ο μητροπολίτης ήταν ο περιώνυμος Μέγας Μητροπολίτης Ιωαννίνων, ο Σπυρίδωνας!

(Νάξω 18 Σεπτεμβρίου 1918)

+ ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

321



(ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ)



α) 'Αραβική λέξη, συμφορά. (β) 'Αραβική λέξη,
 πυχ(α, 7) Μια από τις λέξεις που γαρματίζονται οι

κυνούς, ή έτι περπατούσε άπάνω στά πο-
τάμια, στές λίμνες, καί στές θάλασσες,
κι' έταν έρχονταν ή θρησκευτική πελα-
τεία του κι' οι άσυνωμένιοι λάτρες του,
όλοι το πρωί, έβλιντο τή γιορμή, άλλος τή
δειλιά κι' άλλος τή βράδυ απόσπερνα,
καί τόν ρωτούσαν πώς είσαν καί πώς είχε
περάσει τήν περσινή νύχτα ή τήν ήμέ-
ρα, αυτός τούς διηγούνταν τά όνειρά του,
όχι ως όνειρα, άλλ' ως πραγματικά γε-
γονότα. Τά πίστευαν κι' αυτοί πάλε ως
πραγματικά, κι' άμα έβγαίνουν έξω από
τόν Μεντρεσέ διηγούνταν τόλλα τό Μωα-
μεθανικά Γιάννια τή καί τή έκανε
άπόψε, ή σήμερα ή 'Αρέντη; ή Μαχάλλο,
κι' οι Τουρκογιαννιώτες, ή μοροπατά-
τεροι άνθρωποι τού κόσμου, δέν έβαναν
άλλη δουλειά, παρά νά μεγαλοποιούν
φανταστικότερα τές φανταστικές ένδε-
ρμές καί τές νυχτερινές πράξεις τού θεάλη-
του Σιέχη, νά θαυμάζουν τήν άγιοσύ-
νη του καί νά προσεγγίζονται γιά τήν μα-
κροήμερησή του.

Τόρμαζαν οι Τούρκοι στήν ιδέα τού
ένδεσόμενου θανάτου του. Τόν θεωρού-
σαν προστάτη τους, γιαντρώ τους καί πο-
λιούχό τους άκόμα, κι' έπείσσαν νά δεκί-
λωνται καί στήν ζωή του.

—Σ' όρμίζωμαι στήν ζωή (1) τού 'Α-
ρέντη τού Καλού!

Κάποιος Τούρκος είδε μιάν νύχτα στόν
ΰπνου του ότι είχε πεθάνει ή 'Αρέντη ή
Καλής, κι' έρρεψε από κλάμματα ως τή
πρωί πού ξύπνησε. Ξυπώντας έρεξε
άμέσως στόν Μεντρεσέ, κι' άπό τήν κνή-
μη τόν άπαράτητον τεμένε (2) καί τού έί-
λησε τή μέση, τήν άκρη τού χιρκά καί
τό χέρι, τού είπε:

—Είδα άπόψε στόν ΰπνο μου, 'Αρέντη
Μεγάλη, ότι τάχα πέθανε—μακριά από
τό κεφάλι σου!—κι' ήρθα νά σου είπω
νά είπης τού Περχαμπέρη νά είπής τού
Θεγρού νά σου χαρίση χιλιάδες χρόνια...
Γιατί κι' όθ γελούν τά Γιάννια μας άν
πεθάνη έσύ στέξιμέρες μας—(Θεός φυλά-
ξει; Όθ ριχτεί μιάν νύχτα ή Γιουνάνος (3)
—κακή του ώρα!—καί όθ μάς τά πάρει!
Νά έκεί τόν έγχομε τόν νουσιόμνο (4). Μό-
νο ή νουός ή δικός σου όθ μάς γλυ-
τρώση! (5).

Κι' ή Σιέχης, κυττάζοντας τή έδαρος,
κατά τήν συνήθειά του, συλλογίστηκε λί-
γες στιγμές καί τού είπε:

—Κι' άν μέ χρειάζεσαι ή Πείγαμπέρ-
ης μας—Σάλλ-έλ-Λαχού! (6)—καί
μέ θέλει κοντά σου. Μπορεί νά μέ θέλ-
η νά τού σκουπίξω τή πρωγή τόν όντά του, ή
νά τού φτιάξω τήν καϊφέ (7), ή νά τού
στρώσω τή βράδυ νά κοιμάται! Ποιό είναι
τό καλύτερο; Έκείνο, πού όθ θελήση ή
Πείγαμπέρης, ή εκείνο, πού θέλετε έσείς;
—Ας σό καλό σου, παιδί μου, καί νά μήν
άνακατεύεσαι στού Θεγρού καί στού Πεί-
γαμπέρ της δουλειές! Όποτε προσέδ-
η Έκείνος όθ πεθάνει!

Κι' ή όνειρευτής έφυγε φανατικότε-
ρος θαυμαστής τού 'Αρέντη τού Μεγά-
λου, καί Καλού, πού είταν τόσο εύνοή-
μενος τού Μωαμέτη, ώστε μπορούσε ν'
αξιωθεί, ύστερα από τόν θάνατό του, νά
σκουπίξω τόν όντά τού Μεγάλου Πείγαμ-
πέρ, ή νά τού φτιάξω τήν καφέ, ή νά
τού στρώσω νά κοιμάται!

Δέν είχε όρια ή καλωσύνη, ή εύσπλαγ-
χνία καί ή συμπάθεια τού Σιέχ 'Αχμέτ
πρός τόν Κόσμο, πού ό έ π α ρ ε καί
πνοόσε. Στήν θέση πού βρίσκονταν μπο-
ρούσε νά έκμεταλλευθή τόν σεβασμό, τήν
λατρεία καί τήν μωροπιστίαν τού τουρ-
κογιαννιωτικού πληθυσμού, καθώς καί
τής μεγάλης ύποχρέωσης τών Χριστιανώ-
νων καί τών Έβραίων, γιά τά καλά πού

τούς έκανε. 'Αλλ' ή, τι τού προσέφεραν
αυτόδουλα κι' οίκαδόβα οί εύεργετού-
μενοι, χωρίς νά τούς έζητή αύτός τίποτε,
τά μοίραζε κι' αύτός σά πληγή τής
φτωχολογίας, τού τόν τριφυρούσαν. Μά
τό ένα χέρι λάβαινε καί μέ τή άλλο έδί-
νε. Έίταν εύπιστος κι' άθώος, σόν μι-
κρή παιδί. Κι' ένα μικρό παιδί μπο-
ρούσε νά τόν γελούσε μιάν χαρά. Καί τόν
γελούσαν πολλοί, έκμεταλλευόμενοι τήν
καλωσύνη του. Τό άκόλουθο ήμους γέ-
λασμα έγενε ιστορικό καί έακουσά σ'
έλα τά Γιάννια καί τήν 'Πειρα, μετα-
φέρθηκε καί στήν Ξενιτιά, τή μολογούν
άκόμα καί όθ μολογιέται σ' αιώνας τούς
άπαντες, ως πού όθ ζήν τή Γιάννα.

Μιάν νύχτα, μεσάνυχτα περσιόμνα,
ξημερώνοντας Βαγγελισρού καί Κυρια-
κής τών Βαγιών μαζί, γιατί εκείνη τήν
χρονιά είταν πρωταπριλιά τή Πάσχας, οι
νυχτοπερίπολοι τής Αίμνης έπαισαν τήν
φαρέ τόν Ντρούμπαλο από τή Νισή, νά
φανεύη κρυφά μέσα σ' εκείνη τήν περιοχή
τής Αίμνης, πού έντείνεται γύρω από τή
Τζαμή τού 'Ασλάν-πασά, ως ένα άρκετό
διάστημα πρής τή μπουσάνια, κι' είταν
αυτή ή περιοχή ένα από τά καλύτερα βα-
κούμια (1) τού Τζαμιού καί τού Μεντρε-
σέ. 'Η περιοχή αυτή είχε πολλή φάρι-
α, έπειδή άπαντώνταν καί τήν φύλαξη ή ύ-
πηρεσία τού Τζαμιού καί δέν έπέτρεπε
κανένας νά φανεύη, χωρίς νά συμφωνήσει
πρώτα μέ τόν Μεγάλο Σιέχη, πού φε-
ρια θάδινε στόν Μεντρεσέ, καί πού όθ
κρατούσε αύτός, ως φαράς, καί συνηθε-
μένη συμφωνία ήταν δύ μοιράδια τού Μεν-
τρεσέ, κι' ένα τού φαρά.

'Η τιμωρία τού Ντρούμπαλου όθ εί-
ταν φυσικά μεγάλη, διότι έφερε χαρσάχ-
την ίερουσίλας καί κλοπή άντάμα ή πρό-
ξη του. Πρώτο καί κύριο κατάρχεον
τών λαθροπιασμένων ψαριών καί τής βάρ-

κας του, δεύτερο: έξόλο αλύπητο καί τρί-
το τή χειρότερη φυλακή δυό-τρία χρό-
νια καί παραπάνω, όση ή άπαίτουσε ή
Σιέχης. Γι' αυτό καί δέν τοίκομυσε νά
φαρέξη κανείς σ' αυτό τό μέρος. Κοντά
σ' άλλω, πού μπορούσε νά πάρη ή τοί-
μητής φαράς είταν καί νά σκουπίξω άκό-
μα από τούς φανατικούς Τούρκους! Καί
μέ όλα αυτά δέν είσαν πρώτη φορά πού
πήγαινε καί φέρεε ή Ντρούμπαλος στήν
περιοχή τού Τζαμιού. Πολλές φορές
παίει ή στάμνα γιά νερό, άλλα σό τέλος
σπάζει.

Όταν τόν έπαισαν τήν νύχτα τόν
Ντρούμπαλο, οι νυχτοφύλακες, ως 'Αρ-
βανίτες πού είταν, ή πρώτη τους σκέψη
είσαν νά πάρουν τά ψάρια του, καμιά
έξηκταριά άκόδες, νά βυθίσουν τήν βάρκα
του στήν λίμνη, άνοίγοντάς της μιάν τρύ-
πα στήν μέση καί νά σκουτίσουν τόν λα-
θροπία φαρά, άλλα φοβήθηκαν τόν Σιέχ
'Αχμέτη, πού κοιμούνταν έκάθε νύχτα
μέ τόν Μωαμέτη, καί μέ τούς δέκα χιλιά-
δες Έβραίους (1), καί όθ μάθαινε χωρίς
άλλω τήν πράξη τους. Γι' όθ γίνονταν τότε
αυτή! Ηού μπορούσαν νά κρυφθούν;
'Ετσι άπαράτησαν νά παρουσιάσουν τόν
Ντρούμπαλο στόν Μεγάλο Σιέχη, γιά
νά διατάξη αύτός τήν τιμωρίαν του, διότι
ή έπίσημη δικαστική έπέμβασις δέν θάκανε
άλλω τίποτε παρά ή, τι θάλεγε ή Σιέχης;
ήτοι: κατάρχει τής βάρκας καί τών ψα-
ριών, αύστηρή έξόλο καί φυλακή.

Στόν όρόμο, πού τόν πήγαιναν, λιπο-
θύμησε ή καύμένος ή Ντρούμπαλος από
τόν πολύν θαρμύν πού τούχην δώσει, καί
τόν έμψασαν σ' ένα καρενίο γιά νά τού
ρίξουν σά μυούτρα νερό καί νά τόν συνε-
φέρουν στόν έαυτό του. Όταν συνήρθη, ζή-
τησε νά τού ριχίσουν ένα καφέ, καί νά
δώσουν καί στούς 'Αρβανίτες, πού τόν

συνόδευαν, ή, τι όθ ήθελε ή καθόνας τους:
καφέ, λουκούμι (1), ρακί... γιά νά τούς
πίση με τό καλό.

Εκείνη τήν στιγμή, ένας Τούρκος,
από τούς πλείον πρώτους έπιστάτες
τού Μεγάλου Σιέχη, ή, τι είχε έρθη από
τόν Μεντρεσέ, διηγούνταν ότι είχε άκού-
σει από τό ίδιο τό στόμα τού 'Αρέντη τού
Καλού, ότι έλασε έμει (2) εκείνη τήν νύ-
χτα από τόν Περχαμπέρη, νά πρή περ-
πατώντας στήν μέση στήν Αίμνη, πού όθ
είταν στρωμένος ένας σεστίζαντες (3) κι'
έκει νά κύνη τή πρώτη ναμάζι του γιά
εκείνη τήν ήμέρα (4).

Κι' άμα έλασε αύτό τό έμει ή 'Αρέν-
της ή Καλής, κατέβηκε από τή Κάστρο,
μπήκε στήν Αίμνη, έκανε τή άμνησίαν
του καί τρώθηκε περπατώντας: ως τήν
μέση τής Αίμνης. Έρεγγε σόν μέρα άπάν-
ω στήν Αίμνη. Έκει στήν μέση τής Αί-
μνης, άμα είδε στρωμένον τόν σεστίζαντε,
έβγαλε τά παπούτσιά του, πάτησε άπάνω
στόν σεστίζαντε, κι' έκανε τό ναμάζι του
κι' έκατό ρουκά (5) καί διακόσιους σε-
τίζδες (6). 'Υστερα, τελειώνοντας τή
ναμάζι, γύρισε στόν Μεντρεσέ καί κοιμή-
θηκε σό στρώματά του ως τή πρωγή! Έγώ
τό δεικνα πρώτος τή σελιάμ (7) σήμερα...
καί σάς τή λέω αύτά, όπως μου τά είπε ή
ιδίος μέ τό στόμα του.

Σ' αύτό άπάνω, οι 'Αρβανίτες κοι-
μούνταν συναματά τους άρβανίτικα
καί δέν πρόσεξαν καθόλου σ' εκείνα, πώ-
λεγε ή ένας Τούρκος στόν άλλο γιά
τόν νυχτερινό περίπατο καί τή προσκύνη-
μα τού Μεγάλου Σιέχη στήν μέση τής
Αίμνης, πρόσεξε ήμους ή Ντρούμπαλος
σ' όλην τήν διήγησι τού άπλόικου Τούρ-
κου κι' άπάνω στήν μεγάλη άπελπισία,
πού βρίσκονταν, ένα σύμμερο χαράς ζω-
γραφίστηκε στο πρόσωπό του.

—Πόμπετε τώρα! Είπε στούς 'Αρβανί-
τες πού τόν συνόδευαν. Έγινενα καλά!

Σέ δυό-τρία λεπτά τής ώρας ή
Ντρούμπαλος είταν μωρατά στόν Σιέχ-
'Αχμέτη μέ τή βρεσιά κατηγόρησε ότι ψά-
ρευε τήν νύχτα στήν περιοχή τού Τζα-
μιού!

—Γιατί, μωρέ Ρωμνή, (τόν ρώτησε
σ' αύστηρήν τόν ή Μεγάλο Σιέχης)
πήγες άπόψε καί μόνιλεψες τά ψάρια;
'Απ' αύτά περιμένω νά διατηρηθώ τό
Τζαμί μου κι' ή Μεντρεσέ μου! Τι σού
χριστώ καί μου σάκλεψες;

Κι' ή Ντρούμπαλος τού άπάντησε
άτάραχα, σόν άνθρωπος, πού δέν είχε
παραβή καμιά άτάκαξη καί δέν είχε κά-
νι καμιά σζήλο-νη πράξη.

—'Η 'Αρεντιά σου, 'Αρέντη Μεγά-
λε, μου είπες νάρθω νά φανεύω στήν περι-
οχή κι' ήρθα! Δέν ήρθα από κεφαλιού
μου.

—'Εγώ σού είπα: (Τού άπάντησε ή
Σιέχ 'Αχμέτης ή άπορίη). Σ' στόν ΰπνο
σου τή είδες αύτό μωρέ Ντρούμπαλε, ή
ζουρλόθηκες, χαλασά σου καί φουρτούνα
σου!

'Εγώ νά σου πώ ένα τέτοιο πράμμα;
Πού σ' είδα έγώ, μωρέ, πού νά σου κόψη
ή Θεός τήν ζωή! Πού σ' είδα έγώ, μω-
ρέ; 'Εγώ, έγώ μόνος νά σέ ιδώ κακίως
σου!

—Νά πού μ' είδες καί μου είπες,
'Αρέντη Καλέ! ('Απάντησε πάλι ή
Ντρούμπαλος μέ σπασμένη φωνή). Άφες
μέ νά σου πώ... Έγώ πάλι άπόψε κατά τά
μεσάνυχτα 'Αρέντη Μεγάλε, νά πάω νά
φανεύω κατά τή Πέραση, πέσα, έπε δ-
ή: σήμερα Βαγγελισρού καί Βαγιών
μαζί, ή έχουν τσιπλή τιμή τά ψάρια,
γιά νά πάρω κι' έγώ τίποτε νά βγάλω τά
παιναλίστικα έξόδα τού σπείτιού μου...

(1) 'Αραβική λέξη (2) 'Αραβική λέξη, πρής-
μα. (3) 'Αραβική λέξη, πρήςμα. (4) 'Α-
ραβική λέξη, πρήςμα. (5) 'Αραβική λέξη, πρής-
μα. (6) 'Αραβική λέξη, πρήςμα. (7) 'Αραβική λέξη,
πρήςμα.



Η ΛΟΓΓΑΙΝΗ ΕΝΤΥ, ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΑΣ ΘΡΑΙΣΤΕΙΛΑΣ ΠΟΡΟΠΟΥΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ «ΠΑΡΑΜΟΥΝΤ»

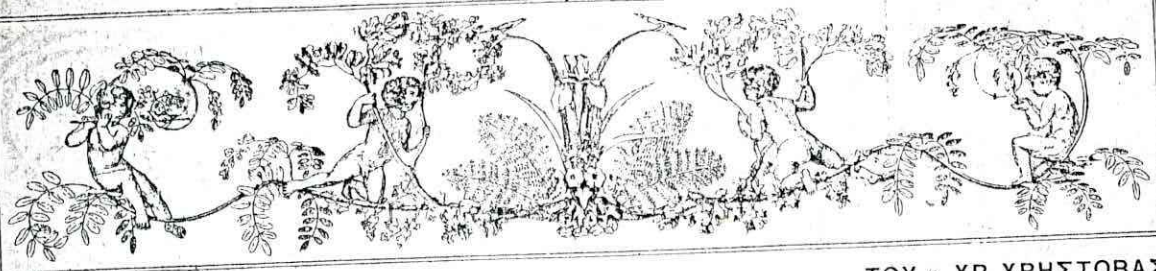
(1) Ζωή, ένα από τά δώματα, πού γυμνάζουν
οί Τουρκογιαννιώτες. (2) 'Αραβ. λέξη, ύπόκληση
γιασεταρμάς. (3) Λέξη άραβική, 'Ινας, δηλα ή
'Ελλήνας. (4) Λέξη περσική, τήν έχει ή
'Αντί: αηλυτοώρη τουρκογιαννιωτική παραφράση
αυτής τής λέξης. (5) 'Αραβική έκφραση, ή
Θεός νά τήν μαντέψη. (7) Τουρκογιαννιωτικά ή
καφέ.

3. Για τον Παράδεισο

[Εδώ προηγείται του διηγήματος μια μακροσκελής αναφορά του λογοτέχνη, σχετική με τη ζοφερή κατάσταση της Παιδείας στα Κουρεντοχώρια κατά την Τουρκοκρατία. Λειτουργούσαν τότε μόνο 3 - 4 σχολεία στα 84 χωριά της επαρχίας. Η αγραμματοσύνη, οι προλήψεις και οι δεισιδαιμονίες βασίλευαν παντού. Με την εισαγωγή αυτή διαμορφώνεται το κατάλληλο κλίμα για την κύρια διήγηση με τους τρεις Κρετσουνιστιώτες φίλους που κίνησαν να θρουνέ τον Παράδεισο στο θουνό Κασιδιάρης. Ο ένας είναι ο Δημήτρης Πάσχος ή Πασχίδης (1835 - 1917), για τον οποίο θα πούμε περισσότερα παρακάτω. Ο δεύτερος της παρέας είναι ο Γιώργης Κολίσης, που στη συνέχεια έγινε μοναχός στο 'Αγιο Όρος, για να καταλήξει ηγούμενος στη μονή του Προφήτη Ηλία της Κρετσούνιστας. Και ο τρίτος είναι ο Γιώργης —Γούλας χαϊδευτικά— Λάμπας, που αργότερα ξενιτεύτηκε, αλλά δεν ξέχασε τη γενέτειρά. Το 1906 τον βλέπουμε να είναι στην Αίγυπτο «εκτός έδρας σύμβουλος και αντιπρόσωπος» της Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας Κρετσουνίστης. Το διήγημα πρέπει να γράφτηκε το 1924, αφού σε κάποιο σημείο του ο Χρηστοθασίλης μας πληροφορεί ότι ο παπα Δημήτρης Πασχίλης πέθανε πριν από 7 - 8 χρόνια. Βρίσκεται στη συλλογή του λογοτέχνη με τον τίτλο «Από τα χρόνια της σκλαβιάς» (σελ. 166 κ.ε.) και εκδόθηκε στην Αθήνα στα 1927 από τον Ι. Ν. Σιδέρη].

ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

Στην εποχήν, πού είμουν εγώ παιδί μικρό, η αγραμματοσύνη στην επαρχία μας, κι' ας είχαν λίγες μόνον ώρες μακριά από τα Γιάννινα, ήταν στον κολοφώνα της δόξας της. Οί μόνον άνθρωποι, που γνώριζαν τότε λίγη γραφή και λίγη ανάγνωση, ήταν οι παπάδες, κι' αν τύχαινε νάχη κανένα χωριό δασκαλο, αυτός, χωρίς άλλο θα ήταν παπάς ή υποψήφιος παπάς, δηλαδή «αναγκώστης». Όλος ο άλλος Κόσμος έπλεε στο σκοτάδι της αγραμματοσύνης,



ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ Κ. ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΔΕΚΑ ΠΗΧΕΣ ΤΟΠΟ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

(Ανέκδοτο)

Στά Γιάννινα ζούσε, πριν από πενήντα χρόνια, ένας έναρκετώτατος και ιδεργετικότατος σιέχης (1), ο Σιέχ 'Αχμέτης με τ' όνομα, άρχηγός του Τεκέ (2) και του Μεντρεσέ (3) του μεγάλου Τζαμουού του 'Αολάν-πασιά στο Κάστρο. Ήταν τέτοιος ο Σιέχ 'Αχμέτης, που τον αγαπούσαν και τον σέβονταν όχι μόνον οι Τούρκοι του Γιαννίου, αλλά κι οι Ρωμηοί κι οι 'Εβραίοι, κι' έβουνομαζόνταν γενικώς Μεγάλος 'Αφέντης.

Μιά μέρα, ο Σιέχ 'Αχμέτης αισθάνθηκε κάτι στο κάτω του. 'Εβαλε τ' όχρη του από κάτω και κατάλαβε ότι ήταν ένα σπυρί ίσως φακκή μικρό.

Τάξισε λίγο κι' είπε με τ' όνο του: — Δέν είνε τίποτε.

Και δέν διέκρινε ούτε τ' αμύζια (4) του εκείνη την ημέρα, ούτε τους περπατούς του, ούτε να δέχεται τον κόσμο, που περίμεναν να τ' προσφέρουν ή πλώς τ' σεβασμό τους ή να τ' δώσουν κανένα δώρο: καφέ ή ζάχαρη, ή ρούζι ή όπωρικά της εποχής ή, τέλος, να τ' ούπουν τ' παράπονά τους, και δέν έδωκε μεγάλη προσοχή εκείνη την ημέρα στο σπυρί.

Την άλλη μέρα αισθάνθηκε πλειότερον πόνο και πλειότερο τσούξιμο. 'Εβαλε πάλι τ' όχρη από κάτω του κι' έβλεπε τ' σπυράκι, που ήταν χιτς σαν φακκή, σήμερα είχε γίνει σαν ρεβόθι. Δέν είνε τίποτε κι' εξακολούθησε σιν και χιτς. Και γιά να μην τ' πολυλογούμε, εκείνο τ' μικρό σπυρί του Σιέχ, μέσα σε μιά εβδομάδα, είχε γίνει σαν μήλο και μεγαλύτερο ακόμα. Είχε μεγάλον πυρετό ο Σιέχης κι' έπεσε στο στρώμα, αλλά δέν πήγε ο νους του να φωνάξει κανέναν γιατρό. Γιατρός γι' α'τόν ήταν ο 'Αθεγός κι' αν ήθελε ο Θεγός θά γινόταν καλά κι' αν δέν ήθελε, άς γινόταν τ' θέλημά του.

'Εμαθαν όλα τ' Γιάννινα ότι ο Μεγάλος 'Αφέντης, ο Σιέχ 'Αχμέτης, ήταν άρρωστος απόνα κακό σπυρί που τούχε βγει από κάτω του, κι' έτρεξαν να τ'ν έλίσκευτον, Τούρκου, Ρωμηού, 'Εβραίου και Γύφτου ακόμα. 'Ο Σιέχ 'Αχμέτης υπέφερε τούς πόνους και τ'ν πυρετό με στωική απάθεια και μ' όλη την ανατολίτικη μορφολογία, ξεπαυρούσε τ' χοντροπόνο χειρομαρσία κομπολόγι του, προσφέροντας όλοένα τ' όνομα του 'Αλλάχ. Δέν γινόταν όλη

κουνέντα στα Γιάννινα, παρά γιά τ' σπυρί του Σιέχ 'Αχμέτη. Οι Τουρκογιαννιώτες, αληθινοί Γκασκόνι της 'Ανατολής, άλλοι έλεγαν ότι τ' σπυρί του Μεγάλου Σιέχ τους ήταν μεγαλύτερο από μήλο, άλλοι μεγαλύτερο από κυδώνι, άλλοι σαν πεπόνι, κι' ύψιχναν και μερικά που τ'φωριαναν σαν κολοκύδη! Κι' όλοι λυπόταναν και θλιβόταναν γιά τ'ν ήμιο, τ'ν δίκαιο και τ'ν ευεργετικό Σιέχ που κινδύνευε να πεθάνει. Στά δεκαοχτώ τζαμιά του Γιαννίνου διαβαζόντουσαν ντουάδες (5) από τ'ν γοτζίδες, γιά να γίνη καλά ο Μεγάλος 'Αφέντης Σιέχ 'Αχμέτης, και πολλοί λάτρεις του και θαυμαστά του—Τούρ-

(5) ντουά, λ. άραβική = προσευχή, δέησις, παράκλησις.

και βέβαια—Έκλαιγαν κι' έλεγαν:

—Τι θά γίνουμε, χαλασιά μας, αν πεθάνει ο Μεγάλος 'Αφέντης!

Την εποχή που ήταν άρρωστος ο Σιέχ 'Αχμέτης, ζούσε στα Γιάννινα ένας 'Εβραίος έμπειρος γιατρός, λιγέτος όνομαζόμενος, που έπιχειρούσαν κάθε είδους άρρώστιας: παθολογική ή χειρουργική. Χαϊρόταν μεγάλη φήμη ως γιατρός, κι' είχε μεγαλύτερη πελάτεια από κάθε έπιστήμωνα γιατρό, που είχαν άρχισει να βγαίνουν τότε στα Γιάννινα: Μολυβάδα, Ποντική, Φάνη...

Πήγε κι' ο Λιγέτος μιά μέρα να δ'η τ'ν Σιέχ 'Αχμέτη άρρωστον και τ'ν ζήτησε τ'ν άδεια να δ'η τ'ν τρομερό σπυρί του, που τούχε κάνει μεγάλο και

τρομερό ή φαντασία τ'ν Τουρκογιαννιωτών.

—Νά δ'ωσ' πρώτα (του είνε ο Σιέχης) κι' αν δέν είνε γκουνάκι (6), θά σ' άφήσω να τ' δ'ης.

Και λέγοντας αυτά, πήρε τ' Κοράκι, που τούχε μέσα σε μιά πράσινη βελουδένια θήκη, γούρσε κάμτσου φύλλο, διάβασε έδω κι' εκεί κάνα τέταρτο της όρας, συλλογίστηκε κάμποσο κι' ύστερά είνε στ'ν Λιγέτο:

—Δέν είνε γκουνάκι... Μπορείς να τ' δ'ης, αλλά να μην είνε άλλος μέσα στ'ν θητή μου και να μη βάλεις τ' όχρη σου πάνω στο σπυρί μ'... Έξέρε το καλά, Ούθριέ, πώς αν μ' έγ'γίσεις και μιά τούχα τ' σ'οί μ', βιολοχ'η-μυλλοχ'η (7) θά σε καταραστ'!

'Ο Σιέχ 'Αχμέτης πίστευε σ'την κατάρτα του, γιατί πίστευαν σ' αυτήν κι' όλα τ' τουρκικά Γιάννινα. Κάποτε είνε καταραστ' κάποιον πάνω στ'ν θητή του και τούπεσε έκαιου καταρροή, γ' αυτό κι' απόφυγε πολύ να καταρίεπαι.

Και λέγοντας αυτά, ο Σιέχης γούρσε τ' άεγχιμαμένα νύχτα του, αλλά πέ τ' σπ'ίε π'δ'αλε γιά να γούρσει, τ' όρμιο σπυρί έσπασε και χύθηκε ως ένα ποτηράκι χιτρινός ήματος, αισθάνθηκε άδύσως άνακούφιση, νομίζοντας όμως ότι τ'ν είχε άγγίξει με τ' όχρη του ο Λιγέτος, του είνε:

—Μή φοβάσαι να σε καταραστ' όποις τ' όραστηκα... Θά κάνω ντουά να μ'οι τ' σπυρί (8) ο Θεγός να μη σε καταραστ'... Νά μένης ήσυχος...

'Ο έναρκετος Σιέχης πάθαινε αιδωτική και πίστευε ότι ή κατάρτα του, που φοβόταν σαν τζ'νι (9) οι Τουρκογιαννιώτες, έπαινε κι' έκανε κακό στους κακούς...

'Ακούοντας αυτά ο παμλόνηρος 'Εβραίος, είνε στ'ν Σιέχ:

—Μην τ' φοβάσαι αυτό, Μεγάλε 'Αφέντη, γιάτ' έγω δέν άγγιξα τ' σπυρί με τ' όχρη μου, αλλά μόνον με τ' μάτι μου.

—Τι λές αυτό, Ούθριέ; Τότε έχεις κακό μάτι.

—Κακό γιά να κάνω καλό, Μεγάλε 'Αφέντη.

—Τότε, πάει καλά, Ούθριέ! Μ' έβγαλες από τ'ν κόπο να κάνω ντουά...

Τώρα, Μεγάλε 'Αφέντη, γιά να γίν'ς ν'π' καλά, είνε άνάγκη να βάλω και τ' όχρη μου στο σπασμένο σ'οί.

(6) γκουνάκι, λ. περσική = άμνηστία.

(7) βιολοχ'η-μυλλοχ'η, λ. άραβικές, όρμος = μά του Θεού.

(8) σπασμένο, λ. ελληνική = έπιτρεπω, σ'την νιανιωτική σημασία.

(9) τζ'νι, λ. άραβική = πομπή πνεύμα.



Η όρατα ήθοποιός του Κινηματογράφου Ρούθ Σάντλετον.

(1) σιέχης, όρθότερος σιέχ, λέξις άραβική = άρχηγός πατριάς, ήγούμενος μονής.

(2) τεκέ, λέξις περσική = μονή μωαμεθανική.

(3) μεντρεσέ, λ. άραβική = 'Γεροδιδασκαλείον.

(4) ναμ'ζ, λ. περσική = προσευχή, δέησις.

—Νά τὰ βάλ'ς, Ούθριέ... Νά τὰ βάλ'ς.

Ο Λιγέτος, ἂν καὶ δὲν ἦταν ἐπιτη-
μονας, γινώσκει τόσο πρᾶγμα, ὥστε νὰ
περιοριθῇ ἐνὰ σπασμένο σπυρί... Ἐ-
βαλε λοιπὸν τὰ χέρια του στὸ σπυρί,
τὸ τρώγῃσι δυνατὰ ἀπὸ τὶς δύο ἀντρες
πρὸς τὸ κέντρο, ὅπου ἦταν τὸ σκάκι
καὶ βγήκε ἄλλο ἓνα ποτηράκι μαύρου
ἐμπους κα' ἕνας κοκκινοκόκκινος βῆλος,
ἴσως μ' ἓνα λεπτόκομο. Πόνεσε καὶ
βόγγησε ὁ Σιέχς, ἀλλ' εἶχε τελειώσει
καὶ ἡ θεραπεία τοῦ σπυριοῦ του! Ὁ
Σιέχς, ἐλαφρομένο, τώρα ἀπὸ τοὺς
πόνους πῶχε πρὶν, ψιθύρισε κατὰ ἀρά-
πικες λέξεις σὸ στήμα του, σὺν ν' ἰ-
τὶς ἔβλεπε πρὸς τὸν Θεό, ἔβγαλε ἀπὸ
τὸν κόρφο του μὴν πρᾶσινη μεταξένια
σακκούλα, τὴν ξεκομμάδεσε, τὴν ἀνέ-
ξε, ἔβγαλε ἀπὸ μέσα μὴν λίρα καὶ τὴν
προσέφερε στὸν Λιγέτο ἀπὸ τὴν ἐν-
δοχάστρην του, ἀλλ' ὁ Λιγέτος, σὺν ἑ-
ξυπνοῦ Ἑβραίου πού ἦταν, θεωρῶντας
τὴν εἴκοσα τοῦ μεγάλου Σιέχς χίλιες
φορὲς προτιμώτερον ἀπὸ τὴν λίρα, δὲν
θέληκε νὰ τὴν πάρῃ, λέγοντάς του:

—Μπράμματα! Ἐγὼ νὰ πάρω ἀπὸ
τὴν ἀρεντιά σου παρὰδῶ; Μπράμ-
ματα! Νὰ μὴ μοῦ πὸν χωροτάει ὁ Θεός!
Μπράμματα!

Πρώτη φορά εἶδε ὁ Σιέχς Ἑβραῖο
νὰ κλωστοῦν τὸν παρὰ μὲν ἀπὸ τὰ χέ-
ρια του, στήθερ ἐξασπασμένους καὶ τοῦ
ἑαυτοῦ σὺν παρκαλεσθέντα:

—Δὲν γίνεται, τζάνουμ, νὰ μὴν πλε-
ρωθῇς τὸν κόπο σου! Ὁ Θεός μου σ'
ἔστειλε γιὰ νὰ μὴ γλυτώσῃς ἀπὸ τὸ
βάσανο πού εἶχα, καὶ πρέπει νὰ πλε-
ρωθῇς!

—Χαράμ νὰ μοῦ γένῃ, ἂν πάρω ἑ-
γὼ παρὰδῶς ἀπὸ τὴν ἀρεντιά σου, πού
μὰς κάνατε τόσο καλὰ... ἀπάντησε ἡ
λοκραιοσύνη ὁ Λιγέτος.

—Ἰστιάφουρά(10), ξεφώνησε ὁ Σιέ-
χς. Ἀπὸ τὸ θέλ'ς ἐπαι, σὲ παρκαλε-
λάω νάθῃς, γιὰ τὴν Παρκαλεντὴ εἶχε
μεσημέρι, γιατί ἔχω ἕνα μεγάλο λόγο
νὰ σοῦ εἰπῶ... Ἀκούς; Νὰ μὴν τὸ ξε-
χάσῃς!

Ὁ Λιγέτος φίλησε τὸ χεῖρ τοῦ Σιέ-
χς καὶ ἔφυγε, ἀλλὰ πρὶν προφτάσει νὰ
πάῃ σὸ σπῆι του, δὴ τὰ Γιάννινα εἶ-
χαν μάθει ὅτι ὁ Ἑβραῖος γιαιτρός εἶχε
γιατρέψει τὸν Μεγάλο Ἀρέντη. Οἱ
Τούρκοι, ἀνταγωνισμένοι ἀπὸ δόγμα,
ἐμυλῶνται ὅπως ἐνὶ σπῆι, ἀπὸ τὴν
μεγάλῃ τους χαρὰ πού εἶχε γλυτώσει ὁ
Μεγάλος τους Ἀρέντης ἀπὸ τὸν κίνδυνο
τοῦ θανάτου καὶ σ' ἐδῶν τὰ στήμα-
τα πετοῦσε τ' ὄνομα τοῦ Λιγέτου, ὡς
μεγάλου γιαιτροῦ.

—Βαλλαχὴ! τέτοκος γιαιτρός σὺν
τὸν Λιγέτο, οὔτε στήν Πόλη, οὔτε στήν
Ἀθήνα, οὔτε καὶ στή Βγῆνα ἄκομα
βρίσκονται.

Τὸ βράδυ ἀνέστην τὰ καντήλια στοὺς
σευφίρες(11) τῶν δεκαοχτὼ τζαμιῶν
τοῦ Γιαννίνου κα' οἱ μουσελῆδες μπα-
γλατοῦσαν(12) χαρούμενα ἀπάνω στοὺς
μινωάρδες γιὰ τὸ γάστρεμα τοῦ Μεγά-
λου Σιέχς. Ἀλλὰ τὴν ἄλλη μέρα ἦταν
πού ἦταν: Τούρκοι, ἄντρες καὶ γυναί-
κες, κα' ἀρκετοὶ Ρωμιοὶ κα' Ἑβραῖοι, ἔ-

(10) Ἰστιάφουρά, ἐπιφώνημα, λ. ἀραβικὴ

= εἶθε νὰ μὴ γίνῃ (μὴ γένωτο).

(11) σευφίρ, λ. ἀραβικὴ = τὸ περίβλημα
τοῦ μινωάρ, ὁ ἐξώστης τοῦ μινωάρ, ὅπου ἀ-
νεβαίνει ὁ μουσελῆς καὶ μπαγλατοῦ.

(12) μπαγλατοῦ, λ. τουρκι-
ογινωτική = φάλλει, ἀπὸ τὸ
τουρκικὸ μπαγλατοῦκ = φωνάζει
μεγαλόφωνα, ἀλλ' οἱ Ρωμιοὶ
ογινωτικὸς καὶ μ' αὐτοῦς ὅλοι
οἱ Ἑλληνοηπειρώτες ἐν γένει
μεταχειρίζονται αὐτὴν τὴν λέξη
στὴ σημασία τοῦ ἐγκαρτεῖ.

τρέξαν σταρεῖς με, πατῶ σε σὲν Μεν-
τροσὲ τοῦ Μεγάλου Τζαμιῦ τοῦ Ἀ-
σλὰν πασιᾶ, ὅπου εἶχε τὸν Τεκὲ τὸν ὁ
Σιέχς Ἀχμέτης γιὰ νὰ τοῦ ἐκφράσουν
τὴν χαρὰ τους πού εἶχε γλυτώσει ἀπὸ
βέβαιον κίνδυνο. Ἐτοὶ πανηγυρίστηκε
ἡ σωτηρία τοῦ Σιέχς Ἀχμέτης, ἀπ' ὅλα
τὰ Γιάννινα.

Ὁ Λιγέτος δὲ λησιμόνησε τὴν Πα-
ρκαλεντὴ τὴν παραγγελία τοῦ Σιέχς καὶ
τὸ μεσημέρι βρισκόταν σὲν Τεκέ. Ἐ-
κείνη τὴν ὥρα ὁ Σιέχς βρισκόταν ἁ-
κόμα σὲν ἱσπῆ καὶ προσερχόταν. Ἦ-
ρθεκε λίγα λεπτὰ τῆς ὥρας ὁ Λιγέ-
τος καὶ, γὰρ σου, φανίστηκε ὁ Σιέχς μ'
ἓνα γοαυμένο χαρὶ σὲν χέρι.

—Πᾶρ' το, Ούθριέ! τοῦ εἶπε πρᾶ-
σταχτικά. Φύλαξ' το σὺν τὰ μάτια σου.
Ἀκούς; Σὺν τὰ μάτια σου καὶ καλὲ-
τερα! Ἐνε χοιτέ(13). Ὅταν ἀν-
θάν'ς, νὰ τὸ πᾶρ' σὲν μνήμα σου. Ἄν
θελ'ς νὰ μὴς σὲν Παράδεισο... Σὺν
τῶν μπόρτζ(14) γιὰ τὸ καλὸ πού
μὸχ'ς κάνει, καὶ δὲν θέλω, ὡς Ούθριέ
πού εἶσαι, νὰ πᾶς σὲν τζεένεμ(15).
Φύλαξου, μὴν πᾶς σὲν χέρι κανε-
νὸν Τούρκου καὶ σὲν
πᾶρ' μὲ τὸ ζῶρ.
Αὐτὸ σ' εἶπα κα'
ὄχι ἄλλο.

Ὁ Λιγέτος
πῆρε τὸ χαρὶ
ἐξασπαστά, τὸ δι-
πλῶσε καὶ τὸ
βαλε σὲν κόρ-
φο του, ὅποτε
φίλησε τὸ χεῖρ
τοῦ Σιέχς, κα'
ἔφυγε γιὰ τὸ
σπῆι του καὶ
φτάνοντας ἐκεῖ
τῶρξε σὲν
κάσσα του.

—Ἀς κάθῃ-
ται, εἶπε. Πιὸς
ἔξω! *

Περὶ νῶντα;
καμμά δεκαοχτὼ
χρόνια, τοῦ σόθησαν τοῦ Σιέχς Ἀχμέ-
τ' ἀπέθανε ἓνα πρὸς ἡμίση-ἡμίση, ὅ-
πως πεθαίνει ἓνα πούλακι. Διαλάθῃσαν
τὸν θάνατό του οἱ δεκαοχτὼ μουσελῆ-
δες φηλὰ ἀπὸ τὰ δεκαοχτὼ τζαμιά καὶ
τὸν ἔθαψαν Τούρκοι, Ρωμιοὶ κα' Ἑ-
βραῖοι, ὅπως τοῦ ἔβριζε τοῦ ἐνάρετου
ἀνδράκου.

Ὁ Λιγέτος θημῆθηκε τότε τὸ χαρὶ
πού τῶχε δώσει ὁ Σιέχς γιὰ νὰ μὴ
σὲν Παράδεισο, ψάχνει σὲν κάσσα
του, τὸ βρίσκει, κα' ἀπὸ περιέργει-
α πῆγε σ' ἓνα φίλο του Τούρκου, τὸν
Χασάν ἐφέντη, γιὰ νὰ τοῦ τὸ μεταφ-
ῆσῃ καὶ νὰ ἱδῇ τί ἔγραφε τὸ περιεργὸ
ἐκεῖνο χαρὶ.

Τὸ παῖρνει ὁ Χασάν ἐφέντης σὲν χέ-
ρι, τὸ διαβάζει καὶ δὲν τὸν χοροῖε ὁ
τόπος...

—Τί κᾶν'ς ἔτσι, ἀρέντη; ρώτησε ὁ
Λιγέτος τὸν Χασάν ἐφέντη.

—Εἶνε νὰ μὴν ταρσάξῃ, τοῦ εἶπε.
Ὁ μερξούμης(16), ὁ Μεγάλος Ἀρέν-

(13) χοιτέ, λ. ἀραβικὴ = τίτλος ἱσο-
κτηρίας.

(14) μπόρτζ, λ. τουρκικὴ = χρέος, ὁ-
φειλὰ.

(15) τζεένεμ, λ. ἀραβικὴ = κόλασις,
γέεννα, Ἄδης.

(16) μερξούμ, λ. ἀραβικὴ = μακαρίτης.

της, ὁ Σιέχς Ἀχμέτης—ραχμέ(17) νᾶ
χῆ—παρκαλεῖ τὸν Θεὸ γὰρ σου δῶκε
δέκα πῆγες τόπο σὲν Παράδεισο...
Μπορεῖ ὁ Θεός νὰ τοῦ χαλάσῃ τὸ χα-
ρὶ πού Σιέχς Ἀχμέτης; Ἀδύνατο! Ἐ-
βρας ἦταν ὁ Σιέχς Ἀχμέτης σὲν ντου-
νὰ δῶν, πού κουδούναζε μὲ τὸν Θεὸ γὰρ
πασαμέρα.

Γιὰ μὴ στιγμὴ ὁ Λιγέτος ἔβλεπε μέ-
σα του: αἰσθητικὸς ὁ θρησκώδης, ἀλλὰ
τὸν πρόλαβε ὁ Τούρκος λέγοντάς του:

—Σὺ κᾶνω μεγάλου ριζᾶ(18),
γιατρέ, νὰ μοῦ πᾶρῃς ἐμένα αὐτὸ τὸ
χαρὶ καὶ ζήτα μ' ὅσο θέλ'ς.

Ὁ Ἑβραῖος, σὺν Ἑβραῖος πού ἦταν,
μῆρες ἀμέσως σὲν νόημα καὶ τοῦ ἀπάν-
τησε:

—Τί μοῦ λές αὐτοῦ, Χασάν ἐφέντη;
Πᾶλται ὁ τόπος τοῦ Παράδεισου; Τί
πρᾶγμα εἶνε μεγαλειότερο ἀπ' αὐτό;
Κι' ἐγὼ τί νὰ κᾶνω τότε; Κι' ἂν ἔρθῃ
ὁ μερξούμης ὁ Σιέχς καμμά νύχια
σὲν θανο μου καὶ μοῦ πῆ: «Τί εἶν'
αὐτὸ πᾶντας, Ούθριέ;» τί νὰ τοῦ ἀ-
πάντησω; Δὲν τὸ πᾶνω! Δὲν τὸ
εἶλω!

Πέφτει σὲν
πόδια τοῦ Λιγέ-
του ὁ Χασάν ἐ-
φέντης, τὸν πα-
ρκαλεῖται, κλαί-
ει σὺν μικρὸ
παιδί, ἀλλὰ ἡ
στάθῃς ἀμετά-
πικτος ὁ Ἑ-
βραῖος! Τότε ὁ
Χασάν ἐφέντης
παρκαλεῖται καὶ
καίγοντας
τοῦ εἶπε:

—Ἀμὰν μορ
Ούθριέ! Δὲν σὲ
φτάνουν ἐμένα
δχτῶ ἀκέρως
πῆγες σὲν Πα-
ράδεισο; Νὰ μ'
(19) κα' ἐμένα,
τοῦ καμμένον
δὺν πῆγες τοῦ-

λάχιον, πού εἶμαι καὶ Τούρκος, καὶ
πᾶρῃς μου ὅσα θέλ'ς.

Κι' ὁ Ἑβραῖος, τ' εἶχε, τ' ἔχασε.
Καὶ μήπως πίστευε ὅτι μ' ἐκεῖνο τὸ
χαρὶ ἐξασπᾶζε πραγματικῶς τὸν
τόπο σὲν Παράδεισο; Τότε δὲν θᾶ ἦ-
ταν Ἑβραῖος! Ἐκανε πῶς δὲν ἦθελε,
πῶς ἦταν λίγες ἡ ἑκατὸ λίρες, προσπα-
θώντας νὰ βγάλῃ πλεονέκτημα, κᾶμποτε
λίρες ἄκομα.

Κι' ὁ Τούρκος ἐξακολούθησε:

—Βάλε μὲ τὸ νοῦ σου, Ούθριέ, δι-
ἐγὼ ὡς Τούρκος, ἔχω δικαιώματα σὲν
Παράδεισο, ἐνῶ ἐσύ, ὡς Ούθριέ, δὲν
ἔχ'ς κανένα!

—Τί θέλ'ς, Χασάν ἐφέντη, νὰ πᾶν
ἐγὼ σὲν Παράδεισο καὶ ν' ἀρῇω τὴν
γυναῖκα μου καὶ τὰ παιδιὰ μου ἔξω;

—Σὲ φτάνουν, μορὲ Ούθριέ, ἡ δ-
χτῶ πῆγες καὶ μ' εἶπῃ τὴν γυναῖκα σου.
Νὸ μ' κα' ἐμένα δὺν πῆγες καὶ πᾶρ' τις
ἐκατὸ λίρες! Βαλλαχὴ! δὲν ἔχω ἄλλου
παρὰδῶ! Ἄν εἶπα, θᾶ σῶθῃ...

Τέλος, ὁ Ἑβραῖος, ἀπὸ τὸν ξεθεῖ-

(17) ραχμέ, λ. ἀραβικὴ = ἀνάπασις
(ἐπὶ θανάτου).

(18) ριζᾶ, λ. περσικὴ = παράκλησις,
ἐκείνη.

(19) κᾶν' λ. γυναικῶν, ἀπὸ τὸ μου-
δὸς μου.

σε τὸν καμμένον τὸν Τούρκου, κα' ἂς
τὸν εἶχε καὶ φίλο, δέχτηκε τὶς ἑκατὸ
λίρες, τοῦδωσε τὸ πωλητήριο τῶν δὺν
πῆγῶν κα' ἔφυγε, μὴ καταλαβαίνοντας
ἀπὸ τὴν χαρὰ του πού πατοῦσε καὶ πού
πῆγανε, κουδονῆζοντας τὶς ἑκατὸ λί-
ρες, πού σὲν τζέστη του καὶ σεφτό-
μενος καὶ τὶς ὑπόλοιπες δχτῶ πῆγες
τόπο, πῶχε καὶ δὲν εἶχε καθῶν σὲν
Παράδεισο, τὸν τούρκου.

Λαθόντας τὸ πωλητήριο ὁ Χασάν ἐ-
φέντης, ἔγινε ἄλλος ἐξ ἄλλου. Δὲν
μποροῦσε νὰ κρύψῃ τὴν χαρὰ του, πού
ἐξασπᾶζε ἔστω καὶ δὺν μόνον πῆγες;
τόπο σὲν Παράδεισο κα' ἐμπιστεύτηκε
τὸ μυστικὸ του σ' ἓνα στενὸν τοῦ φίλου.

—Μορὲ ν' ἀγοράσω κα' ἐγὼ ἄλλες
δὺν πῆγες! τοῦ εἶπε ὁ φίλος του.

—Ἀγοράσεις, τοῦ ἀπάντησε ὁ Χασ-
άν ἐφέντης, ἀλλὰ δὲν σοῦ δῖν' ὁ Οὐ-
θριέ. Τί τράβηξα ὡς πού νὰ τὸν κα-
ταφέρω νὰ πάρω ἀπὸ τὸν σκυλοβόλο
αὐτὸς τὶς δὺν πῆγες, δὲν μοιλογεῖται!
Ἐνῶς Θεοῦς τὸ ξέρ' μονάχ' κα' ἐγὼ!

Τέλος πάντων, τὸ πρᾶγμα διὰ τὸ
Λιγέτος εἶχε δχτῶ πῆγες ἄκομα σὲν
Παράδεισο, μαθεύθηκε σ' ἀρκετὸν κᾶ-
λο καὶ, γιὰ νὰ μὴν τὰ πολυλογούσῃ, ὁ
Ἑβραῖος μακροπορεύθηκε διὰ τὶς πῆγες
πῶχε καὶ δὲν εἶχε καθῶν σὲν Πα-
ράδεισο, ἀπάντησε τῆς μᾶς λίρας πού
ἀνῆλθῃσε νὰ δεχθῇ γιὰ τὴν ἐγγεῖρη
πού δὲν εἶχε κάνει σὲν πᾶντο τοῦ Με-
γάλου Σιέχς τοῦ Τζαμιῦ τοῦ Ἀσλὰν-
πασιᾶ...

Τώρα, ἂν πῆγαν ἡ δὲν πῆγαν σὲν
Παράδεισο ὁ Χασάν ἐφέντης κα' οἱ ἄλ-
λοι Τούρκοι, πού εἶχαν ἀγοράσει ἀπὸ
τὸν Ἑβραῖο Λιγέτο τὶς δχτῶ πῆγες
παρκαλεσθέντες, εἶνε ἄλλο ζήτημα. Τὸ
μόνο θῶς βέβαιον εἶνε δι, ἂν ὑπάρχει
Παράδεισος ὅπουσὸςδήποτε θρησκῶν,
θᾶναι, χωρὶς ἄλλο, μὲσα ὁ Σιέχς Ἀχμέ-
της!

Ραχμέ-ι οὐλλὰ ἀλλέ(20).

X. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

(20) ραχμέ-ι οὐλλὰ ἀλλέ, φράσις ἀρα-
βικὴ = ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀναπαύσῃ, Θεὸς σχω-
ρῶν τον.

ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΕΡΩΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

“Ω, μὴν δοκίμασα, φίλᾶ μονάχα δῶ-
σε μου. Δὲν πιστεύω περὶ σὲ λόγια γυ-
ναικῶν... Τὰ λόγια σου εἶνε γλυκὰ,
μὰ εἶνε πὺν γλυκὸ τὸ φιλὶ πού σοῦ πῆ-
ρα. Σ' ἔχω δοκίμῃ μου τώρα καὶ τὰ λό-
για μοῦ φαίνονται σὺν μὴν πνοῇ ἀνύ-
φελῃ.

Ὁρκίσου, ἀγαπημένη μου, δοκίμου
πάντα. Πιστεύω σ' ὅτι καὶ ἐν μοῖ
πεί. Ἀρρίσκου σὲν ἀγαλλία σου καὶ
θαρρῶ πῶς εἶμαι εὐτυχισμένος. Πι-
στεύω πῶς ἐὰ μ' ἀγαπᾷς ἀκόμα κα' ἁ-
κόμα πὺν πολὺ...

Λησιμόνηδες δόλιελα λοιπὸν πῶς εἶ-
χα γιὰ πόλιν παρὸ δική μου τὴν καυ-
διὰ σου, τὴ γλυκερὰ καρδιά σου, τὴν
τόσο πᾶνω καὶ χαριτωμένη, πού τίτοι
σὲν κόσμῳ δὲν μπορεῖ νᾶναι πὺν πᾶ-
νω καὶ χαριτωμένη ἀπ' αὐτή;

Λησιμόνηδες λοιπὸν τὴν ἀγάπην καὶ
τὴν ἀπελπισία πού πᾶσαν ἀντῆς
τὴν καρδιά μου; Δὲν ξέρω ἂν
ἡ ἀγάπη μου ἦταν μεγαλειό-
τη ἀπὸ τὴν ἀπελπισία μου,
ἔξω θῶς πῶς ἦταν ἀρκετὰ
μεγάλος κα' ἡ δὲν...
ΕΡΡΙΚΟΣ ΧΑΪΝΕ